

1495

Imp. 163

Biblioteca Universitaria	
GRANADA	
Sala	<i>14</i>
Estante	<i>14</i>
Tabla	<i>14</i>
Número	<i>14</i>

BIBLIOTECA HOSPITAL REAL	
GRANADA	
Sala:	<i>A</i>
Estante:	<i>32</i>
Numero:	<i>426</i>

R. 1495

ΕΙΣΑΓΩΓΗ
 GILB. GENE-
 BRARDI THEOLO-
 GI PARISIENSIS, DIVI-
 NARVM HEBRAICARVMQVE
 LITERARVM PROFESSORIS
 REGII,

*Ad legenda & intelligenda Hebraeorum & Orientalium
 sine punctis scripta.*

PARISIIS,
 Apud Ægidium Gorbinum, sub infigne Spei, è regione
 Collegij. Cameracensis.
 M. D. LXXXVII.

900-16-2

149317

R. 1495

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

GILB. GENE-

BRARDI THEOLO-

GI PARISIENSIS, DIVI-

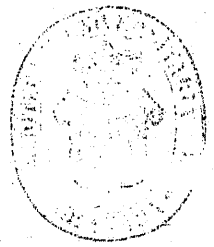
NARVM HEBRAICARVMQVE

LITERARVM PROFESSORIS
REGII,

*Ad legenda & intelligenda Hebraeorum & Orientalium
sine punctis scripta.*

Biblioteca Universitaria	
GRANADA	
Sala	<i>102</i>
Estante	<i>102</i>
Tabla	<i>102</i>
Número	<i>102</i>

BIBLIOTECA HOSPITAL REAL	
GRANADA	
Sala:	<i>A</i>
Estante:	<i>32</i>
Número:	<i>436</i>

PARISIIS,

Apud Ægidium Gorbinum, sub infigne Spei, è regione
Collegij Cameracensis.

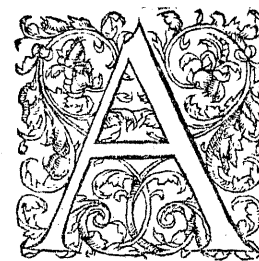
M. D. LXXXVII.

Sanctissimo ac Beatissimo Patri
SIXTO QVINTO
Pontifici Maximo,

*Gilbertus Genebrardus Theolog. Parisiensis, diuinarum
Hebraicarumque literarum Profes-
sor Regius.*

* *
*

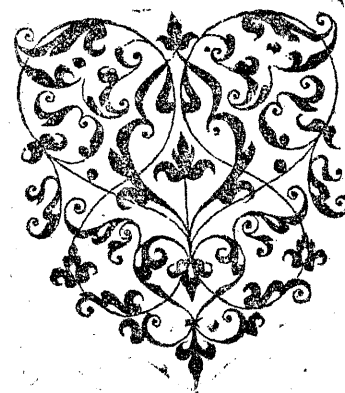

ARCANA veteris Hebræorum li-
teraturæ, priusquam illius diuini
characteres humanis & Masoreticis
punctis alligarétur, Sanctissime Pon-
tifex, nulli melius, quàm V. S. enun-
tiare possim aut debeam. Nam non
modo sacras literas colis, verum etiam illarum patro-
num te apud omnes gentes vltro constituis. Deinde
cùm in Urbem venire: memorias Apostolorum ingre-
di: limina Petri & Pauli exosculari: Martyrum cryptas
lustrare: Apostolicorum, qui istam Ecclesiam suo ser-
mone & virtute stabilierunt, trophæa suspicere: Re-
ligionis & Imperij antiqua monuméta spectare: He-
bræos, Syros, Græcos, Abyssinos & reliquos exteros,
parum in nostra Gallia cognitos, in Italia propter lo-
corum opportunitatem, Cathedræ dignitatem, Eccle-

siæ communionem creberrimos cõuenire: Variarum
 nationum, linguarum, literarum feminaria à præces-
 soribus tuis condita, à te aucta, ac, vt omnes toto orbe
 confidunt, absoluenda visere: *ἑρμηνεία* Græcorum
 à Theodosio Zygomala Hieremię Patriarchę Proto-
 notario, cæterisque Constantinopolitanis cognita &
 celebrata terere: Viros eruditionis, virtutis, pietatis
 laude clarissimos consulere: Vaticanam, Marcianam,
 aliásque bibliothecas locupletiores voluere: Illustris-
 simum denique Cardinalem Ioyeuseum Francicæ
 protectionis munere apud T. S. functurum comita-
 ri institutam, mihi sic commodius aditum, ad tuos
 Apostolicos pedes amplectendos patefactum iri spe-
 ro optoque. Notum enim est vetus verbum Diuos
 non esse adeundos sine munere. Quod etsi T. S. ratio-
 ne perexiguum videatur, nostræ tamen professionis
 & facultatis æstimatione est perquàm maximum. Ad-
 de veterum veteris testamenti, vt Septuaginta Senio-
 rum, vt Hieronymi interpretationes inde copiosam
 lucé hausturas. Ideo enim sæpe obscuriores apparent,
 quòd inspicienti puncta à recentioribus Rabbini-
 bus, quos Masoretas appellant, elementis Biblicis affixa,
 post eiusdem Hieronymi sæculum, non facile occur-
 rat, quid maiores illi nostri legerint: cùm attendenti
 ad nudos characteres, regulis præsertim, quas in hoc
 opusculum congeessimus, instructos, illorum lectio
 non solùm emicet, verum etiam mirabilis sapientia,
 qua per Spiritum S. ad præstantiorem intelligentiam
 & diuinis mysteriis propiorem diuina oracula trans-
 tulerunt, plerunque effulgeat. Cuius rei gustum hic
 præbere-

præberemus fufius, nisi haud contemnendum iam præ-
 buiffemus explicandis Psalmis, & præbituri effemus
 aliquando, si Dominus nostris conatibus, studiis, cõ-
 siliis fauerit, explananda nostra vulgata vtriusque Te-
 stamenti editione, & indicada in vulgus aliarum, quę
 septuaginta his annis conditę sunt, quotidieque no-
 uę sine numero cuduntur, cum improbitate, tum va-
 nitate. Hoc interim qualecunque tuo S. nomini offe-
 rimus, vt si ad complurium proborum, doctorumque
 Catholicorum calculos, tuū adicias, sim ad ante dicta
 perficiunda inflammator & ad alia capeffenda acrior,
 quę quidem cessura Ecclesię vtilitati, veterum inter-
 prerum splendori, vulgatę editionis illustratio-
 ni illi & ego iudicamus. Salue igitur, nōs-

que ad te Lutetia venientes, Apo-
 stolici vultus serenitate re-
 crea. Calend. Iu-
 nij. 1587.

LECTORI.

CCASIO huius libri scribendi fuit, quod olim ego & plerique antea omnes deterreremur lectione Rabbinica, id est, pūctorum experte, tanquam *difficili, vel etiam impossibili, vel certè arbitraria.* Nec interim huic opinioni refellendæ vel sanandæ vllus occurreret.

Accedebat, quodd, qui doctrinæ famam sibi comparauerant, non modo hanc opinionem non eripiebant è tyronum mentibus, sed etiam altius insigebant atque adeo augebant, sivevt soli *docti videretur*, siue quia serio fortasse ita sentiebant.

1 Campensis, vir alioqui de lingua sancta optime meritis, Eliæ Leuitæ discipulus, Clenard, præceptor, qui Latinorum primus præceptiones Grammaticas satis obscure, paũ methodicè à sante Pagnino, Reuchlino Capnione, & primis aliis Latinis Hebraicarum rerum tractatoribus explicatas, dilucidè, methodicè, cum luce & ordine edidit ad Eliæ Leuitæ præceptoris imitationem. Campensis inquam dicere solebat non tam legi *Rabbinorum* scripta quàm *diuinari*.

2 Ab eo parum abscedit quidam Cheuallerius, apud suos & cacolycos alicuius nominis, apud Catholicos & doctos malus & indoctus, Tum quasi communis sensus expers & vacuus, *maneam* scripturam appellat & *imminutam* eam, quæ punctis caret, vt ideo audacter affirmet, & contra omnium historiarum & *seculorum* fidem, puncta ab ipso Mose vnà cum literis sacris veteris testamenti in deserto fuisse tradita. Esse enim nefas dictu, legem mancè, imminutè, imperfectè à Deo fuisse profectam.

3 Elias in libro Masoreth Hammaforeth, cui historix suorum veritas erat cõperta longè aliud & sensit & scripsit. Docet enim rationè illam legendi absque punctis vsui & exercitationi esse tribuendam, atque in huius rei testimonium siue argumentum ait se Romæ conuenisse Aethiops presbyteri Ioannis legatos, qui responderūt se suam linguam & literaturam legere vsu, non preceptis.

4 Cheredamus in Alphabetho mystico, tribuit præceptoribus, qui nos (inquit) Hebraicarum contractionum rationem doceant. Appellat contractiones omnia vocabula descripta vocalibus punctis.

5 Munsterus in sua Chaldaica Grammatica præceptionibus Hebraicis, & Chaldaicis, vbi iis accesserit mediocris vocum perceptio & intelligentia.

Certè, vt ista in summam colligamus, hæc plurimum habere momèti negare nec possumus nec debemus. Excipio duntaxat diuinationem Campensis & Ceuallerij manciatam, siue defectionem, deliquium aut potius debirium.

Vsus, quem Elias postulat, Præceptor, quem Chæredamus exigit, Præceptiones Grammaticæ *utriusque lingue*, à quibus præsidium & opem petit Munsterus cum aliqua sacræ linguæ intelligentia magnam habent vim ad legendos Rabbinorum commentarios.

6 Sed ego doceo, tantisper dum hæc omnia nobis comparamus *quandam esse artem*,

quandam rationem, quendam modum, vt non vbique constantem (nam in Grammaticis solet esse *aliqua exceptio*,) & immoram, at valde probabilem, ferè contingentem, quam si sequamur veluti ducem, puto nos non facile aberraturos.

Quod firmo tribus rationibus. Prima, quoniam ars definitur obseruatio siue collectio multorum præceptorum ad certam quandam finem tendentium. Colligi possunt, vt & hoc libro collegimus, certa præcepta ad vnum hunc legendi finem tendentia. Eius igitur est aliqua ars.

Secundam è consuetudine Rabbinorum ducamus. Hi solent suis scriptis literas vocales inspergere, vbi lectionis difficultas incidere potest, & solet, præterea administras quasdã literas inserunt, quæ nos propè dixerim, manu ducunt ad ipsorum lectionem.

Hæc consuetudo, cum non sit altera natura, quædam ars, quoddam artificium, quædam ratio sit necessè est, ad illustrandam lectionis obscuritatem.

Tertia ex ipsismet Hebræis petitur. Hebræi *hoc artificio* omnes linguas suis characteribus sine punctis repræsentant & exprimunt Fagius in Pentateuchum hoc docet de Germanicâ, qua affirmat Hebræos, Germanicos multos & prolixos libros scripsisse nudis literis Hebræis. De Italica, Gallica, Hispanica liquet in Rabbinorū commentariis & Breuiariis, quæ ipsi appellant. *מחזורים, סדרים, סידורים, תפילות.*

Contrarium infirmari potest. Primum scripta punctis expertia non sunt abbreviatio-*Scripta* nes vel defectiones vt censuerunt Campensis & Ceuallerius. Abbreviationes sunt di-*Abbi-* ctionum compendia, non integræ dictiones, quæ proinde appellatur *בתי כות* *norum* vel *נוטריון*, notarikon, q. notariatus, à notis, voce à nobis, sumpta, quando vocum *no sunt* capitalis, initialis, i. prima litera tantum ponitur. Quæ sunt compendia vera & propria, *abbe-* nam minus propria, sunt in quibus vltima duntaxat littera vel syllaba deficit. *uatio-* *nes.*

2 Quia in abbreviationibus, vt in Græcis & Latinis apparet, literæ radicales & thematicæ vel *corripuntur*, vel *surripuntur*, siue de medio tolluntur. *דב, פ, ש, ק, פ, ס.* Hæc ita-
tæ sicut radicales.

3 In veris abbreviationibus vocales omnes aut pleræque omnes desiderantur, Chrs, &c. At apud Hebræos, vt vbique vocales siue literas protractionis dictiones nō habeant, certè habent pluribus in syllabis. Vix enim reperias dictionem, cuius aliqua aut etiã duæ syllabæ non habeant vnam ex literis.

Secundo nō sunt *contractiones*, vt censuit Chæredamus quod ab enumeratione par-*no cõ-* tium demonstrari potest. Omnis contractio vel est *κράσις* vel *συμψοσις* vel potius *tractio* vt hanc subtilitatem Grammaticis relinquamus, Omnis contractio fit per *crasim*. i. eli-*nes.* sionem vocalium, vel per syncopem, quæ est consonantium abscissio. Hic neque eliduntur vocales, nam potius ad ostendendam lectionem adiiciuntur, vt dixi & hoc libro apparebit, neque abscinduntur consonantes, vt oculis & digitis percipi potest.

Tertio non sunt syllabaria. Vt aliquis à simili posset contendere & augurari, quod Al-*no syl-* phabethū Indicum non tam sit Alphabethum, quam Syllabarium, quoniam vnacquaque *aba-* *ria.* Rabbinorum litera, siue character suam vocalem non infert.

Quid igitur sunt scripta huiusmodi? Respondeo, non abbreviationes, vt docui, non contractiones, non syllabaria, sed integræ dictiones & perfectæ, constantes suis numeris, id est, suis radicalibus & essentialibus literis, exuræ quidem externo illo & humano punctorum commento, quod anno quater millesimo, trecentesimo, vt minium, anno ab orbe condito, excogitatum est ad stolidis & rudibus consulendum: sed vestitæ rebus & ornamentis ad *legendum* necessariis, quibus contèti fuerunt olim docti, pariter & indocti, apud omnes Orientis Prouincias. Occidui, quia non tam valuerunt ingenio *adhibuerunt ex-* *terna ornamenta* & literas superfluas &c.

Est ergo aliqua ars legendi sine punctis.

Ea tribus precipue constat obseruatione literarum protractionis, Characteristicarum literarum, syllabarum, atque adeo particularum ministerialium, de quibus in Periocha. Perficitur autem alijs tribus, Nempe

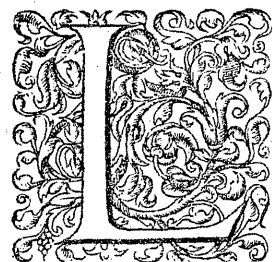
Analogia, Regulis grammaticis, Vsu.

LIBRI PERIOCHA.

Tres sunt precipua lectionis sine punctis nota. Illam enim primam ostendunt litera protractionis sine כוכב טו, ארוי ko-cáb, צדיק tsadik, צואר tsauár, בנה baná. Deinde characteristica seu symbola tam verborum quam verbalium (sunt autem omnia Hebraeorum nomina fere verbalia. A verbo enim aut usitato, aut saltem ficto, vel obsoleto descendunt) הפקיר hiphkid, יפקור iphkaód, התפעל hitpael, & ita cum reliquis indicibus praeteritorum, futurorum, modorū, personarum, numerorum, coniugationum. Sic in verbalibus משפט misspát, in quibus scilicet una est ex literis heamãti, Postremò litera ancillantes & praesertim משה וכלב Mose vecaléb. Item affixa. Ac de iis quidem ordine hoc libello traditur, explicatis sparsim plurimis, quae potius ad illorum intelligentiam, quam lectionem pertinent.

EΙΣΑΓΩΓΗ AD LEGENDOS HEBRÆORVM COMMENTARIOS, siue Alphabetum Rabbinicum.

Literarū, quibus Rabini Hebraeorum plurimum vtūtur, forma aliquantò minus quadrata, paucioribus & minus exquisitis tractibus constans, & proinde inuentior concitatioꝛque est ea, qua contextus bibliorum pingitur. Vnde à Munstero, & Pellicano litera eorum rectè currentes vocantur, ab Hebraeis verò כתובה קטנה, ketibá ketanná, scriptura parua, & nomine proprio משקט masket, ignoto quidem etymo, sed voce, iuxta quosdam, apud Arabas macilentum extenuatūmque significante. Sic enim depingunt,

א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ ל מ נ ס ע פ ק ר ט ו ע

Finalium verò hæc sunt lineamenta.

ך ם ן ף ץ

Nam tertium Scripturæ genus ab Arabibus sumptum & mualek nuncupatum rarius vsurpant, quo videlicet literas duas aut plures alias in aliis locant, implicat, corrūpunt דברי רבי pro דברי רבי, Isaac, vel more abbreviationum Græcarum, inter se ligat & confundunt אבא & באב, qualibus figuris & ligationibus libri eorum olim in Hispania conscripti inueniuntur. Initio autem admonendus es, quisquis traheris studio

Grammatica
nota esse debet
ei qui aspirat
ad Rabb. lectio-
nem.
Gell. lib. 2. c. 25

legendi Hebræorum commentarios, ut prius diligenter incumbas in præceptiones grammaticas. Nam tota legendi ratio, etiam contextus, pēdet ex analogia & proportionem grammatica, quæ est similitudinem similis declinatio, notatio, & regula, cui Anomalia quidem opponitur, sed in hoc idiomate rarissima existit, immò nulla ferè, nisi in verbis, de quibus liber Eliæ, qui inscribitur *Harcaba*. Nec tamen velim, primum te in quavis, sed Clenardinas tantum, aut etiam D. Quinquarborei Institutiones incidere, quòd facillima & brevissima methodo conscripæ sint. Deinde hortor, ut te conferas ad eiusdem D. Quinquarborei opus De re grāmatica Hebræorum. Nam quæ breviter & succinctè in tabulis Clenardi, aut huius Institutionibus didiceris, illic eadem ferè methodo magnificè & amplè tractata reperies. Neque enim in primis atque statim consuluerim Sātem, Capinionem, & superiores Christianos rerum Hebræicarum tractatores. Quoniam Grammaticas doctas quidem ediderunt, sed valdè incipientibus obscuras, difficiles, ne dicam methodi & ordinis expertes, quia non æmulabātur Eliam Leuitam, qui primus inter Hebræos ad lucē & perspicuitatem rem istam euocavit, verum vetustiores Rabbinos, qui eruditè quidem, sed parum methodicè illam explicauerant. Si vacat interim postea illos adito, quin & fontes ipsos, ut Michlol, orationes Eliæ, ac similitum Rabbiorum operæ ad satietatem exhausto, nec malis ex riuulis, quàm scaturi-

gine bibere. Prætereà debes mediocriter esse versatus in dictionum significationibus, earum saltem Mediocriter intelligendum est Hebræicè. quarum mentio fit in Grammatica, quam didicisti. Ne nomina legas pro verbis & cōtrā. Itē nomē unū pro altero. Quæ incogitantia veteribus Bibliorum interpretibus, antequam illa punctis exornassent Masorethæ, frequenter imposuit, ut in רבב Osee 14. dum Septuaginta legunt דבב *dauar*, Hieronymus vero דבב *dener*. Similiter in מטה Genes. 47. dum hic legit מטת *mittá*, illi מטת *matte*: sic varia lectione עם & cum & populum significat. Hac de re extat historia in tractatu quodam Talmudico, cuius inscriptio est elias pref. 3. Mas. בבה בתרא *baba bathrá*. Quidam enim Rabbinus in verbis Deuteronomij 25. עמלק זכר legēbat זכר *Zechár* à forma gemini ז, hoc est, masculinum, pro זכר *zécher* per :: id est, memoria: vnde & ob suspicionem corruptæ scripturæ, à Ioab discipulo interfectus est. In his ac similibus iudicio est opus, ne existimes omnia regulis comprehēdi posse. Sed his obseruatis, facilis est reliquarum dictionum lectio.

De vocalibus Hebræorum, quæ in punctorum locum sufficiuntur.

י י א

Harum enim literarum, quarum figuras principio depinximus, tres ^ו cum sine punctis vocalibus scribunt, locum subeunt vocalium. Aleph rarè, Iod & Vau passim, ut eas Agathius Guidacerius in suo אמות הקריאה post auctore Ietsirá rectè מקנה

moth hakkéria, matres lectionis appellet, quòd videlicet omnes vocales contineant ac veluti procreent. Aleph enim præferim in ambiguis pro páthah, hatéph páthah & caméts, Vau pro holem, caméts hatéph, surec & qibbúts, Iod pro ségol, tséri, vtroq; hiric, scheuá, & hatéph ségol ponitur. Quod clarè indicat Elias præfatione 3. libri Masoreth: Vetteres, inquit, hólem appellarunt אֵו, suréc אֵו, hiric אֵו & cætera. Qui etsi has literas vocales non appellent, vtut vocem designâtes, sed potius quiescentes, quietas, immobiles, spiritales, literas tractus siue protractionis, quòd eas variè efferri contingat pro ipsarum ad puncta affectione, quæ adminicula hodiè sunt lectionis, tamen quia vbi sine punctis scribitur, in punctorum locum substituuntur, non alienè quamuis discedentes à communi rabbinorum appellatione, vocales nominabimus. Nam & ante punctorum inuentionem Iosephus Ioseph. lib. 4. belli. φωνήεντες, & quidem addita ה pro quarta vocali, nominauit. Vnde rectè eas per sua scripta disseminant. Sic enim lectionem non modo efficiūt planiorem, verum etiam pleniorē & perfectiorem. Itaque nunquam probauit Caninij, Tremellij, Merceri ausa, qui freti Danielis & Ezræ analogia, scripturâ interpretum Chaldaicorum & noui testamenti Syriacam vitiarunt, his vocalibus literis penè omnibus subductis, & in earum vicem punctis è suo capite suffixis. Primo quia illæ inspersæ fuerant ab ipsismet auctoribus, quorum voluntatem temerare,

& scripta adulterare crimen est falsi. Deinde quia non sequitur, Hanc analogiam in suis Chaldaicis tenuerunt Daniel & Ezras, ergo & Jonathan, Onkelos, &c. Nam perspicuum est in omnibus linguis varias & prope innumeras esse dialectos & alios aliis loqui impurius. Adde occultam paucisque notam pronuntiationis vim in illis inesse literis, quam si non possis assequi, alius fortasse assequetur. Ad quam fortassis allusit D. Hieronymus scribens se Proleg. in 1 nich. quidem Chaldaicam linguam intelligere, sed eius verba non posse sonare. Sed ad rem, Id obseruant non in medio tantum, verum etiam initio dictionum, saltem cum peregrina nomina Hebraicè scribenda sunt. Exempli causa אלגה *alga*, iunci species in Kimhi commentariis in Ionam. אַלפּה *alpha* in Elia, אַלפּוּס *capitula* in eodem, פּאַנאי *panai*, ציגוניה *cigonia* in Rabbi Selomone Gallo. Et in contextu אַתּה *atha*, Esræ, 5. מַטַּיִם *mataim* Ios. 7. מַנִּין *manin*, Danielis, קַמִּי *kam*, Daniel 7. יְהוּדַיִם *lehudai* in tharghumin, & sexceteris aliis, vt pluribus postea docebitur. Quamquam olim non tam anxie in istarum potestate discernenda sudatum sit. Quin potius vti tres tantum vocalium figuræ erant, ita non nisi tres voces reddebant, & faciente A, Vau sonum quendam confusum & indistinctum inter o & v sibilantè, qualis fortasse fuit ὁ μεγάλου, postquam eovti cœperūt loco ο μικροῦ. Iod verò nescio quid inter i & e fremente, instar η, In Cratyllo. Græcorum, quemadmodum cernere est in veterū allegationibus. Hæc enim verba Hebraica Esaiæ

26. כְּמַחֲבוּרֵיהֶן עָרַי עַר כִּי בִיָּה יְהוּה צוּר עַל לְמִים, in Origenis hexaplis in hunc modum Græcè citantur, Βετού βαδωνάι αδ' αδ' χ' βαϊδ' εδωνάι σός ελεμείν. Quod ne mireris à veteribus etiam Latinis factitatum est, scribente Fabio, medium fuisse u & i literarum sonum. Non enim sic optimum dicebant ut opimum, & in here neque e neque i planè audiebatur. Sic o & u confusæ inuicem, ut *Hecoba, no trix, Pulixena, Culchides, volt, Danos, dederont, probaueront, &c.* Quæ passim apud Comicos occurrunt. Nam id crebrò, inquit Seruius, antiquis in lectionibus inuenitur, sicut in *epistulis* probat Verrius Flaccus exemplis, autoritate, ratione, docens in aduerbiis maximè pro u, o maiores ponere consuetos pro *huc, hoc*, sicut pro *illuc, illò* hodie dicimus. Adde *œ, mænire* pro *munire*, *mutuus* pro *mutuus*, *mærus* pro *murus*, item *oi, oiti* pro *uti*. Nam Martianus *oisus* scriptum ait apud veteres pro *usus*. Hinc illud fortasse Cicëronis de Legibus Ast quid erit, quod extra magistratum cerator *oisus* sit. i. *usus*. Etsi Adrianus Turnebus antiquioris literaturæ princeps *oesus* emēdet. Quo etiam pacto E & I sine discrimine posuerunt. In *ibrum & Inebrium* quod *inhibet & retardat*. Fortasse quia *Iota* accommodatum est elementum ad tenuia quæque & per omnia maximè penetrantia exprimentū, ut *ιέναι, ιέσθαι*, ire, progredi. Cum autem sensim ab hac vocis commixtione discederet sæculis in dies eloquentioribus, accresceretque vocalium seu vocū numerus & varietas, Hebræi

Tab. lib. x. cap. 6
Priscia. lib. 1.

In lib. 8 Ac-
neid.

Turneb. lib. 3.
Aduerj. c. 11.
cap. 5.

Plato in Cra-
tyllo.

quoque distinctam magis suarum rationem habuere, nulla facta figurarum in literis vocalibus, quas tres tantum posuimus, amplificatione. Itaque iam nunc de illis dici potest, quod Macrobius de vocalibus Latinorum, Apud nos, inquit, si sonos vocalium, nō apices numeraueris, septem sunt vocales, etiam si easdem modò longas, modò breues pronunciando, quinque (& apud Hebræos tres) quàm septem tener e malueris. Cuiusmodi ratio vel locus fortasse Ambrosium Theseum mouit, ut scriberet apud Chaldæos, Hebræos, & veteres Samaritanos sex esse vocales ו & ח ו ו ו ו ו ו. Apud Arabas, Punicos, Turcas, Persas, Tartaros septem, Eliph, Voe, Ie, Hé, Hha, Ain & Hé Apud Iacobitas & Cophtitas siue Ægyptios Christianos decem, septem videlicet Græcas, v latinam, duas Hebraicas Hori, id est, ח & גיעוּסָ, id est, y, sed ei non assentior. Nam aperte aspirationes siue literas aspirantes cum vocalibus confundit. In eo autem non nihil variarūt Græci veteres. Cùm enim olim duabus his ו & ω, ut est apud Platonem in Cratillo, non vterentur, sed illarum uice ε & ο geminarent, posteriùs illas tam figura quàm voce à reliquis discrepantes adiecerunt. Illud autem contigit apud Hebræos, authore Elia, anno ab euerso templo quadringentesimo trigesimo sexto, qui est à Christo quadringentesimus septuagesimus sextus. Ea ea enim ætate Tyberitæ, qui inhabitabant Tyberiadem urbem Galileæ, à qua mare Tyberiadis in Euangelio, & מִי טְבֵרְיָא,

Cap. 6. lib. 1. in
Somn. Scipion.

Quo tempore
puncta inueni
Elias sect. 2. l.
accentuum

thermæ quædam calidæ celebratæ in Talmud (saluntur enim qui Masoretas Tybarenos in Paphlagonia, de quibus Mela, esse putant, cum quæ de illis prodūt veteres Hebræi, & Elias libro accentuum, Masoreth & Tisbi, planè repugnent) ea in quâ ætate nō solūm voces variis sonis distinxerunt: sed etiam puncta bibliis ad illam diuersitatem significandam annotarunt, vt etiam illi errent vel turpissimè, qui punctorum vocalium inuentionem aut à monte Siná, per dei concessum et manus, aut ab Ezra concilioque eius, per virorū synagogæ magnæ institutum, repetunt. Sed his prætermisissis ad institutum redeo.

De prima Hebræorum vocali.

regula.

Aleph vt vocale est, valet à Latinorum. Ne verò scriptura sit longior, quàm venustas linguæ Hebraicæ postulet, sæpe quidem omitti solet: verum hoc ipso quòd cæteræ vocales Vau & Iod nō ascribuntur, facilè intelligitur desiderari, vt in פֶּרַשָׁה parasá, בָּרָא בָרָא Abraham.

Exceptiones tres.

Regula primò fallit cum characteristica ad aliã notationem te remittunt, vt הֵלֵל hehellu. Vide secundam notam Rabbinicæ lectionis in libelli limine suprâ.

Exceptio secunda.

Vbi scheua
initio sit legē-
da.

Secundò cum accrescunt dictiones syllabis seruilibus, præferim ꝛ fœminino, vel affixis, vel syllabis

aut

aut literis exeuntibus in mem vel nun, cuiusmodi sunt וַיִּתֵּן וַיִּתֵּן, &c. Tum enim fit decessio punctorum seu temporum, mutato puncto permutabili initiis dictionum in scheuá, vt docēt יֵקָרָא iekará, פֶּקָדָתֶךָ pekadten, דְּבָרִים deuarim, סִפְרִים Sepharim, צְדָקָה sedaká. Quemadmodum apud Græcos auditis syllabis vides perspicue decrescere tempora, vocalisque longas mutari in breues, cum ex λέγω formas ἔλεγον. Nisi forte vicinitas accentus impediat, id est, nisi cum accentus est in penultima proxime ante Syllabicam adiectionem, vel affixum. De natiuo loquimur, nam nullus in Scriptura rabbinica figuratur. Tum autem antepenultima punctum retinet inuariatum. Exempla sunt apud Hebræos quidem פֶּקָדָתֶךָ peqáda, יָנוּחַ ianúnu, apud Græcos verò ἐτυπώμην, ἐτετύμην. Et in aliis orationis partibus, פָּנֵמו panémo, כְּמוֹהוּ camóhu. Cæterum quibus in locis scheua in medio dictionis intelligi debeat, habes ex præceptionibus grammaticis, in quibus traditur motiones radicum in certis personis, & motiones nominum in quatuor mutationū causis, Syntaxi, Affixo, plurali numero, fœmineo genere verti in scheua. Vniuersim tamen mecum obseruare potes scheua semipunctum esse adinuentum vt ministret motionibus, easque cócitet, ne lentius & prolixius retineát lectionem, quàm iucunditas orationis exigit. Omnem enim grauitatem odiosam est.

Scheua minis-
trat moti-
bus, Elias
Caut. 6.

B

Vbi scheua in medio dictionis intelligendum sit.

se, nisi quidpiam leuitatis immixtum habeat. Quare Hebræos maiestatem suę pronunciationis exhibuisse leuitate huius puncti, ut ita nunc vocem, rapidissimi, quo syllabas seruales suauius coniungerent cum radicalibus. Atque ita scheuá plurimū veniet ante literas vel syllabas seruales quę quidē vocales ante se proxime expressas nusquā habēt (quod dico propter דברוך *deuarécha* משלח *meshaláu* הפקירה *hiphkida*, & cætera eiusdem rationis habentia Iod ante huiusmodi seruales literas aut syllabas,) mobile, si ex analogia grammatica debere superscribi literam daghestaram, aut geminatā, aut præcedere motionem magnam intelligas, alioqui quiescens. Prioris exemplum sit דברוך *deuarecha*, שברו *sibberu*, בונני *boneni*. Posterioris פקרתם *pekardtem*, דברכם *debarchem*. Pauca affixa quorum ratio ex grammatica peti potest, ab hac lege deflectunt רכרו *deuaro* רכרו *deuari*, דברם *deuaram*, רכרו *deuaran*, &c. Neutrum enim scheua ante se habent, ut quę per se syllabam non efficiant.

*Hoc additum est propter nomina quinque aut sex punctorum de quibus infra.

Antiqua pronuntiatio ipsius scheua, in aqualis & varia.

Hæc de illo inferenda fuerūt, ut videres eas syllabas, quę destituuntur vocalibus * fere intelligi habere aleph, exceptis locis in quibus proportio Hebraica postulat esse scheua. Quanquam ne tum quidem absurdum existimarim, si scheuatae literæ eodem sono quo vocalis consequens, efferrentur, præsertim cum prolatio scheua mobilis olim illò declinaret sequentibus, maxime gutturalibus, cõ-

que modò etiam hodie Iudæi Germani pronuntiant, & vbi que nunc vsus obtineat profertur per hirc sequente iod, si modò alio puncto quàm hirc, ipsum iod afficiatur. Ex quo factum, ut pro selomo, solomon: pro Phelitim, Philitim: pro Iehudim, Iuhudei, & contractim Iudæi, pro Iehosua, Iehosue, & contractim Iosué maiores nostri verterint. Immodò & Hebræi ipsi post Babylonicam captiuitatem. Ideò enim Iohosadac Haggei c. 2. Iosadac ab Ezra nominatur cap. 2. Quanquam etiam ante captiuitatem Iehoram alicubi per Synaresim Ioram appellatus inuenitur. Eliàs verò censet non sequē-^{Cam. 7.} tibus gutturalibus aut iod, flectendum esse ad pathah, quo posito facillima esset commentariorum lectio, legeremus enim Syllabas fere omnes litera protractionis destitutas per A. Quis porro sit vsus cæterorū scheuaim, quę videlicet dilatantur per motiones paruas, infra docebo, סוף פסוק, vbi de notatione literarum gutturalium, propter quas illa adinuenta sunt, dicendum erit.

Tertia exceptio.

Fere suprà hoc signo * addidi propter nomina quinque & sex punctorum, de quibus postea. Item ob aliquot particulas inflexiles & propria quædam nomina quorum notatio ex scriptura, aut dictionario petenda est. Quod pertinet ad tertiam notam lectionis Rabbinicæ, quam in libri Periocha dictauimus. Hanc difficultatem leuissimus vsus nobis

Cantic. 3.
Vbi aleph ra-
dicale non so-
net a.

adimet. Sed vt redeam ad id ex quo digressus sum, Aleph sonat a, maxime cum est radicale, sicuti Elias scribit, vt אֵקָמ, Osee 10. אֵמָא *isamá*, & cætera huiusmodi demōstrant. Præterquã in coniugationibus Quiescentium lamed, aliis à kal, in illis enim Aleph quiescere solet in tseri, exceptis primis vocibus coniugationum passiuarum, vbi quiescit in camés more suo. Et in futuro quiescentium pe, vbi quiescit in holem. Sunt & paucæ aliæ exceptiones, maxime in nominibus lamed Aleph, vbi Aleph aliàs quiescit in tseri, aliàs in segol, &c. Nam hic ordo fere constat ex nominibus sex punctorum. Sed ea vsus facile monstrauerit. Nec tamen propterea illis locis desinet esse vocale, nisi quod suo nativo sono minime proferetur ex proprietate literarum quiescentium, vti apud Latinos u non desinit esse vocale in hac dictione *Secundum*, quamuis declinet ad sonum o. Quale *V* adulterinum appellari possit, quo epitheto Nigidius Figulus afficit n ante literas g. & c. vt in *Anguis*, *Ancora*, *Increpat*, *Incurrit*, In omnibus enim his (inquit) non verum n, sed adulterinum ponitur, quia dum pronūtiatur, lingua palatum non tangit.

De, altera vocali.

Hieron. initio
comment. in
Abdiam.

Vau valet u & o, adeo vt etiam cum hatéph camés aut kibbus mouere debent consonantes ad lectionem ostendendã passim exprimat, אֵלם *sul-lám*, אֵלם חורבן *hustlac*, אֵלם חורבן *horbán*, אֵלם קורבן *korban*. מעומרת

mal o nedeth. Cum vero hóle vel surec semper, nisi quod in vulgatis & tritis dictionibus (de quarum notatione nemo nisi plane rudis linguæ sanctæ aut vocabulorum artis, quam tractat Rabbini, dubitare potest) hólem non est semper plenum. Quæ qui non aduertunt, plærunque cæcutiunt in Hebræorū monumentis, vt videre est in trito illo Grammaticorum vocabulo מוכרת, cum illud his motionibus signant מוכרת *Muchereth*. In eo enim Vau tantum expressum est ad ostendendam lectionem, ac propterea sic notandum sit מוכרת *Muchrath*, à radice כרת, vti suo loco inter docendum annotauit Ioannes Mercerus Regius linguæ sanctæ professor, vir certe cuius diligentiam & meritum in linguam istã futura tempora nusquam non loquentur. Vnde hîc non habet locum obseruatio Eliæ. In scriptura (inquit) hólem sæpe est deficiens, & si enim nomina plerumque sint plena, verba tamen fere sunt mæca in vau radicali, vt quiescentia Ain. Nam Rabbini illud perpetuo interiiciunt. Sed quibus in locis legam Vau per o, quibus per u? Facile responderi potest, Vau valere o in primis syllabis, cum præsertim paucissima sint nomina quæ habeât surec in pé, sintque omnia formæ אֵלם *póal*. Verba vero nulla præter hophal quiescentium pe Iod, quiescentium ain Vau, & duplicatorum, quorum notationem tenere debes. Neque enim hîc doceo Grammaticen, sed Alphabetum Rabbanicum & canones lectio-

Elias tab. r.
orat. 2. Masor.

Elias orat. 3.
elem. 5. li. ba-
hur Vau in
primoribus
syllabis sonat
o.

renderet Munsterus suum compendium Grammatices non satis recte inscripsit קיצור *kirfor* pro קיצור *kisur*, formæ פיעור *pibur* שלום *Sillum*, &c. Excipe etiam peulim coniugationum kal, quæ ut scis, efferuntur per u. Item & tria postrema tempora quiescentium ain Vau, quæ tamen citra discrimen efferri possunt per o.

At in fine dum Syllabam claudit studiosè expendi debet, ne verba cum nominibus & e cõuerso vsu-
pam confundas. Scito igitur Vau, ut est vltima to-
tius vocabuli litera, aliquando esse affixum mascu-
linum singulare tertiæ personæ, ac tum efferri per
o, ut רכרוו *deuaro*, פקרו *peqado*: modo non veniat
post he aut iod, tum enim post illud quidem sonat
u, שרהו *sadébu*, פקרהו *peqadábu*, post hoc vero co-
alescit tanquam vocalis in diphthongo: ut enim in
scriptura post ו - ו & vtrumque hirc, ו postposita
diphthongum conflatur: ita apud Rabbinos ex ו præ-
posita (scripturam enim sine punctis, ו - ו & ו - ו in-
gredi nequeunt) & ו consequenti totidem diphthõ-
gi conficiuntur. Alioqui enim nullum diphthongi
seu coalescentium vocalium vestigium apparet,
ut כסליו *kislef*, זיו *zif*, רכרוו *deuara*, וו *tau*, וו *vaf*,
quæ adiectis punctis scribuntur absque ו, ו Ezech.
9. וו, Exod. 38. Præterea affixum נו *nu* per u pro-
nunciari debet.

Aliquando esse indicem & formatium perso-
narum & numerorum in verbis, atque ita sibilare

Vau finale quo
sono pronun-
tiatur.

Hoc pertinet
ad tertiam no-
tam, de qua in
Perrocha. Eo
enim perpetuo
spectandum.

Vau in medio
sonat o.

nis sine punctis. Deinde hoc pertinet ad secundam
notam Rabbinicæ lectionis, idest, Characteristica-
rum rationem. Eadem ratio, si mediũ dictionis oc-
cupet ut תבבושת *tabbóseth*, מסקולה *misbóleth* סטורה
masoreth.

Vau sub finem
sonat u certis
in formis.

Sub finem vero, etsi certa regulæ vix dari possit, ta-
men si tau heemanticum capiti nominis adhæref-
cat pronũtiabitur per u, veluti תענוו *taanúg*, תמרúv, תמרúq.

Aur mem, quod solum fit in
misna tamuldarum, ut מלקוח *malquib*, à radice לקח
Item cum tau index videlicet sceminei generis cal-
ci affigitur, ut in nominibus, quæ inter accidentia

Elias clem. 7.
orat. 4.
Babuc.

In tract. specie
rum specie 7.

Regula.

recēset Elias לבנות מררות מררות *labnúth*, mar-
dúth, gabhúth, malcúth: vbi fortasse legi posset מלכות
melacorb, &c. forma plurali sceminea. Sed vtrum

dicere debeas facile deprehendis ex subiuncto ver-
bo, adiectiuo vel affixo. Totidem enim modis am-
biguitates quæ occurrere solent, apud Rabb. inno-
tescunt. In aliis formis hîc sonat o. Nam non com-
prehendo iis regulis formas nominum paulo rario-
res, quales sunt פיעול *peul*, פיעול *peul*, פיעול *peul*, פיעול *peul*
harum enim notationem vsus & lexicon sup-
peditabit quæ tamen indifferenter per holem enũ-
tari possunt. Nam reperias צלות *tselorb*, & צלות
tselath. Nisi quod forma פיעול seu פיעול frequen-
tissime reperitur apud Rabbinos ut iod indicet le-
ctionem cum verbalia substantiua deducunt à ver-
bis alioqui inusitata in contextu. Cui cum non at-

Elias orat. 3.
ele. 1 & orat.
1. clem. 3.

Forma
פיעול
usitata apud
Rabbinos.

u, sicuti in שְׁמָרוּ פָקְדוּ יִפְקְדוּ *sameru, pakedu, iiphkedu*. Est autem huius cum superiore facilis distinctio. Quoniam hoc (etsi affixum esse fortasse posset, si nimirum legeres *pekado, iiphkedo*) formatiuū personæ haberi debet: quia verba apud Rabbinos, aut nunquam aut rarissime huiusmodi affixa suscipiunt. Tum enim vtuntur affixis peculiaribus verborum, qualia sunt הָנוּהוּנִי & הָנוּהוּנִי *Ni, hu, Nu, ha, & Na*, aut pronomibus separatis. Sibilat quoque in fine nominum Caldaicorum, ex quibus ablatum est tau Heemanticum veluti הַעֲנוּ צְרוּ מַלְכוּ *malcu, tsadu, ta hanu*. Quæ omnia ex filio orationis leuissimo negotio dignoscuntur.

De Iod postrema vocali.

Iod valet i, & e, vnde nonnunquam pro scheua mobili & hateph segol, nedum pro segol & tseri scribi solet, & maxime in ambiguis, vt אִישׁוּנִי (Sic enim punctandum, non אִישׁוּנִי per tseri, cum Iudæorū vulgo) *Esfanne*, & crebris aliis passim apud chaldæos paraphraftas. Nam nimis licenter Tremellius & nonnulli alij subtrahunt iod, leguntque forma danielis אִישׁוּנִי. *Afanne*. Ad hunc modum פְּרוֹת *peroth*: passim apud Rabbinos interiecto ו, ne quis legat פְּרוֹת *Paroth*, id est, vaccas, sic ad designandam lectionem Psal. 18. in Targhum אֲוֵרָא *auera*, & Ioel 2. מַלְפִּיכוֹן *malpecon*, etsi nonnulli nostrorū Iudaizantes aliter per tseri Hebraico sensu reclamante, legant, vt sit pluralis numeri, sicque Prophete

phetæ vaticinium ad Messiam non pertinere, verū ad omnes doctores vniuersæ. Sed ne in reliquis fallaris, vbi iod pro scheua minime ponitur, hanc teneto regulam.

Iod in medio dictionum indicat ipsum tseri, auctore Elia, præsertim quando est radicale vel indicat plurale. Exempla sunt quæ citat in verbis quidem הַיְטִיב *herib à יטב, elechà à ילך*. In nominibus vero הַבֵּית *beth adonai*, הַבֵּנ *ben adonai*, צִירָה *tseda*, שֵׁבָה *seba*, in aliis orationis partibus דִּבְרֵיכֶם *di brechem*, מַיִן *ech*, &c. Quod non nisi in quiescentibus Ain Vau contingere solet. Rarius adiicitur ad indicandam lectionem, vt רַבֵּנוּ *rabbenu*, pro רַבְּנוּ. Itaque alibi litera potius protractionis erit stridens i. In fine verò si sit terminatio pluralis numeri סַוּתָאן *diurè adonai*, sonabit e. Dignoscitur autem huiusmodi vox syntactica ex subiuncto הַהֵידיָ indice genitiui casus, vel nomine proprio. Adiectiuum enim non afficitur הַהֵידיָ, nisi eodem similiter afficiatur substantiuum proxime præcedens, & contrà: ac duorum substantiuorum ad diuersa pertinentium prius illud הַהֵידיָ minime recipit, sed posterius. recte enim dicitur רַבֵּר הַכּוֹכַב *deuar haccocab*, cætera vitiose. Alioqui autem Iod siue obbeat vicem terciæ radicalis, siue sit affixum primæ personæ, siue quid aliud pronuncietur per i, vt רַבֵּר, עֲנִי, פַּקְדֵי, *hani, deuari, peqadani*.

*Cant. 5.
& enarratio-
no 6. primariū
Tab. Maso.*

*Iod radicale in
medio sonat e,
alias i.*

*Iod finale sonat i, nisi sit in
dex formæ pluralis syntactica.*

Appendix.

Iod & Vau
mobilia, bis
scribuntur.

Vocales istę interim sepe fiunt consonantes, cum recte feriuntur punctis, vt apud Latinos v & i sequente altera vocali. Sed tum (excepto Aleph) geminari solent מטוה pro מטוה, *matve*, ווי pro לוי *Aiaal*. Nisi in vocabulis vsitatis. Sic initiis dictionum cum ׀ radicale est, vt annotat Elias, discriminis causa ותיק *vatik*, ווי *vai*. Sic enim distinguitur ab iis quę incipiunt à Vau copula. Ex quo fit vt in scriptis Talmudicis & in Targhumin Ionathę, Onkeli, R. Ioseph cęci, Akibę, & interdū in reliquis Hebręorum libris nomen plurale compositum cum pronomine inseparato Iod scribatur per geminum Iod, hoc modo דברוי *deuarai*, vt declaretur esse mobile. Atque tum perspicue differt à suo singulari דברי *deuari*, Idem contingit cum aliis affixis, vt in Malachia kimhiano אגורייתו *Agureieho*. Quanquam non raro scriptio fit per י, & significante Iod esse mobile משלאי *mesalai*, sic ואי *vai*. Eadem ratio in ' postpositiuo, sæpe enim reperias וואו *vau*, רמיאו *remiu* dissyllabos. Quod nõ solum ad authoris mentē facit, sed etiam ad pronuntiationem literarum כַּת כַּת, quas tum duriter efferendas esse intelligimus, cum præcedentes literę יוּא sunt consonantes, rāquam præditę Mappicę, vel in pausa, vt omittam ceteras causas, quę derogant literis יוּא, & de quibus minus laborant Rabbini. Neque enim magnopere in his laboran-

dum est, cum recens sit inuentum, atque adeo veteribus incognitum, vt D. Hieronymus affirmet Hebręos nullam habuisse literam, quę nostro P. Latino respõdeat. Certe significans nullum fuisse discrimen inter literas כַּת כַּת raphatas & daghesfatas, aut potius nullam fuisse habitam rationem daghes leuis, vt mirer ingenia nostrę ætatis, quę tam religiose corrigunt veterem pronuntiationē, Pharaonis, Phariseorum, Philistim, Chanaan, Cherubim, Chidon, ac dicunt Parao, Parisaus, Pelistim, Kanaan, Kerubim, Kidon, &c. contra veterum Hebręorum sententiam, qui, vt modo docui, aspirabāt literas begad kephath, & pronuntiabant, vt suprā attigimus, scheua sono vocalis subsequēntis. Hoc enim vtrunque perspicui potest ex vocabulo εφφαθα Mar. 7. quod hodie diceretur אפתה *eppetá*, pro ephphatha. Nam pé Hebręorum & Syrorum plane π φ Græcorum referebat, vt nunc pé Arabū & Ismaëlitarum, quod propterea pé raphé à Kimhio in Michlol & plerisque aliis appellatur, & olim Persarum, qui in occidentales partes nauibus transfuecti Pharusios defectu literę P. (teste Plinio) de se nominarunt. Qui etiam mos videtur antiquis Latinis celebratus, dum plerunque π Græco aspirationē adiunxerunt. Hinc enim in Lucano Enipeus pro Enipeo scribitur, in aliis Tropheū pro tropęo, Riphæi pro Ripæis, & in Euangelio Latino Caiphas, pro Caiapás.

De punctis peculiaribus literarum הוּע

He in fine va-
let A.

Trium istarum literarum notationē statim post
vocales explicemus, quoniam etsi vocales nō sunt,
tamen tantam cognationem cum illis habēt, vt eas
nonnulli numero vocalium posuerint, si Sancti Pa-
gnino credimus. He etsi non sit vocalis, tamen in fi-
ne valet A, siue sit paragoga siue symbolica fœ-
minini generis, vnde apud Caldeos permutari so-
let in s, nisi alterum s precesserit. Sunt tamen pau-
ca ex nominibus quiescētibus lamed he, quæ cum
habeant he radicale expressum, illud habent quief-
cens in segol, aut tseri præsertim in regimine. Cu-
iusmodi sunt fere dissyllaba, vt quæ ad sui forma-
tionē nullam asciscunt ex literis Hæmanti, vt שרה
sadé, חוזה bozé, & similia.

הוּע
peculiaris vox
A.

Sanct. n
Heb. lib. 1. c. 14

Ain quoque & heth gaudent voce A. Quare ef-
ficatur, vt fere intelligantur habere -, vel =, vel - :
etsi alioqui proportio Hebraica postularer alias
motiones, vt גער nahar, ישמע iishmaá, שולח shul-
hán, ישלח iisláh. vnde & in fine dictionis post qua-
tuor motiones magnas habent sub se páthah, quod
Hebrei páthah Ghenuuá appellant, pronunciant-
que post suam illam motionem.

De literis אהוּע

Cantic. 9.

Literæ gutturales significanter vocantur ab Elia
מבליבלים. Rationem enim notationis, & regularum
vulgaram analogiam turbant ac euertunt. Nā vbi
litera præcipue feruillis præfixa per hirc vel Segol

scribi debuerat, subsequente gutturali magna ex
parte scheua dilatabitur per ségol, vt הַאֲכִיל hee-
chil pro הַאֲכִיל hichil, אֲעִבֹד eebod, rarius per pathah
& id quando y prima est radicis, vt יַעֲשֶׂה laasé pro
יַעֲשֶׂה lise, vbi vero per páthah, dilatabitur & per
páthah מַאֲכִיל maachil pro מַאֲכִיל machil. Denique
vbi per kibbúts vel kaméts hatuph, dilatabitur
scheua, subsequente gutturali per kaméts hatuph
מַאֲכִיל maochal pro מַאֲכִיל mochal. Seruillis autē præ-
cedens in omnibus istis vendicabit sibi motionem
cognatam puncto gutturalis, cui præfigitur iuxta re-
gulam, Gutturalis notat se & præcedentē, nisi quod
feruillis præcedens affecta caméts hatuph videtur
notari per caméts motionem longam. Per A. enim
moueri solet ac produci, quia accentu Metheg pro-
ducitur. In nominibus exempla sunt בְּהֵמָה behe-
math pro בְּהֵמָה, שַׁאֲנַן Saanan pro שַׁאֲנַן
Sanan, אֲהֹלו Aholo pro אֲהֹלו, Ohlo, &c. Quod
si contingat vt propter affixum vel aliam syllabicā
adiectionem simplex scheua veniat post huiusmo-
di puncta rapra, ex eis pro arbitrato alteram com-
positionis partem elides, ne duo scheuaim legas.
Nam pro תֵּבְטֵו tehteu & תֵּבְטֵו tebetu,
dici potest. Sic pro נַעֲרָה naharecha dicitur
נַעֲרָה nagrecha, & נַעֲרָה nagbarca. Antequam autem finem
literarum tractationi imponam, lubet prius expli-
care rationem, quam Iudei, Germani potissimum, in
scribendis vernaculis vsurpant, quaque in Iosepho

Quibus in lo-
cis haterph se-
gol legi debet.

Quibus ha-
teph patha.

Quibus ha-
teph caméts.

Germanico & similibus vsi sunt. Eo enim pacto plurima, quæ ad cognitionem scripturæ & lectionis Rabbiniçæ faciunt, innotescunt. & pro a vocali sumunt. Cum raphe pro f, Vau pro u vocali & etiam pro f consonante, maxime in principio dictionis. Geminatum Vau pro vu. Iod pro i vocali, & aliquando etiam pro e, tumque plurimum præcedenti literæ subscribunt, vt *רִידֵן reden*, &c. Ain pro e vocali, vnde *מֵעֵשֶׁת meset* in Elia, quod fortasse Cheradamum induxit, vt scriberet Hebræos, in lectione sine punctis vsurpasse. Ain pro e. Tsadi pro z, Zain pro s leni, Samec pro sacuto, קשׁ pro x. Geminant Pé pro pf: Non vtuntur literis Heth & Tau. Ac sane Elias in Tisbi Germanos non pronuntiare ח, sed exempli causa מִקָּן *mekan* pro מִחָן *mehkan* dicere author est. Cætera communia sunt. Characteres parum admodum à maiusculis differunt: In vltima syllaba dictionis raro vocalem intericiunt, באַטֶר *vatter*, non באַטֶרֶר, quod sepe fit in monosyllabis, דַּס *das*. Idem nonnunquam in principio פֶּרְנַנְטִיִּשְׁקוֹשׁ *Franciscus*, & medio רוֹבֶּרְטוֹשׁ *Robertus*. Denique eam, vbi facilis est intellectu, supprimunt. ad finem ornatus causa sæpe & י adiciunt, quæ alioqui redundant, vt לוֹבָא *lob*. Obseruaui præterea Rabbinos, vt ambiguitatem טוֹו, adimant, ipsi addere &. Ita enim intelligitur non per i pronuntiandum vt קַמְפַּנְיָא *campanie*. Quod subinde ex-

א י sepe
superfluum.

perieris in lectitandis Hebræogallicis R. Selomonis. Vnde & in Kimhio & aliis Rab. passim occurrit הוֹאֵךְ *hec*. i. quomodo, pro הוֹךְ seu Hebraico הוֹךְ. Nam qui legunt הוֹאֵךְ *heac*, non ad hanc obseruationem satis attendunt. Ad eandem rem in nominibus barbaris & vernaculis geminari solet, vt apud R. Selomon cap. 2. Amos, קִישְׁנֵשׁ *chesnes*, id est, quercus: apud eundem פֶּשְׁמֵייר *pasmer*, Gallice. Ibidem R. Da. Kimhi lingua Hispanica קַשְׁטַנְיָא *castaners*, id est, castaneæ. Eadem vis geminati in hac voce passim obuia קִישְׁטוֹר *quæstor*. Latina enim est, & perperam Munsteri & reliquorum punctis corrupta. Nisi quod interdum prius est consonans, vt apud R. Selomonē Ps. 164. לַרְיִישׁ *larges, lati*. Est etiam aliud, cuius te monitum velim. Scheua scilicet in nominibus peregrinis quæque iam pro Chaldaicis, Talmudicis, & rabbinicis vsu recepta sunt, pertinere ad sequentem sæpissime. פְּרוֹמְבִּיאַ *frombiá*. i. frænum. פְּרִצְוֹט *prizot*: & in nominibus propriis פְּטוֹלוֹמִיִּים *Ptolomeus*. Hoc dicto propter lexica Chaldaica & Rabbinica, & eos qui puncta ad Hebræorum libros adhibent. Satius enim erat vocabula huiusmodi, quæ ita in Iudæorum linguam admissa sunt, ex vocalibus quàm punctis legere. Tum enim significatio statim se prodit, ac vocabulum Græcum, Latinum, Italicum, Gallicum, adiectu punctorum non obscurum redditur, non nouum, non prodigiosum, vt ad illa explicanda nullum lexicon

In præfatione.
In rad.
כיפא

fatis esse possit: quæ alioqui si ex vocalibus legatur nullo opus habent. Hæc enim ex linguis vernaculis fere desumpta sunt, scribente Elia in Methurghe-man, quod & repetit in Tisbi, Targum Ierolymitanam infinitis locis cõsentire cum lingua Romana & Italica. Sed iam ad secundam institutionis huius partem, quæ in characteristicis verborum verbaliumque posita est, transeamus.

De Verbis.

Secunda libri
pars.

Secunda nota lectionis rabbinicæ est in characteristicis verborum & verbalium. De iis ergo aliquid notemus. Verba ex characteristicis nedum syntaxi facile discernuntur, præterquam in coniugationibus dagheffatis. Quare uti nomina, quæ per hirc leguntur, sic verba coniugationis piel habent Iod insertum, quasi resoluta motione parua hirc & daghes in iod, in hunc modum פיקר *piqqed*, פירש *perás*, ut in nominibus עילג *hilleg*, ריבון *ribbon*. Similiter in pual & hophal interiicitur Vau per quod à suis actiuis distinguantur, פוקר *puqqad* הוגרל *hogdal*. Coniugatio hithpaël propter syllabam הה, quam gestat in capite, facile agnoscitur, etiam si ה cadat propter concursum alterius seruilis. Nam ad ostendendam coniugationem post literas æthan & mem participij ה remanet. Eadem ratio cum gestat נה. Nam hac etiam syllaba rabbinici formant aut saltem componunt hithpaël, ut נחבא *nithnabbé*, נחקשר *nithkasher*, quale bis reperitur

נה format
hithpaël Rab-
binicum.

tur in Scriptura. Ezech. 23. & Prou. 27. נשתחו *Nistauá*. Habent & aliud hithpaël compositum ex quadrata coniugatione, ut השתחוק *histothek* pro השתחק *histattek*. Habent etiam aliam rationem compositionis ex duobus ordinibus, ut נצולו *nitsõlu*, pro נצלו *nitselu*. Totidem enim modis compositio fit.

In quiescentibus pe Aleph infinitiuos formant per metathesin, traiectis vocalibus. Siquidem pro לאלול *leechol*, dicunt לובאל *lochal*, & breuius לובל *lochal*, pro לאמר *lemor*, לומר *lomar*, forma planè noua, quasi à ימר *iamár*, cum Hebraïce dicendum foret לאמר *lemor*, Caldaïce לממאר seu לממאר *lememar*, interposito Mem inter literas Biclam, & radicalium primam. Thalmudice לימר *lemár* & per apocopen לימא *lema*. Simili forma reperies in R. Selomo & Talmud לובח *locháb*, ad arguendum, à יבח *iachab*. Quod depromptum est ex usu linguæ Caldaïcæ, quæ quiescentia pe Iod, & pe א confundit. Quare ut Iod in imperatiuo cadit, ita & interdum א. vnde ליל *zil*, abi, ab אול *azal*: ut דע *da*, scito, à ידע *ladaa*, imo & interdum tota syllaba הו, formatiua hiphil quiescentium pe, אסע *ase* pro הוצא *hose*, aufer, educ.

Infinitiuus quiescentium Lamed א addunt literam ת, quod interdum fit in cõtextu למצאות *limtsoth*, propter eam cognationem, quæ est inrer hunc ordinem & quiescentium Lamed ה, ob similem istarum literarum prolationem, & absque punctis למלואת *limloth*, להבוא *lehaboht*, pro להבא *lehabe*. Item abs-

In spē Aleph
& pe Iod Rab-
binicus.

In spē Lamed א
rabbi.

que לקרוח *likroth*. Tumque in cunctis coniug. quiescit in Vau holem expresso.

¶ sequentibus
literis הו
abicitur.

Qua abusi sequentibus literis הו plerumque extrudunt א, ac si radix esset de quiescent. Lamed ה, מוצה מוצים מצו, *matfu, motsim, motfa*, & in paul שנוי *sanui, matfui*. In præterito מצינו *matfinu*, vt גלינו *Galinu*. Pari ausu tertiam foemineam singul. præteriti claudunt per ה, באת *hath*, מצאת *metfath*, prorsus vt בנת *benath* גלה *ghelat* tertia foemin. singul. præteriti Chaldaici de quiescent. Lamed ה. quanquam Hebraica analogia lego קראת מצאת *matfath, karath, Galath*, pro מצאה *matsea, kareá, Galetha*. Contra quiescentia Lamed ה, conuertunt in Lamed א, & maxime cum affixis, vt עשאה *asaáh*, fecit eam, ne dicentes עשה *asab*, confunderent cum עשה *Asa*, fecit. Sic in reliquis vocibus עשאה *asabaha* pro עשה *asuba*. & in verbalibus הכאה *haccaaa*, plaga à נכה *nacha*, הוראה *horaa*, significatio ירה *iara*, הרשאה *harshaa* potestas, à רשא *rasha*, משה *mista* cõiuuium. vnde plurale משהות *mistaoth* אשה *satha*. Hoc enim habent à Chaldæis, vt confundant quiescentia Lamed א. & ה.

In verbis que incipiunt à zain vel tsadé, tota cõiugatione Hithpaël, Tau symbolum coniugat. cõmiscetur primæ & secundæ radicalibus, ne illud esse de radice seu corpore dictionis existimes. Nam & istud vsuuenit in contextu Biblico, siquidem prima radice fuerit vna ex literis עש ad Euphoniã

עש in
quibusdam lo-
eis nõ sunt de
radice.

ne duo sibili sese proxime excipiant : nisi quod in עש retinetur inuariatum, post וע mutatur, post illud quidem in ט, post zain vero in ד, sed apud rabbinos & Chaldæos tantum ob illam affinitatẽ, quæ est inter ד ט ה, vt pote literas eiusdem organi, seu (vt Hebræus dicit) מוצא אחר. Exemplo sunt הצטרק *hitstaddek* pro הצטרק *hithsaddek*, & הורמן *hizdammẽ*, pro הורמן *hithzammen*, a radicibus צרק *tsadak, zaman*.

Rabb. verbum, quod vsu scripturæ est intransitiuum in Hiphil, transitiue plerũque vsurpant subiuncto את vel pronomine passiuo, vt הקיץ *hekits*, surrexit, & rabbinice הקיצו *hakitsõ*, excitauit eum, &c. Hinc illud cuiusdam הקיצוני רעיוני *hakitsuni raaionai*, excitauerunt me cogitationes meæ. Atque hoc probat R. David in Michlol, contra dogma Patris sui R. Ioseph, præsertim cum etiam in scriptura, transitiua & intransitiua in eadem coniugat, nonnunquam reperire liceat. Hinc etiam verbis Kal. vtroque modo vtuntur, פסק *pasak* cessauit, & cessare fecit, vnde פסק *posak*, arbiter, qui litem dirimit, חזר *hazar*, rediit & restituit, quod in aliis cõiugationibus locum habere possit, & quidẽ in hithpaël, que proprie est reciproca, vt apud R. Isaac Arama in Genesi ולרוחך נתנבא *nithnabbe ialdutechá*, prophetata est natiuitas tua, cũ tamen trãsiuue hoc verbum sumi soleat.

Intransitiua
trãsiuue sumi.

Non tantum vna reperta persona integram cõ-

El. in tract. spec. spec. 3. & Babur orat. 2. de. 13.

iugationem adiuam & passiuam ipsi respondentē formāt, vt vulgatus est canon hamdakdekim, verum etiam reliquas, vt החריף, hecheriph, cuius radicis vsus extra eos nusquam est in hiphil & hophal, sed tantum in kal & piel.

Synæresis.

Per synæresim sæpe contrahunt dictiones vbi adest litera יהוה, vt יהוה Lehu pro יהוה libiu, יהוה & יהוה Lehe' pro יהוה Libie, vt Chaldaice תהון tehon, pro תהון tehevon. Qua norma passim in Talmud א absorbetur in medio, quod imitatus R. Selomó sæpe vsurpat אחר אחר itamer, loco אחר Ithamer. Et per syncopen Nun vt אהצל itatsal pro אהצל ithatsal, & per Aphæresim צג tsag pro צג iatsag, statuit, in Beuiario Heb. de benedictione nuptiarum.

Permutatio litterarum.

Literas אהעא sæpe inter se permutant, seorsum א in ע & contra, vt כעור cabur, & כאור caur, turpis, ערע bara, ארע arah, & ערא bara, accidit, עיכל bikkel, & איכל ikkel, digestsit, ח in ע, vt עג ghag, circinavit, idem quod Hebræum חג hag. ח in א, vt אפץ ephets & אפץ ephets, א in ה, vt אה kisse, & אה kisseh, in secunda sectione 14. cap. Osee in Rab. Selomó. Item & literas quę sunt eiusdem instrumenti, vnde quod Hebraice אקב aakab, supplantavit, Rabbinus ait אקפ aakaph, א & ט confundunt אותו oshan, eos, & אותם osham, שמרתן shemarten, & שמרתם shemartem, pro eodem, וזכרין zochrin, & וזכרים zocherim. Sic in Esaia cap. 19. memphis appellatur גוף

noph. In Osea vero 9. מופ Moph.

Tanta licentia literas יהוה inter se commutat, vt interdum ו quiescentium Ain, in ה vertant: hinc מהל mahal, pro מהל mol, circuncidit, & benoni מהל mohel, & verbale מהולה mehula, circuncisio. Quam Elias in eo putet ה iniectum per pleonasmū, & contra ה vel א in Vau, vel Iod. Nam א נאם naam dixit, reperio נם nam, א שאל Shaal interrogauit, שאל Shaal. Sic in nominibus שיער Seieré, pro שאר Saaré, reliquarum. א חם cam, completus est, in hiphil להחמים lehatim, ad complendum, in Rab. Iacob, א תהוה taua, תהוה taba, miratus est. Cui affine est היתוה hituith, mediauit, א תועה tauech. Quam cōmutationem in aliis literis interdum obseruāt, עלע alaa, pro בלע balaa, sorpsit, להנ lahag, pro הגוה haga, loquutus est, בהב bahab, pro להב labab, inflammavit, presertim quando inter illas est affinitas prolationis. Itaque vtütur (ait R. Mose Leu. 23.) Sapientes caph, & koph, in differenter עקב & עקב acab, retardauit. קשט & קשט casat, ornauit.

Verborum etiam ordines non raro confundunt. Exēplum sit זכה zachá, vice זכר zachach, dignus est, meruit. אפ aph, volauit de quo. à quo verbale אפפא aaphpha, volatus, de duplic. In Niphal q. Ain & duplicantium loco נדון nadon, exempli causa, dicunt נידון niddon, pro נידך nadac, נידך niddach, versa scilicet motione magna in paruam & daghes. Quod & alibi more Chaldeorum sæpe faciūt: apud quos

In Tibi.

Motio parua & daghes pro magna.

verba, quę suapte natura quiescentia sunt, fere fiūt defectiua, id est, suam imperfectionem suppleat per daghes: quod quidem in his duobus ordinibus defectum non præcedentis, sed sequentis literę præter Hebræorum leges indicat.

Verba quadrata.

Formam quadratam tam in piel, quàm hithpaël passim in perfectis vsurpāt סובר *sober* tulit, השחוחק *histotek*, conticuit.

Benoniim.

Commixto præterito & participio lego in tractatu בחרא *batra* citante Rab. Isaac, rursus vidimus רהוּ מְנַסְרוּ כְּשׁוּרֵי מַגְרָמֹה quod ferrabant trabes ex osse eius, de ceto loquitur: vbi si in meo codice nulum sit mendum מנאסרו *menasseru*, positum est pro מנאסרִים *menasserim* vel מנאסרִי *menassere*.

Similia multa participia cum preteritis composita occurrunt vt מינאסו *minnatso* pro מתנצים *mithnatzim*, capientes, aucupātes. Apud Talmudicos enim Vau ponitur sæpe in pluralibus Participiorum maxime quiescentium lamed, קרו *karó*, vocantes מנאסו *menatso*, rixantes: quod videri possit factum à participio & affixo, vt מנאסו אתון *attun mathnithu*, vos docetis, corrupte pro מתננין אתון *mathnin attun*. Sic מתננין *mathninan* nos docemus, pro מתננין אנו *mathnin anan*.

Vsurpant fœmineum benoni Niphal pro nomine substantiuo, vt נְבִיכָרֶת *nebikaret* piscina, quod citat Kimhi ex Misna, in rad. עכר.

Participia masculina componunt cum pronominibus, vt vim præsentis temporis habeant, contra linguę Hebraicę rationem, מְקַבְּלָנִי *mekabbalani*, per manus accipio ego, pro מְקַבֵּל אֲנִי *mekubalani*, sæpe apud Talmudicos & Eliam in Mas. Ham. Sic in R. Mose qotfis אֲמֵרִינוּ *amerinan*, dicimus nos, נִרְמְסִינוּ *garafinan*, legimus nos, תַּנִּינוּ *taninan*, discimus nos, אֲמִינָא *aména*, dico ego, פּוֹקְדָנִי *pokedani*, visito ego, non autem visitans me, vti poscebat ratio Hebraica. Qualia quinque extare in Scriptura multi putant מִשְׁתַּחֲוִיָּה *misthahauitem*. Ezech. 8. יוֹלָדָת *ioladath* Iud. 13. & tria alia eiusdem formę Jerem. 22.

Peulim loco benoniim כַּפְּוִי *capbui* pro כּוֹפֶה *sophe*, suprimens, dissimulans, נָשׂוּי *nasui* pro נוֹשֶׁה *nose*, qui uxorem duxit, רַחֲבִי *rachub* pro רוֹכֵב *rocheb*, equitans, סַבּוּר *sabur*, pro סוֹבֵר *sober*, cogitans. Vide Eliam in Tisbi, radice נִשָּׂה & R. Abraham in tsahoth pag. 167. fac. 2.

A verbis neutris kal deriuant Peulim, à שָׂרָה *sara* mansit, שָׂרְוִי *sarui*, collocatus, positus, vt significationem ducat à piel vel hiphil.

Talmudici formam illam infinitiuvi vsurpant, quę more Hebraico formatur subiecto י per paragogę hoc modo, פְּקוֹדֵי *pekodé*, לִפְקוֹדֵי *liphkodé*, & in niphal אִיפְקוֹדֵי *ippekkodé*. Reperio etiam absque Iod in comment. Kimhi in Sophoniam אִיכְסוּף *ikkefoph*. Sic in quadam prece Erubim. i. Parasceue לִמְלִטוֹלֵי וְלֵאפוֹצִי וְלַעֲלִי ceat nobis mouere, educe

trario à verbalibus plerunque deducit verba sum-
 pra litera seruili pro thematica, vt à תחילה *tehilla*,
 ליתחיל *hitthbil*, quasi radix esset, non חלל *halal*, sed
 חלה *tahal*, à תרומה *teruma*, תרם *taram*, primitias ob-
 tulit: cum tamen radix propria sit רם *ram*, & ה hez-
 manticum. à משכון *mascon*, משכנתא *miskan*. Sic
 fit תרע *tataa*, à תרועה *terugha*, אימת *immeth*, ab אמת
emetb, in Physica Rab. Tibbon, cap. 5. נחאלמן *ni-*
thalmen, ab אלמן *alman*, apud R. Leui, Leuit. 21. ha-
 bent simile in scriptura quo se tueantur, מתיהודים
 iudaizantes à יהודה *Iehuda*. Præterea quod com-
 munius est, à quolibet verbali quodlibet verbum,
 vt à חמיר *hameir* habes החמיר, & à barbaro לקחם, id est, לקחם
 ליהודים *listas, listasta, listasti*.

after 8.

*De nominibus, siue nominum formis
 & notationibus.*

forma דבר
 יסודית
 in adiect. &
 ספר בדר
 in substant.

Forma hæc nominum דבר *dauar*, frequentissi-
 ma est, ac ferme sic legendum est vbi nullæ expri-
 muntur vocales. Nam nominum quinque aut sex
 punctorum formas frequenter obuias vsus & Le-
 xicon te docebit. Neque enim regula alia à se inui-
 cem distingui possunt, quàm quòd harum vsus sic
 abstractorum siue substantiuorum, בדר *beghed*, ארץ
érets, כרם *kerem*, רגל *reghel*, אבן *eben*, פסח *pesah*, &c.
 שבת *shebet*, ספר *sepher*, חלק *helek*, עדן *éden*: illa
 magis sit concretorum siue adiectiuorum, בדר

Elias 3. Babur. elem. 3.

nabal, חרש *haras*, יקר *iakar*, חכם *hacham*, ישר *iashar*,
 &c. Adeo vt inter nomina sex punctorum duo
 Toar reperiri pro miro notet Abben Ezra in lib.
 Tfahoth, יקר *puer*, הלק *viator*. Verùm in plurali
 iam conspirant, easdemque habent motiones, imò
 omnes formæ destitutæ vocalibus Vau & Iod, in
 eam formam plurali numero conueniunt, nisi for-
 te fuerint de daghessatis, שכרים *chachrim*, ספרים
chachrim, כתבים *kerabim*, Sepharim, beghadim, debarim, She-
 charim, vt merito dubites, inquit Elias, à quo singu-
 lari descendant. Forma tamen וקן *zaken*, retinet
 suum tseri, וקנים, etiã in scemi. genere וקנה *zekena*.
 Nã potius est forma participij secundi modi kal,
 quàm nominis, tamen si Kimhi malit esse nominum
 Toar, quibus aliquando pro participiis vtamur.
 Reliquæ nominum formæ aliquam ex literis pro-
 tractionis expressam habere solent, ad monstnan-
 dam lectionem. Nomina enim fere omnia plena
 sunt, etiam in scriptura, adiectis iam punctis, vt an-
 notat Elias tab. 1. orat. 2. Masor. Hammas.

דברים
 forma plural.
 omnium, que
 carent literis
 protractionis.

Elias in kim-
 hi rad. גמף.

Ab omnibus nominibus Rabbinici passim for-
 mant paronyma (Toarim vocant) addito Iod in fi-
 ne pro masculinis & ית pro foemininis, contra lin-
 guæ Hebraicæ consuetudinem, (non tamen ana-
 logiam) in qua nulla sunt huiusmodi paronyma,
 nisi gentilia tantum & ordinalia, cum aliis paucis-
 simis, sed apud istos quæcunque. A יום *iom*, enim
 dicunt יומי *iom*, diurnus, à תלמוד *talmud*, תלמודי *tal-*

Adiect. masc.
 format iod
 calci additæ.
 וית & וית
 femin.

mudi, doctor, *סצרו* *iehudi*, *mitzri*: ac postea
 foemine per *ית* vel *יהודית* *Iehudith*, Iudæa mu-
 lier, & *יהודיה* *Iehudiiá*: (quanquam posterior hæc
 terminatio sit tantum gentilitiorum) *יומית* *iomith*,
 diurna, *צרפתייה* *tsarphathith*, Galla mulier, & ad-
 uerbialiter iudaicè, gallice, quæ proinde à Sante
 dicuntur *Gentis* aduerbia. Idem efficiunt syllaba
ני & *נית*, ubi dictio per se non satis plena & voca-
 lis est, vt fit in monosyllabis & disyllabis vt *נפנית*
ghuphniith, רוחנית *ruhaniith*, חינית *Hiunith*, vitalis,
 הילאני *hylani*, materialis. sic enim enim vocalio-
 ra sunt. Formant & abstracta, quæ appellantur *שמות*
shemoth aut *הרכר* *shemoth*, *haddabar*, in *ית*,
הרשמות *harsmuth*, substantia, *כניית* *keniuth*, agnomi-
 natio, affixum, *סמיכות* *semichuth*, continuatio, syn-
 taxis & similia. Similiter & aduerbia quædam
תנינות *tinianuth*, secundò, *תליחות* *telichuth* tertio.
 Reperies & substantiua cum adiectione syllabæ
יא, maxime in quiescentibus, vt *כניסיה* *kenisiá*,
קרייה *kiriia*, sæpe in iis qui magis accedunt ad sty-
 lum Talmudicum.

ות format
 abstracta aut
 aduerbia.

Quinetiam Caldæorum more nomina *התואר*
 seu concreta fabricant adminiculo literæ, vel syl-
 labæ *תן* hac forma, *שכולתן* *soclétán*, intelligens,
הומסתן *homsetán*, fraudator. Quæ deinde faciunt
 substantiua adiectione *י* Chaldaïca, aut *ות* Rabbi-
 nica, *שכולתנו* *soclétanú*, intelligentia, *פורחנת*
purhamuth, vltio, absque *ת* ante *ג*: quod syllabæ *תן* & *תנו*

Format cõ-
 creta.

נות ו
 abstracta.

magis Chadaïsmum quàm Hebraïsmum redo-
 leant. Ad Hebraïcas autem formas sua potius ac-
 commodent quàm Chaldaïcas, etiam si alioqui ra-
 dix fuerit Chaldaïca.

Præterea quoniam non omnium *toarim* pro-
 pria & distincta inueniunt nomina, in illis locis,
 in quibus scriptura simpliciter vteretur participiis
 pro *toarim*, doctores Hebræorum ad eorum dis-
 crimen literam *ו* in fine addunt præmisso *ו*, vt a-
 pud illos *גוזל* *Gozel*, rapientem significet, *גוזלן*
Gozlan, verò raptorem, sic *כועס* *cohes*, irascentem,
כועסן *cohasan*, iracundum, *שוכל* *shochel*, intelligē-
 tem, *שוכלן* *shoclan*, ingeniosum. Qua forma apud
 Arabes & Turcas Imperator, *שולטן* *soltan*, nuncu-
 patur. Hæce eadem nonnunquam trahunt à substā-
 tiuis seruata lege mutationis punctorum *כעסן* *caa-*
san, iratus, *סלחן* *solhan*, agrestis, *גזלן* *gazlan*, ra-
 ptor. Vnde Rab. Mose *הדרשן* *haddarshan*, concio-
 nator, *דעתן* *dantan*, intelligens, *קבלן* *kablan*, qui di-
 dicit libros cabalæ, à *כעס* *כעס* *גזל* *גזל* &c. qua si-
 militudine vnicum reperitur in scriptura, Lament.
 4. *רחמינות* *rahmani* mulieres misericordes, cuius singu-
 lare esset *רחמן* *rahman*, vel *רחמני* *rahmani*.

Toarim for-
 mant à Beno-
 nim Kal.

Elias cap. spec.
 specie 4.

Deuissent tamen fortasse illa formasse à Be-
 noniim subiecto Iod Heemārico. Nam id non fe-
 cissent sine scripturæ exemplo *שוכני* *shocheni*, ha-
 bitator, à *שוכן* *shochen*, habitans, in Abdia.

His non contenti, vt linguam suam reddant lo-

cupletiore ab omnibus penè coniugationibus creant nomina, haud dubiè verbalia, quæ designent actionem coniugationis, à qua descendunt.

A Kal, formæ יריעה *iedihá*, vt Iod inter secundam & tertiam radicalem, huiusmodi notationem demonstret.

In Niphal vsurpant fœmineū Benoni pro nomine substantiuo, נכרבת *nibrébeth*, piscina, vt Kimhi è Misna docet in rad. עכר *aachar*.

In Piel, Iod post primam verbi constituit masculinum formæ שיחוף *shittuph*, חיבור *hibbur*, nudum daghes fœmin. צוואה *tsauuaa*.

He præfigitur derivatis coniug. Hiphil. & Hithpaël.

A coniugatione Hiphil conficiunt nomina præfixo he, הפסד *hephsed*, הרגל *berghel*. He nimirum affecto segol in deriuatis masculinis, páthah in fœmininis השחתה *hashbathá*, הולכה *bolashá*, הוריה *boldaiá*, השגה *hassaga*, הטייה *hattaiá*, in quibus duobus & affinibus, he etsi imprimat daghes, est caracteristicon coniug. non Hajedia, quia id facit ob defectum nun prima radicalis: aut -: si sint de q. ain הערה *baará*. Similiter formant à radicibus quiescentium Lamed He deriuata, præfigendo litteram Nun affectam hirc sequente scheua, fortasse quia deducta sunt à coniugatione Niphal, נמשח *nimsuh*, נמחות *nimhuth*, à מסח, טחה. & aliquando aliorum ordinum, vt נמוק *nimmuk*, à radice מנק. Reperio etiam Nun affectum scheua נסיגה *nesigha*, à סג. A coniugatione hithpaël subiecta syl-

He præfigitur derivatis quiescent. Lamed. ה.

laba ויתחפרות *hithpakduth*, sic החנצלות *hithnatstuth*, החגליות *hithgalliuuth*, התפרות *hittamduth*, criminatio, reuelatio, perpetuatio. החכונות *hithbonenúth*, explicatio. Nam per multa apud eos extant. Interdum etiam ab eadem coniugatione iuxta rationem החחילה *bathilla*, vbi tau superadditum faciunt radicale, vt postea dicam, vnde malim creatum ex Hiphil, התקדש *bathkaddas*, &c.

Cætera ab iis, quæ è peculiaribus coniugationibus deducta sunt, magis sunt Hebraica, & adminiculo sex litterarum האמנת' vulgato Hebræis more formantur, nempe, si qua ex eis præponatur, eius punctum est vel - vel -: vel etiam hirc paruum, sequente scheua quiescente, differenter tamè. Nam ה cum dictionem incipit, habet - & interdum -: הפלגה השמעות *hasmahuth*, *haphlaga*, *hanaba*.

De vulgaribus Hebraicis.

In initio habet pathah.

א plerunque insignitur segol, raro pathah א *segol*. אצערה *Etfaada*.

Mem ferè habet hirc vltima syllaba affecta מ *hirc*. vel holem, משפט *mispal*, מוצר *mor*.

Tau notatur תלמיד *talmid*, תרדמה *tardema*. Ni si alterum ת ad finem accesserit, in hunc modum תלבוסת *tilbofeth*. Vbi etiam obseruabis ת adherens finibus exigere segol ante se, vbi nulla vocalis expressè adest: alioqui vel surec vel hirc gadol מלכות *malcuth*, מצרית *mitsrith*, & interdum holem, vt ארות *ashoth*, סורור *hannoth*, gratia. Totidem enim

In finale habet segol ante se.

modis aduocatur ad calcem ad fœmineorum formationem, vnde in illis formatur plurale in Oth.

Iam verò alia ad calcem non asciscuntur ne ad formationem quidem masculeorum, nisi quòd aliquando Masc. Hebraïcis addunt & Chaldaicum ערבא hercá, æstimatio, pro ערבא bérec, quod in plurali retinent ערבאות hercaoth.

Fœmineis verò pro ה nun finale sufficiunt, dicunt enim מטן mattan, infra, pro מטתא mattá, פשתן pistan, pro פשתה pisha, linum.

I præcedunt holem & camets.

Et sane in vulgatis, Nun ante se habet Camets, & crebrius holem, dictionemque claudit in multis verbalibus atque adiectiuis non paucis, ארמון armon, אלמן alman.

Iod finale quiescit in hirc, aut mouetur post & tã, quam vocalis in diphthongo.

Porrò Iod siue Gentilitia & ordinalia siue adiectiua formet, quiescit perpetuò in hirc עמוני amoni, ימיני iemini, שני seni: aut si mouetur, antegressa est א, quæ illud significet coalescere tanquam vocalem in diphthongo, hac quæ sequitur forma. בנאי banai, ædificator, זכאי zakai, purus, אשמי asmai, peccator, sceleratus. Sic enim multa Toarî fingunt Rab. & præsertim Talmudici, Vide Rab. Ioseph Kimhi in 29. cap. Prouerb. Quo in genere est בראי baddai, mendax, Hebræum quidem origine, sed forma & vsu Rabbinicum. Hæc in genere de literis Heemanti dicta sint. Qui earum notationem pluribus sibi explicari volet, ad elementum 12. & 13. libri tertij Bahur Eliani recurrat.

Cautio-

Cautiones quedam.

Non est silentio prætereundum quasdam particulas vel etiam literas facere posse negotium ei, qui non diligenter attendet ad Rabbinorum lectionem. Et primùm ת accedentem ad calcem. Interdum enim index est secundarum personarum singularium vtriusque generis. Quare פקדה pro ratione loci leges pakáda & pacadt. Interdum signum fœmininorum, quæ habent ante ת segol, sed & eorum quæ in statu regiminis & affixionis ת in ת verso reponuntur. Qualia sunt ארתה adderet, נקבת nekeuath, נקבתו nekeuathó. Quæ omnia minimo negotio diiudicabis: & maximè si intelligis formam פוקרת esse creberrimam in participiis. Alteram verò quæ habet ת factum ex ה, propriè esse nominum. Reliquæ consonantes finibus appositæ similem ambiguitatem gignere non possunt, quia, vt acutè vidit Elias enarratione 5. primarum tabularum Masor. motio literam in fine dictionis positam afficere nunquam potest, præter ת, כ, & ן. cæteris consonantibus tractis per scheua ad præcedentem syllabam. Sed duæ posteriores tum per camets proferuntur.

Tertia & postrema libri pars, de literis vel syllabis feruilibus.

ת in calce ambiguitas.

Elias Bahur orat. 3. elem. 10. & orat. 2. elem. 2.

Deinde Vau & Iod finales, aliàs enim affixæ sunt, aliàs minimè, vt pluribus antea dictum est. Tum Munera literarum האמנתי heemanti, formatiuarum verbalium, literarum איתן ethan, indicum futurorum, בכלם biclam, gerundiorum, תחימו tchi-

Iod & Vau final. ambiguitas.

Literæ ancillantes cognosci debent.

ממנו, indicum personarum præteriti & aliquando cæterorum temporum ac modorum. Postremò ad vnguem promptam habebis rationem affixorum וְהַחֲנוּיִם *hachnuim*, quibus scilicet punctis signetur, quasque motiones proxime ante se exigant tã in verbis quàm in nominibus: atque ministeria literarum ministrarũ מֹשֶׁה וְכָלֵב, *mose, vecaleb*, quarum hæ imprimunt daghes sequenti, si capax fuerit, prima affecta hirc, altera segol, tertia pathah: illæ וְכָלֵב peculiari puncto scribuntur per scheua, nisi quòd Vau ante literam affectam scheua, aut literas מֹשֶׁה וְכָלֵב surec, nusquã habet pathah, vt in cõtextu, quoniam, vt nec apud Caldæos, nisi rarò admodum, ita nec apud Rabbinos conuertit futurum in præteritum, nisi forte cùm citant scripturam, in qua Vau hippuc reperitur. Idem esto iudicium de conuertente præteritum in futurum. Cæteris abutuntur ad multa, vt הָאֵל ad relatiuum אֵל, ante particulas inflexiles, cum scriptura tantum id ante verba vel participia præstet. Hinc apud R. Leui, Leui. 21. המַּלְאָכִים הַמְּכַוְּנִים הַמְּסַלְּטִים הַמְּשַׁלְּטִים maculę quę magis (sũt) difficiles.

בַּיּוֹם הַהוּא per ecclipsim ad allegationes vt R. Selo. Leuit. 22. בְּיוֹם אֶרְבֹּתָיִךְ *betfau eth Aaron*, in (sectione, quę incipit) præcipe Aaroni, Leuit. 6. Nam per ecclipsim subaudiuit, *parshath*, sectionem, vel *pasuk*, versum, vel *perék* caput, vel *massebeth* tractatũ.

Quin & apud ipsos ex illis duæ וְכָלֵב tam coniunctim quàm diuisim reperiuntur. Coniunguntur au-

Rabbini copulant variè literas mose vecaleb.

וְכָלֵב initio tempus significat.

tem inuicem vt significant tempus, vt puta præfixę nominibus & verbis hunc in modum, כֶּשֶׁהוּא *kesebu*, cùm ipse, כֶּשֶׁהָיָה *kesehaia*, cũ erat: & cum ל, לִכְשֵׁיבֹה *licseiabo*, vt venerat. Vbique significant cum, vbi, אֲנִי עִמָּךְ. Secundò לֹא ad denotandum finẽ לשׁוּעָנִי *lesheenan*, eo vt non sint, וְשׂוֹפֵר, *lesheimnabu*, vt prohibeant. Tertiò בֵּשׂ ad materiã vel efficientem בשׂאמר *besheamar*, in eo quòd dixit, vel propterea quòd dixit. Sic Genesis 6. בֵּשׂרָאֵם propterea quòd caro est. Quartò מֵשׁ ad temporis circumstantiam מִשְׁבַּעוֹ *mishebau*, postea quàm venerunt, מִשְׁמַח *mishemeth*, ex quo mortuus est. Includunt & negationem, vt, Fœminę separabant se à viris, פְּרִיָה מִשׁוֹקֵימָוֹ ne firmarent procreationem. Rab. Isaac in 5. cap. Genes. Item redditionem comparationis מִשְׁאֵמֶר quàm vt dicat. Quintò מֵלֵךְ ad negandum aliquid de aliquo, Chaldęorum מֹלֶכֶת, vt in Kimhio in Aggęũ aliquoties, מִלְּבָנוֹת *millibnoth*, ab ædificando, id est ne ædificarent. מִלְּשִׁמּוֹר *millismor*, quo minus seruarent. לֵאמֹר autẽ relinquũt ex affirmãte לְבָנוֹת *libnoth*, & c. quoniã apud eos est infinitiuorũ index, vnde rarius ceteris literis בְּלֵמֶר *gerũdiorum* formatiuus vtũtur teste Elia. In nominibus non negant מִלְּעֵיל *milraa, milhel*, supernẽ, infernẽ. Sextò מֵלֵךְ ad indicãdum genitiuum שְׁלִי *shelli*, mei vel mis, & cum מִשְׁלִי *mischelli*, ex meo, & diuisim מֵלֵךְ יוֹחָן *sheli yochan* Septimò בֵּן ad valorem,

Elia in Babu. lib. 1. elem. 6.

molem & astimationem passim in Talmudicis, ut apud R. Mose, Leuit. 11. reptile contaminat, בכערה *becaadasa*, ad mensuram lentis, & post, בכ ביצה, ad molem & magnitudinem oui.

Octavo בשל *beshel*, ad indicandum possessionis genitium *bid*, & Chaldaico more בר ut apud eundem num. 28. Potus mixtus est prohibitus in libationibus, אפילו ברעבר, etiam in serui (libatione, siue sacro libatorio.) Alię copulationes sunt partim biblicę, ut לבסוף ad extremum, tandem, ne hęc diutius immorer, partim non sunt, בעל פה *bealpe*, per os, בעל כרחו *bealcorho*, per coactionem eius, vi.

Litterę ancillantes Caldaicis aut Talmudicis.

Is 4.c. Ion.

Sunt & alię literę quę ad frontem ancillantur, sed quę non occurrant, nisi cum forte citantur vel Caldaica vel Talmudica, qualia sunt ארף. Tum autem Aleph respondet מן Hebręorum, ac propterea significat de, in, prę, ut in Kimhio אבי *abbe*, de inter, ut interim submoneam proprium eius punctum esse — sequente daghes. Significat etiam ל ut אקרא *akkara* אגמלא *agmalae*, in camelos, in tractatu Berachoth, אעץ ואפרי, ad lignum & ad fructum, in R. Selo. Leuit. 26. ארישא *aresha*, in capite, vel super caput, וסי, אליבא דר, iuxta cor R. Iose. Abundat etiam, ut אידא *aieda*, manus, vel est signum pluralis numeri, ut apud Arabas, Psal. 1. אטרפוי *atarphoi*, folia eius. Daleth index est genitium Caldaeorum, aliàs eadem habet munera quę

ש Hebręorum. Est & litera emphaseos כסאו דדוד *kiso dedavid*, solum ipsius Davidis. Inseruit etiam allegationibus, quod ipsi est cum מן Hebręorum commune, גולות דיהושוע *gulloth, dihosua, sources de Iosue* Gall. id est, quarum mentio fit Iosue 13. Notatio eius est scheua. Quanquam apud Danielelem & Ezram nunquam sola seruit, sed cum Iod, ac separatim dicitur די. Koph verò in Talmud tantum seruit, significatque tam separata, quàm annexa affirmationem cum puncto כ, ascripto sæpe א, ut דקאמר qui quidem dixit, דקתני *dekathni*, quia sanè legitur, in R. Selo. Leuit. 23. quanquam sæpe sit expletiva particula. Hęc omnia exactè distinguenda sunt, ut abiectis literis seruilibus facilius eruas themata, thematumve rationem, quę in radicalibus est posita.

מן Min quoque inseruit locorum citationibus, quasi per eclipsim vocis ענין *hinian*, significatio, & שורש *fores*, radix, ut designetur illud quod extat in contextu, & illud, quod aliunde citatur, esse eiusdem significationis & radicis siue originis, quamvis contingat, ut vnum nomen, alterum verbum sit.

Exempla crebro occurrunt ויט הפחתם מן מפה נפש sunt qui exponant vocem hippahtem ex (significatione & radice vocis sequentis, quę reperitur Job 11.) exufflatio animę.

Sed me locus admonet, illud quoque esse ob-

Multa voca-
bula decurtari.

feruandum postremas literas per Apocopen sepe à Rabbinis tolli, quod in tritis quibusque fieri solet, quę, vt vasa, assiduo teruntur vsu. Nam vides בן in superiore Kimhi allegatione positum pro בן ben, ר' יוסף R. Iosé, pro Ioseph: aliàs etiam pro בית beth, sic הו ho, pro הון hon, לימא lema, pro לימר lemar: & sepe sacrosanctum Christi nomen citatur sine ישו Iesu, pro ישוע iesua, multaque huiusmodi. Hoc autē accidit propriè ex vsu linguę Syriacę quę literas maximè gutturales reiicit: hinc תלסר telefar, tredecim, pro עשר תלרת telath, afar: quę vox aliquando mihi plurimum negotij exhibuit. Non aduertebam scilicet hanc mutilationem in medio per syncopen fieri posse. Sic תרסר terefar, pro תרסר tere asar, de duodecim minoribus prophetis: vt aliàs apud Rab. Nam hac syncope crebro Talmudici vtuntur אפתחא appithha, ad ostium, pro אלת פתחא אל presertim cum affixis אשכחיה ascabeh, inueni eum, pro אשכחיתיה ascabitheh, ליה amena leh, dico ego illi, pro אמר אנה amar ana: & cum gutturalibus vbique pene שתא sattá, è ipsorum scriptis Kimhi Pl. 35. pro שבתה sibata, fam ea שוואת shaanata, pro שוואת shaanatha, cera. Qui mos abscondendi aspiratas ח & ע in medio ad nostros peruenit. Nā pro σιμων contracto dicunt סימון id est סיכון pro שמעון. Et τριφυλιον ὄφις apud Iustinum in Tryphone & Epiphanium in Pan. pro τριφυλιον nahas. Et post Apostolum Belial pro Beliaal, vbi in Gręco

Vt apud Kim-
hi Mich. 6. &
R. Ioseph Albo
lib. 4. c. 25.

τρεφυλιον per r, quia fortasse Syri sic corruptè loquebantur.

Hoc autem est perpetuum à decem (י. סר. sar, pro תרסר terefar,) vsque ad viginti סר חר had sar, 11. תרסר terefar, 12. תלסר telefar, 13. ארביסר arbefar, 14. חמיסר hamesar, 15. שיסר shitasar, 16. שיבסר shibasar. 17. חמניסר tamne sare, 18. תססר tefasre, 19.

Modo non absimili, duas aut tres dictiones, quę suapte naturâ distractę sunt, in hanc speciem componunt, והו, אילו & אף ab אפילו, און & און Interdum nihil abscindunt אפעלפיכין ex אף און & און לפי כן, ex לפיכין. על פי כן Vtrunque enim separatim etiam reperitur.

Quę pertinent ad rem Grammaticam vt nomina literarum, coniugationum, & affectionum similium, quo facilius dignoscantur, duobus apicibus, tanquam virgulis notari solent, vt עבר במקום עתיד præteritum vice futuri. Deinde nomina externa & barbara vt Latina, Gręca, Gallica, &c. nisi vsu iam Hebręa facta sint אלגה alga, פרנצא Francia, ne quis in illis quasi Hebręis sese exercent. Tum compendia dictionum seu abbreviationes Hebraicę רל, pro רוצה לומר ול, pro וברכה ול: quarū breuiarium magno studiosorum bono D. Ioan. Quinquarboreus & ætatis & virtutis merito nostrę cathedrę regius decanus ad finem sui de re Grammatica Hebręorum operis iusta magnitudine, non ita pridem adiecit, auctis & ad suos auctores reuo-

Apicum vsus
sextuplex.

2. in barbaris.

3. in abbrevia-
tionibus.

catis, quas in vnū corpus Ioan. Mercerus ad calcem suæ Chaldeæ Grammatices redegerat. Nam de illis etiam scripserunt Ioan. Cellarius, Santes Pagninus, Matt. Aurigallus, Seb. Munsterus & apud Iudæos Elias. Quanquam in compendio vnus duntaxat dictionis vel syllabæ, vel literæ apex vnicus præfigitur ר משה *Rabbi Mosè*, פו *Peras*, ששם *Seamat*, ירא *Iirrà*: & sexcentis aliis, quorum relictas literas ex orationis contextu facile quis possit coniiicere. Nam non nisi seruales defecantur, præcipue ה foemininum ת & ס pluralia, aut ex radicalibus hæ, quæ minimo negotio diuinari possunt, aut cum vox aliqua sæpius occurrit, vt superiora exempla aperte indicant. Literæ insuper quæ pro aliquo numero ponuntur, siquidem geminæ fuerint aut etiam plures בראשית לט Geneseos 39. תלים קל"ח Ps. 138. Alioqui sic א איכה Lamét. 1. אוב' Iob decimo. Demum Hebræa illa quæ pro signo esse volumus, quo rei alicuius, vt figuratæ locutionis, & literarum ad aliquem vsum connectendarum lector moneatur, vt septem prima verba grammatices Rab. Mosé Kimhi, quorum ἀποσχηματισ, initialiæve elementa nomen authoris faciunt. Hoc idem denique vsuenit, cum figuratè præsertim vel allegoricè, alludunt ad locum aliquem scripturæ, vt inter laudes Danielis Bombergi initio magnorū bibliorum יעקב בבת' כי הפך בבת' desiderauit, inquit, filiam Iacob: id est, linguam Hebraicam prouehere.

re.

re. locus est Genes. 24. Sic ad designandum annum, quo quid factum est, alludunt ad scripturam, in qua vox arithmetice eū reddere potest. Hoc qui edidit librum קערה sequutus, inquit, בשנת ויצא חמר ישי hoc est, anno 320. seu vt ille loquitur, an. & exiit virga de radice ישי. tot enim efficit ישי. *Isai.* is est annus à Christo 1560. Annus enim trecentisimus Hebræorū supra quinquies millesimū, præfinite incidit in nostrū 1540. Solēt etiā ommissis apicibus acutis punctula duo, tria, &c. iuxta numerū literarum supersignare, nunc hoc הקכה *hakkados baruch hu*, הא, nunc alio modo על גב עין *aal gab*, & maximè cum singulis literis singulas dictiones indicare volunt. Quo pacto hanc sententiam psalmi 121. וְאָרְץ וְעָשָׂה שָׁמַיִם וְיָי עָשָׂה יְיָ עָשָׂה redactam plerique Rabbiorum suis libris præponunt. Atque ita hunc annum 1587. notare possemus אה קפו. Quidam pro punctis vtuntur totidem virgulis רזל *razal*, id est, *rabbothenu Zicronam libracha*. Nam hæc compendia maioris breuitatis causa Hebræi legunt per A. Quod intelligitur ab extrema antiquitate repetitū ex מלכי Ma-cabai, tessera Iudæ Matathiæ filij. Nam iam olim quatuor illas literas, indices alioqui versiculi Exo. 15. מי כמך באלים יהוה, quas singulis ordinum militarium vexillis tanquam certę victoriæ omen, Iudas inscripserat, vulgus vnica dictione legit, indèque teste R. Isaac Ben Seola tesserę auctorem Ma-

G

4. in literis
Arithmeticis.

5. in signis.

6. in allusionibus.

chabeum appellavit.

Ac de iis quidem Elias ita scribit in tabulis fractis. Compendia signantur vno punctulo, aut virgula erecta aut supina, recta aut curua, duabus virgulis capiti literæ imminentibus aut punctis, &c. Nonnulla autem singulis, alia binis, alia ternis, alia pluribus literis scribuntur. Imperfecta quidem compendia vt Elias appellat, vt alij minus propria, eo planè modo, quo apud vetetes Latinos, Prænomina *vna* notabantur *litera*, vt *k*, *i*. Cæso. C. Caius N. Numerius, *alia duabus*, vt *Op*. Oppiter, *Sp*. Spurius. *Cn*. Cneus: *alia tribus* vt *Mam*. Mamercus, *Ser*. Seruius. Perfecta autem & propria, quæ scilicet singulis literis singula vocabula important illo, quo apud eosdem Senatusconsultum S. C. Senatus Populusque Romanus S. P. Q. R. Patres conscripti, P. C. & similia pingebantur, nisi quod puncta litterarum lateribus ascriberentur, cum apud Rabbinos verticibus superscribantur.

Vtatur etiam virgulis & punctis pro distinctionibus.

Cæterum, vt huic loco coronidem adiiciam, vice distinctionum ad virgulam quidem seu comma vtuntur spatiis & distractionibus vocum. Interdum etiam hac lineola | et si Typographi incirca hoc sæpe negligant. ad membrum seu colon, vnicò puncto. ad periodum duobus his crassiusculis.

Hæc abundè satis esse poterant, nisi curiosioribus mentibus respondere esset collibirum. Age igitur, videamus quis sit obscuriorū locorū stylus.

Rabbini & præsertim Talmudici à peregrinis Lingua Talmudicè multis mixta. linguis plerâque desumunt, Arabica, Persica, Græca, Latina & interdum Hispanica, Gallica, Italica, Germanica, &c. eorum duritiem inflexione Hebraica aliquo modo emolliunt, dū illa quoad fieri potest, in paucissimas syllabas & literas adigunt. Et quoniam vix id breuius fieri potest, quàm quatuor aut quinque literis, apud eos plurima sunt nomina 4. 5. 6. & rarò admodum septem litterarum. Huius rei fidem faciunt פיסטורם epistola פרוסום פרוסום פרוסום פרוסום turbo. Cùm autem præter formas Hebraicas numerus pluralis in plures syllabas indecorè excurret, vltimam syllabam vulgò deterrunt. לוסטם לוסטם, plur. לוסטם לוסטם, & non לוסטם לוסטם אפטרופים אפטרופים, plur. אפטרופים אפטרופים famec vtrobique resecto. Alioqui triplici propriè lingua vtuntur Prophetarum, Misnæ, & Talmud, vt in præfat. sui Maiemonim R. Mose docet.

Miscet sæpe Chaldæa Hebræis in hunc modū דחלבו אסור, *dehelbo asur*, cùm vel cuius adeptus prohibitus est, in Abben Ezra, כידיתא בחלק, *kidita, behelek*, sicuti est (in capite cuius initium est) helec, in Rab. Selomo. Quod diligenter obseruant in Masorâ. מילחיל *milhel*, pro מילמלה *milmaala*, superne, supra vltimam. מילרע *milra*, pro מילמטה *milmata*, inferne, in vltima. כתוב *ketib*, id est, כתוב *katub*, scriptum est: קרי *keri*, id est, קרא *karu*, legitur. qua proportione in euangelii nostris פרישום *peris-*

him, pharisaï, pro פרושים *perushim*.

Confundunt formas nominum, nam exempli gratia ubi vnus effert, וורדים *vetadim*, *venula*, alter וורידים *veridim*, ubi vnus וירוי *vidui*, confessio, alter וירייה *hodii*, In his sat est vt radicē agnoscas & ex ea significationē augureris. Itē ordines verborū hinc vni זין *zin*, splendor, de q. Ain, alteri וירחה *zihaua*, de q. lamed ה. vni תא *ta*, cubiculum, Talmudicis החא *hatha*, perinde ac הוה esset radicale.

Iod quiescens in . . paragogicā, nominibus appendunt, quasi essent in statu pluralis regiminis, cum tamen singularia esse deprehendas ex adiuncto verbo, adiectiuo, vel affixo: וטוסי *suse*, equus, לגמרי *legamre*, omnino. Ita enim legit Elias in Tisbi.

Et contrā per Apheresim detruncant à principio vocabula סות *suth*, pro כסות *kesuth*, vestimentū, in quodam carmine R. Selomo ben Ghebirol, in quod ס13. legis præcepta inclusit.

Syntaxis noua

Quod pertinet ad syntaxim, satis nouè construunt verbalia cum casu verbi, vt הנהגתו אותם לא regimen ipsius (in) illos non fuit vno eodémque modo. Verba construunt cum propinquiore è duobus זרם מים העוברים בירדן עברו ער ים הערבה. Inundatio aquarum transeuntium in Iordane confluerunt, id est, confluxit in mare mortuum. Item cum sequenti tam verbum quàm adiectiuum in genere conuenit, vt in quodam lexico,

שמור היא אבן חוקה, *Adamas est lapis fortis*, היא *hi*, pro הוא *hu*, &c. Nonnunquam dissimiles modos & tempora coniunctio copulatiua iungit, tamen regimen non varietur, vt מרכבות וירע כי עתה כראותו לחרש דבר הראה אותם לו שאל את אמלאך מה אל ה ארוני, Nunc cum videret quatuor quadrigas, & sciret quod ad noui quippiam significandum illas ei ostēdisset, sciscitatur ab angelo, quidnam illa sunt. Vbi cum dixisset בראותו *binotbo*, in infinitiuo, mox וברעתו *vaiiedaa*, in præterito subiunxit pro וברעתו *vbdaato*.

Affixa referēs quod consequitur.

Affixa non semper referuntur ad præcedentia, sed etiam ad consequentia & tunc quodammodo articulorum vel pronominum demonstratiuorum gerunt officium, vt כסאו דידר *kiso dauid*, folium ipsius, David scilicet. quamquam ad ἐπεξήγησις sæpius inserunt של *sel*, vel Chaldaicum articulū genitiui casus ד supra: vt רכרו של הכהן המקריב, Verbum ipsius, sacerdotis scilicet qui offert. Non dubito quin his multa eiusmodi addere possis, itaque tua diligentia fretus ad alia transeo.

Daghes in 2.

Daghes fortè sæpe resoluunt in מאין *meain*, vnde, Talmudice מנין *minnain*, vt habes in commentario Kimhi in Michæam, & interdum breuius מנן *minnan*. Hoc habent ad Arabibus, qui, verbi gratia, קפוד *kipod*, Hæbreo dicunt קנאפר *kanpad*. Ita Chaldei מנדא *manda*, & מנדא *mandeá*, loco Hæbrei מדא *madda*.

Litere in daghes.

E conuerso נ & alias consonantes sæpe cōmu-

tant in daghes forte **איכה** *iccateb*, **מפאקד** *mippakked*, loco **החכת מתפקד** *mithpakked, hithcatteb*, &c. Hęc enim exempla sunt ה coniug. **ליפול** *lippol*, pro biblico **לנפול** *linpol*, Legenti plurima omniũ literarum exempla obuia erunt.

Idiotismus.

In vocibus sepe aliquid idiotismi siue vernacule cõsuëdudinis & phrasıs retinent, vt cũ à **סנדל** *sandal*, calceo, quendam Rab. Iohanan **סנדל לר** *sandalar*, sutorem seu calcearium, denominant, ascito **יש** ad formationem toar ex vsu & stylo lingue Germanicę, aut fluuium quendam vocant, **סבטיין** *Sabbatiõ*, quasi sabbaticum, subiecta syllaba **יון** *ion*, quę apud Arabas est adiectiuorum terminatio.

Heteroclita masculina.

Paulõ quidem curiosiora sunt hęc quę de nominibus sequuntur, non tamen pretermittenda. Nam & eorum pleraquę suo calculo digna cęsuit Elias. Heteroclisis igitur quam vides e singul. **אב** *ab* ad plura. **אבות** *auoth*, vt à masculino singul. formeretur vox pluralis fœminea, apud Rab. non est infrequens. **מוסר** *moser*, **מוסרות** *moseroth*, traditores, **תינוק תינוק** *tinok tinokoth*, infantes. **בכור בכורות** *bechor bechoroth*, primogeniti, **דיבר דיברות** *dibber dibberoth*, verba, **הדיוט הדיוטות** *hadiot hadiototh*, idiote, **רב רבות** *rab tabboth*, doctores, quod tamen non reperitur absque affixo: absolute enim dicunt **רבנים** *Rabbanim*. Et e conuerso à singulari fœmin. plurale masc. **תפילה תפילות** *Tephilla, Tephillin*, phylacteria, **תהילה תהילות** *tehillat tehillim*, & contracte

Elias in rad. מסר

תילים *illims*, psalmi atque similia.

Quę fœminina sunt, Rabbinĩ masculine plerũrunque enunciant & contra. **פג** *pag*, grossus, Rabbinice **פגה** *paghá*. sic in plurali **אב עבועות** *abanbuboth*, pustule, Exod. **אב עבועים** *abanbuhim*; Rabbinice **נשים** *nasim*, mulieres, Rab. **נשות** *nasoth*, **ימים** *iamim*, Rab. **ימות** *lamoth*.

Heteroclita fœminina.

Carentibus plurali dant plurale **זחב** *zahab*, aurũ **זהבים** *Zehabim*, aurei nummi. Quod crebro faciunt in literis & dictionibus materialiter sumptis **כפין** *cappin*, i. geminum Caph. **וים** *Vauim*, geminum Vau.

Quędam Talmudica pronunciantur per daghes, cũ alioqui leuia sint, **מסכת** *massecheth* à **סכך** *sachach*, **נימוק** *nimmuk* à **מקק** *makak*.

Syntactictum pro absoluto non rarum **מיד** *mid*. **מירת** *midath*, **סיבה** *sibbath*, qualia masculina habentur, vt **מירת משה** *mizze sibbath*, ob eam causam, in Physica Rab. Tybbon. Eiusdem rationis est illud **עפאיע** *Esaie* **ציצת נובל** *saade sikre*, testes falsitarum, in illo prouerbio quod citat R. Kimhi, **השמונאי** *hasmonae*, Macchabeĩ, cuius singulare his punctis notandum est **השמונאי** *hasmonai*, vt **מצראי** *mitfrai*, à plur. **מצראי** *mitfrae*. Hallucinantur enim qui in his & similibus vtroque numero legũt **hasmonac**, **mitfrae**. Vide Danielem & Ezram optimos Syriacę lingue interpretes. Vti enim Iod simplex apud Hebr. format patronymica & gentilitia,

Esaie 28.

Malach. 2.

fic ai, diphthongus apud Rabbinos & Chald.

Contra Absoluto vtuntur pro Syntactico
Quin & absoluto præfigunt ה haiediá, & genitiuo
sequenti detrahunt contra linguæ proprietatem
הבעליונים *habbaale haiim*, pro בעלי ההיים *baale, ha-*
haiim, animantia, הבעל קרי *habbaal kerí*, pro בעל
הקרי *baal hakkeri*, feminifluus.

Quiescentibus lamed, ה, tertia in utroque nu-
mero sæpe adest אבה *abá*, & plural. אבהות *abahoth*,
patres: & interdum aliis ordinibus in compen-
sationem radicalis quiescentis, aut etiam deficientis
האמה *immá*, plural. אמהות *immahoth*, vel אמהות *am-*
mahoth, matres. Simile extat in Hebræo אמה *ama*,
plural. אמהות *amahoth*, ancillæ: vbi, inquit Rab. Da-
uid, ה, radicale, quod in singulari exciderat, appa-
ret. Quibus affine est מישתאות *mistaoth*, conuiuia,
pro משחות *mistoth*.

Syllaba יא in multis paragogica est
ac-
sadria, exedra, quod & supra annotatum. א sæpe
interponitur per epenthesein, אכסנאי *acsanaim*, pro
אכסני *acsanim*, hospites, ξενοι, nam Græcum est. Item
י, vt דורניות *doronioth*, pro דורנות *doronoth*, dona,
הגמוניות *bagmonioth*, pro הגמונות *bagmonoth*, ημεμερια.
Literæ cheui non immutant significationem,
איסכולי *escoli*, & איסכולא *escola*, schola, רומי *Romi*, &
רומא *Roma*. Sic in medio דאסקס *dascas*, & דיסקוס *dif-*
cus, דיתאק *diatak*, & דיתאקי *diatakí*, & in Syrico ho-
die nouum testamentum inscribitur דיתאק חרתא

per

per אדרקין *adrakin*, & אדרוקין *adrokán*, hydrops,
דאיא *daiat*, & דינא *diusa*, tabulatum: ne ea in lexicis
deesse putes.

Sub finem Chaldaicæ grámaticæ Munsteri qua-
tuor reperi regulas de Rabbinitis quibusdam
vocalibus, tropis, & modis loquendi, quas nõ abs-
re híc adiiciendas ante putauí, quàm alias à nobis
multa lectiõne obseruatas subiiciam.

Notandum primò, inquit, Rabbinos quasdam
habere voces in vsu, quas neque in bibliis neque
in codicibus Chald. vnquam inuenias. Huiusmodi
sunt עכשו *acsau*, modo, שום *shum*, aliquis.

Secundò, vtuntur aliquibus frequentissime, quæ
in bibliis sunt rarissimè, quales קצת *ketsath*, quidã
& quædam, כבד *kebar*, iam, צריך *tsarich*, necesse est.

Tertiò, deriuant crebrò ab Hebraicis verbis va-
ria nomina, quibus in artibus & commentariis o-
pus habet, vt à פירש *paras*, separatus est, הפירש *heph-*
res, differentia, ab הנהגה *higgaion*, meditatus est, הגיון *hig-*
gaion, logica, à נשא *nasá*, sustinuit, נושא *nose*, subie-
ctum, sustentans scilicet accidentia, à ראא *raá*, vidit,
ראייה *raaiá*, apodixis.

Quartò, dictionibus quibusdam Chaldaicis
sæpe quidem vtuntur, sed non tam iuxta Chaldai-
cam, quàm Hebraicam grammaticen, vt sunt
istæ & plurimæ aliæ סבארא & סבארא *sebara*, opinio,
זוגות *Zogoth*, & זוגין *Zoghin*, paria, אפסר *ephisar*, possi-

H

bile, שְׁכִינָא *sechina*, & שְׁכִינְתָא *sechinta*, diuinitas, מַמּוֹנָא *mammona*, & מַמּוֹן *māmon* diuitiæ. Hæc ille, quibus quæ sequuntur adiungimus.

Quintò, quia suis Chaldaïca immiscent, immò & tota Masora Chaldaïcis cōstat, & Targhumim passim per illorum scripta sparguntur, degustanda est Grammatica Chaldaïca siue Syriaca, & comparanda cum Hebræa. Munsteri confusior est. Caninij & Merceri posterior methodica quidem, sed magis ad Danielis sex capita, & Ezræ quatuor analogiã pertinent, quàm Targhumim & vulgatorum Rabbiorum, præsertim Cabballicorum Hierosolymitanè benè & Syriacè loquētiū. Itaque Tabulæ Merceri priores ad id commodiores sunt. Conferet etiam Ambrosius Theseus in sua introductione in linguam Chald. Syriacā, Armenicam & decem alias, Postellus in Alphabeto 12. linguarum.

Sextò, quia lingua Rabbinica, Hebræa, & Chaldeã multò copiosior est, præter radices Kimhi, Santis, Reuchlini, aut similibus, & Methurgheman Eliæ, similiūve, qui solas voces Chaldaïcas persecuti sunt, necessarium est lexicon Santis, vel Munsteri, cui dedere nomē קריי. Prouectioribus etiam magno vsui fuerit Baal haruc & Tisbi Elianus. Illi enim voces Talmudicas & recentiorum præterea Hebræorum diligenter exponunt.

Septimò, non ita illis fidendum lexicis, quin plu-

Præter dictio-
narium He-
bræum &
Chaldeum
opus est Rab-
binico, ut Mun-
steri, &c.

rima tuæ industriæ & iudicio relicta esse memineris. Itaque quia Rabbinici verbalia noua, ut antea annotatum est, subinde fingunt, satis tibi fuerit, si illa tibi radices & eorum varios significatus, ex quibus rem elicias, explicent.

Octauò, vocabula sunt infinita, quæ inter hunc illum Rabbinum legendum occurrunt, in cæteris non item, quòd barbara sint, & ex linguis cuique vernaculis sumpta. Tu in huiusmodi vide quid ex tua lingua sit, quidve sensus postulet. Nam eorum catalogum necere immensi & præterea barbari esset laboris.

Nonò, nomina propria infinita sunt, quæ ex omni antiquitate & gentium omnium historiis reperiuntur, ea lexicis includi nequeunt. Tu si quod nomen occurrit, cuius significatum non inuenias in lexicis, vide num sit nomen vrbis, regionis, loci, populi, viri, sceminæ, Idoli, fluuij, montis, proscripti ratione. Quæ fuerint Hebræa, liber Santis Pagnini, sub finem institutionum Hebraicarum suppeditabit.

Decimò, literæ sono affines sæpe confunduntur, cum interea lexicis non nisi in vno alphabeti ordine vocabula sic distincta interpretentur. טופש *tophas*, ex eplar literarū, atqui quod in nullo reperitur lexico, Kimhi in rad. פתשון scribit טופש, *tophash*, sic כפחל *caphal*, & כפחל *kaphal*, טפחיתא *tephita*, & טפחיתא *tephita*, ne propterea manca ea existimes. Sæpe etiã,

sed id librariorum vitio confundunt literas pictura cognatas אדריכל *adrical*, כוב *cob*, & כוצ *coc*: sicque pleraque citat Elias in Meturgheman. Da igitur operam, vt in omnem formam tuum dictionarium verses, si res postulat.

Vndecimò, nominibus Dei superstitionè vtuntur: cùm enim nomen tetragramaton scribere non audeant, illud aut circumscribunt nominibus aliis à se inuentis השם *hassem*, הגבורה *baghebura*, המקום *hammakom* & similibus ipsius conditiones enuntiantibus, aut alienis signant literis יהור, desumpto י ex nomine Adonai: sic אלרים & אלקים pro אלהים *Elohim*.

Hæc sunt, benigne lector, quæ si ederentur, è re tua fore iudicauimus. Existimamus enim, vbi in his pauculis te aliquandiu exercueris, experturum faciliùs esse intelligere commentaria, atque adeò quicquid ab Hebræis præter Biblia scribitur, quàm ipsamet Biblia, quæ cùm propter rerum & sententiarum excellentiam, tum quia verbis & phrasibus vtuntur paulò à communi consuetudine remotioribus ac nobilioribus, tenebras legentibus plerunque offundunt. Vale & fruire.

TABV-

SUPERIORA FACILITATIS ET MEMORIAE causa in paucas breuèsq; tabulas contrahamus.

TAB. GENERALIS.

Notæ Rab. lectio- nistres	Literæ vocali- tatis pag. 8.	}	וְיָּ sparsæ vocalium punctorum loco à p.8. ad 18.	
			וְיָּ certo puncto gaudentes p. 20.	
	Chara- cteristi- cæ. pag. 24.	}	Verbo- rum	נִי הֵהֶנָּה coniug. 24. וְיָּ preteritorū 41. וְיָּ futurorum 41. כָּלֵם infinit. 41.
			Verba- lium	cōmunes הֶאֱמַנְתִּי 39. & 40. propriae coniugatio- nū נִי הֵהֶנָּה, è quib ⁹ descendant 38.39.
			Literæ vel tyl- labę ser- uiles p.	}
affixa הַכְּנוּתִים 42. אַרְקָ 45. 46.				

TAB. SPECIALES IN VSVM
SCRIBENDI RABBINORVM.

H iij

Kal, שטר פקר, vt in cōt. *pakad, shamar.*
 Niphal, נפקר vel נפקר, *niphkad.*
 Piel, פיקר, *pikked*, & in Paül מפקר *mephakkad.*
 Pual, פוקר, *pukkad.* Quæ notatio communis est & Benoni in Kal.
 Hiphil, הפקר, *hiphkid*, vt in contextu. Iod enim eam facile distinguit à cæteris coniugationibus, vt absentia vocalis post ה symbolum coniug. in omnibus personis, ab Hophal. Sic enim illud signant. Hophal, ופקר & c. *hophkad, hofmar.*
 Hithpaël, הפקד, *hippakked*, & mixtim, נהפקד, *nithpakked.*
 At in verbis inchoatis à τοῖς וי, post illud tau Hithpaël commixtum primæ & secundæ radicalibus vertitur in teth post hoc in ה hūc in modū הצטרד *hitstarec*, הדיכד *hisdakéc.*

Verborum notatio apud Rab. pag. 24.

DE DERIVATIS VERBORVM RAB.

Kal, fœminina formæ ידעה *iedihá.*
 Piel, Masc. formæ שיחור הכור *hibbur, situph.*
 Hiphil, { masculina } he cū segol, vt הפסד *hephsed.*
 { fœminina } he cum pathah הפסדה *haccaa*
 { } אכטחה הבאה *habaa abrahá.*
 Hithpaël, formæ התקדשו *hichkasuch.*

Deriuata à verbis formatim ex pag. 38. & 39.

DE CÆTERIS NOMINIBVS.

tan, שכלתו, *soctetan, M.*
 צרפתי, *tsarphatí, M.*
 צרפתית, *tsarphatith, F.*

Haemā-ticarab-binorū Alia sūt, pag. 35. 36. 37.

Abstra-cta in } סמיכות, *semicuth,*
 חני, *chanú,* שכלתו, *soctetanu,*
 נוח, *nuth,* פורענות, *purhanuth,* quæ }
 Caldaiçè abiiciunt ת }
 ית, *ith,* תעניו, *taanith,* & sine }
 תעניו, *Cald. taani.* }
 ו simplex טעו, *tahu,* & Rabbini- }
 cè magis טעוה, *tahur.* } Fœmin.

in compen- }
 dio vnus }
 Syllabæ פל *Peras*
 (literę פוקד) *okedí*
 Simplici }
 in litera pro numero sumpta }
 א, ב, & c. }
 Notula }
 vtuntur }
 pag. 47. }
 & seq. }
 duplici }
 externis פארס *Paris,*
 abbreviationib. רל *rosé lomar.*
 literis arithmetiçis, קל *kal. 130*
 iis quæ pertinet ad rem gram.
 מקור *makor.* infinitiuus.
 signis & memoraculis & c.
 ככת יעקב, *bebat laakob.*

Has notulas lineolis aliquãdo, vt hîc vides, exprimunt, aliquando punctulis, vt י עמי. pag. H iij

Literarum ministerialium diuifio & cō-
iunctio varia p.42,43,44,45.

Apacope 25,46.

Syncope 28,46

Synæresis 25,26,28.

Paragoge literę 31,40,52. syllabę 56.

Epenthesis Aleph & Iod. 56.

Aphęresis 28,52.

Parallage literarum 28,29,32.

Peculia-
ria Rab-
binorū.

Compositio partim ex integris partim e
corruptis 47.

Analysis in Nun vel daghes 53.

Chaldęohebręa 51.

Formarum nominum confusio 52.

Heteroclifis 54,55.

Ordinum verb. confusio 29.

Verborum commixtio cum &c. 30. 31.

Seruiles pro radicalibus 34.

Idiotifmi 54.

Regulę de vocabulis , tropis, &c. 57,
& seq.

AD VSVM

AD VSVM ET PRAXIM PRAE-
cedentium canonum, hæc verba Ioëlis 2. cap.
cum scholiis R. David Kimhi examinabimus,
vt habeas quod sequate. Ea verò typis Biblicis
cudi mandauimus, vt notæ arithmeticę infertę,
quę te ad nostras Meditationes numeris respō-
dentes remittunt, conspicuę magis essent.

וְהָיָה אַחֲרֵיכֶם אֲשַׁפּוֹךְ אֶת־רוּחִי עַל־כָּל־בָּשָׂר וְנִבְּאוּ בְנִיכֶם
וּבְנֹתֵיכֶם וְקִנְיֹכֶם חִלְמוֹת יַחֲלֹמוּ בְנֵי וְיָנִיחַ יָדָאִו
וְגַם עַל הַעֲבָדִים וְעַל הַשְּׂפָחוֹת בַּיָּמִים הַהֵמָּה אֲשַׁפּוֹךְ אֶת־רוּחִי

חשעו ב' והיה אחריכן • כמו והיה באחריות חושים • ואמר אחריכן
לפני שאמר וידעתם כי בקרב ישראל אני • אמר עתה
הרעו ולא ידועה שלמה כי עוד תשובו וחתטאו לפני אבל
אחרי זאת הידועה יבא זמן שחדעו אותי ידועה שלמה ולא
ישעיה יא חטטאו עוד והוא לימות המשיח שנאמר כי מלאה הארץ
דעה את ידועה : אשפוך רוחי על כל בשר • פירוש בשר
כמו שאמ' במקום אחר כל בשר ואינו מכל בעלי חיים אלא
תלמידי האדם לברו • ואמר ויברך כל בשרי יבא כל בשרי • כן פרט
ישעיה טו' הנה כל בשר על ישראל הדאונים להיות רוח הקודש
עליהם • ואמר כל רל הגדולים והקטנים • כמו שאמ' כי
ירמיה לא כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם • ורוח הוא רוח דעה
נא ורוחי • וחסכל כמו שאמ' ונחה עליו רוח ה' ואחכ פי' רוח חכמה
ובינה רוח עצת ונבורה רוח דעת וירא יהו' • וספני שיוצק
נא ויגבר • ונבר במקצתם כוח הדבר עד שתנבאו • כי לא

אמ' כי כולם יתנבאו אלא ונבאו בניכם ובנותיכם • ובשפיותם ⁸³
הרוח אמר על כל בשר אכל בנבוא' לא אמר כל אלא ונבאו ⁸⁴
בניכם ובנותיכם • ואמר זקניכם בחוריכם לא כולם והוא על ⁸⁵
דרך שכתב החכם הגדול הרב ר' כשה בן מוימוז' ול כי לא ⁸⁶
תבוא לאדם הנבואה ואפי' עם התלמודי' אלא אם כן קדם ⁸⁷
לו טבע בעת היצירה • והבנים והבנות יתנבאו בנעורם ⁸⁸
כמו שזאל הנביא והנבואה תהיה להם כמראה החלום ⁸⁹
כמו שאמ' חלונות חזיונות • וכן היחה נבואת רוב הנביאים ⁹⁰
כמו שאמר אם יהיה נביאכם ה' במראה אליו אתורע בחלום ⁹¹
אדבר בו • וכן יהיו בהם מעלות וה למעלה טוח כמו שהיו במדבר ⁹²
בנביאים שעברו ער שאולי יהיה בהם כמשה רבינו עה" ⁹³
והנה וזכרנ' מעלות אשר בשנות האדם ימי הנערות וימי ⁹⁴
הבחרות וימי חוקנה : וגם על העברים • כמו שאמר ועסרו ⁹⁵
זרים ורעו צאנכם וזני נכר אכריכם וכורמיכם וגם אוהם ⁹⁶
לפי טועמרו בארץ ישראל ויעברו את ישראל תהיה להם ⁹⁷
רוח דעה והשכל • וענין שפיות הרוח ל' שחיהיה בהם ⁹⁸
רוח לרוב כענין השפיה • וכן אמר ושפכתי על בית דוד ⁹⁹
ועל יושב ירושלם רוח חן ותחנונים ¹⁰⁰

VER S I O.

Ad Tit. 3. b

Et erit postea, opulente effundam spiritum meum in omnem carnem. Et vaticinabuntur filij vestri & filia vestre. Senes vestri in somnia somnabunt, adolescentes vestri visiones cernent. Quinetiam in seruos & ancillas annis illis largissime effundam Spiritum meum.

Et erit postea. Idem ac si diceret (cum Esaiâ) & c. ^{Esai. 2.}
rit in postremo tempore dierû. Ait verò postea, quia iam dixerat, Et scietis quòd in medio Israëlis ego sum. Nunc quidem scietis, sed non cognitione perfecta (adhuc enim ad peccandum coram me reuertimini.) Sed post hanc cognitionem tempus aderit, quo me agnoscetis notitia absoluta, nec ultra peccabitis : Nimirum diebus Messie, de quibus ^{Esai. 11.}
scriptum est, quòd repleta sit terra cognitione domini. *Effundam spiritum meum in omnem carnem*, expositio est de Israële, vti alio loco, Omnis caro, nec dicitur de omnibus anima sentiente præditis, sed de homine tâtum. Exemplo sint. Et benedicit om- ^{Psal. 145.}
nis caro &c. Veniet omnis caro &c. (Arque) ita speciatim hoc loco (*Omnem carnem*) cadit in ^{Esai. 66.}
Israëlitas, qui apti sunt ad recipiendum spiritum sanctum. Præterea per *Omnem* tam paruos quàm pro- uectos ætate intelligit. sicut etiam prænuntiauit Ie- ^{Hierem. 31.}
remias, Omnes cognoscet me ab eorum minimo ad illorum maximum. *Spiritum meum*. Spiritus ille est spiritus scientiæ & intelligentiæ, vt scriptum est: ^{Esai. 11.}
Requiescet super eum spiritus domini (hoc est, vt post modum explicat) spiritus scientiæ & sapien- tiæ, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus cognitionis & timoris domini. Ac quia mens eorum perpurgabitur, plerique eò vis dicendi perueniet, vt vaticinentur. Non enim asserit omnes donan-

dos munere prophetico, sed *Filios tantum & Filias eorum*. In effusione quidem spiritus dixit, *In omnē carnē*, at de prophetia nō *Omnes*, sed *filij & filia vestra* (tantum.) Similiter *Senes*, inquit, *vestri & adolescentes*, non *omnes*, idque iuxta rationem quam scripsit magnus ille R. Mose Maimonis filius, quē fœlix faustumque sit nominasse, prophetiæ donū communicari non solere cum quouis, etiam cum disciplina, nisi eum prius natura tempore ortus præparauerit. Cæterum filij & filię vaticinabuntur in ipsamet pueritia, vt Samuel propheta, eritque illis prophetia per visionem somnij quemadmodum dicit *insomnia; visiones*. Qualis fuit omnium ferè prophetarum, sicuti dictum est. Cū propheta vester fuerit ex domino, in visione ei me patefaciam, in somnio eum alloquar. Itaque in illis erunt gradus alij aliis superiores, quales fuerunt in veteribus, adeò vt fortè aliquis futurus sit par Mose doctori nostro, super quem pax. En verò mentionem trium graduum pro ratione ætatum hominis, pueritię, adolescentię & senectutis. *Quinciam in seruos*. Iuxta dictum (Esaie) *Strabunt externi & pascent oves vestras, filij quoque alienigenę agricolę & vinitores vestri erunt*. Sed & super illos fundetur spiritus scientię & intelligentię, propterea quòd stabunt in terra Israël, seruięntque Israëlitis. Cæterum ex significatione effusionis spiritus, intelligimus vberimè communicandum esse spi-

Num. 12.

Ad verb. huius supra illud.

Esaie 61.

tum. Quare eo etiam modo loquitur Zacharias, *Effundam super domum David & super habitatores Ierusalem spiritum gratiæ & beneficentię*.

MODVS REVOCANDI

superiora Rab. David Kimhi verba ad præcedentes regulas.

- 1 *Vchaiá*, vau cum scheua. pag. 42. versu 10. Reliqua per geminum camets. pag. 8. ver. 19. Sed & vltima aperte dignoscitur proferenda per a, quoniam ם in fine sonat a. pag. 20. lin. 6. I
- 2 Duę primę per a, propter ם. pag. 20. vers. 16. & seq. vel si breuius mauis vtraq; per a ex regula pa. 8. vers. 19. Tertia per e, quia index pluralis numeri. pag. 17. vers. 16. Leges igitur aharekén. 2
- 3 *Kemo* per scheua & holem. pag. 42. lin. 10. pag. 12. vers. 25. In particularium indeclinabilium notatione exercitatus esse debes. pag. 11. vers. 29. & sequentibus. 3
- 4 *בַּתְּחֵיבָה* beth scheua pag. 42. vers. 10. duę reliquę per a supra numero secundo. postrema per hirc, vt Tau sceminorum formatiuum ostendit, pag. 39. vers. 26. 4
- 5 *הַבַּיִת* he baiiediba per pathah sequente daghes. pag. 42. vers. 9 & seq. secunda camets. pag. 8. vers. 19. tertia hirc. pag. 17. vers. 15. 5
- 6 *Viamár* Vau seruille pag. 42. Reliqua thematica 6

coniugationis kal, vt absentia tam vocalium, & quàm consonantium seruilium docet. Vnde remitteris ad illius notationem pag. 24. vers. 12.

7 7 לָפִי priore scheua. pag. 42. vers. 10. posteriore hiric pag. 17. vers. 27.

8 8 Sheamár, schim per segol pag. 42. vers. 9. cetera suprà numero 6.

9 9 vidantém, תָּמָּר indicat totam personam, quia constat ex literis tehimun pag. 41. ver. 28. vt igitur à pakad dicitur pekadtem, ita à יָרַעְתָּם & antegresso Vau וַיָּרַעְתָּם. Nam vtrunque scheua literarum & ו, vertitur in hiric, ne duo scheuaim legantur. Hęc autem animi inductio pendet è secunda nota Rabbinicę lectionis.

10 10 קָל per hiric pag. 17. ver. 27.

11 11 Bekereb, de nominibus sex pũctorum de quibus pag. 34. lin. 25.

12 12 *Israelani*, nota sunt ex vocalibus.

13 13 אַתָּא attá, pag. 20. lin. 17.

14 14 תָּרַעַ tau per tseri, quia adest quiescenti pe Iod vt litera et̄han, pag. 41. lin. 27. daleth ergo habebit scheua pag. 10. lin. 12. mobile ibidem, postrema per surec pag. 16. lin. 1.

15 15 Velo, si placet supplere holem, sin minus cum Chaldeis leges vela pag. 8. lin. 15.

16 16 יָרַעַ Iod insertum indicat totius vocabuli lectionem pag. 33. versu 15. est enim huiusce formę characteristicon.

17 Schelema, prima scheua pag. 9. lin. 4. secunda retinet tseri sui masculini pag. 35. lin. 11. postrema per camets pag. 20. lin. 6.

18 Hod pag. 13. lin. 22.

19 תְּשׁוּבוּ grammatica hoc satis docet. Tau enim est futuri symbolum, & Vau post ו quiescens Ain. Tamen si placet reuocare ad superiora, prima habebit camets propter vicinitatem accentus pagin. 9. lin. 10. secunda surec pag. 15. lin. 5. similiter & postrema pag. 16. lin. 1.

20 תְּהִיָּא futurum kal paululum euarians propter primam gutturalem, huius tamen & similibus rationem habes pag. 21. lin. 16. cum sequentibus. Tau futurum tempus aperte ostendit.

21 Lephanaí, lamed scheua pag. 42. lin. 10. Cetera per a pag. 8. lin. 19. de eò & similibus pag. 18. lin. 12.

22 Aual, pag. 12. lin. 2. & pag. 8. lin. 19.

23 Zoth, pronomen in grammatica, pertinet ad secundam notam, de qua pag. 11. vers. 27.

24 Haieduha, Iod quod vides insertum monstrat formam seu notationem pag. 33. vers. 15.

25 laeo, futurum kal quiesc. ain. Iod nota futuri pag. 41. vers. 27.

26 אָתִי pag. 3. vers. 22. pag. 17. vers. 27. Ceterũ vbi nulla mentione facta syllabarum numeros solos afferemus prior ad priorem, posterior ad eiusdem loci syllabam spectabit, & ita vbi suprà duas

- syllabas excreuerit.
- 27 27 Vehu pronomen notum ex grammat. Aliquot omisimus, quia ea ante discusseramus, vbi itaque nullam notam reperies, flecte oculos ad præcedentia, & illud ipsum examinatum videbis.
- 28 28 *Limoth*, vocales adsunt.
- 29 29 *הַתְּשִׁיבָה*, he habet pathath sequente daghes pag. 42. ver. 9. & seq. Mem camets pag. 8. ver. 19. Iod fremit hoc loco i. pa. 17. ver. 15. Heth assumit pathah ghenuuá pa. 20. vers. 21.
- 30 30 *נִפְתָּח* niphal, cuius prima est gutturalis, Recurre igitur ad pa. 20. & 21. Nun characteristica est coniugationis.
- 31 31 *Maleá* vt pakeda, tertia persona foem. sing. kal. He illam personam notat, est enim ex literis *tehimun* pag. 41.
- 32 32 *Haáress* *ת* seruire pag. 42. ver. 9.
- 33 33 *Dabát*, y satis lectionem indicat pag. 20. linea. 15. & sequent.
- 34 34 *Eth adonai* cum domino. Eth præpositio nota in grammatica, adonai suas vocales habet.
- 35 35 *Perús* pag. 33. ver. 9 pro pirrus forma Rab.
- 36 36 *Veisrael*. Nam apex ille vnicus indicat absentiam syllabæ pag. 48. ver. 16.
- 37 37 *Sheamár*, ibidem.
- 38 38 *Bemagóm* pag. 42. ver. 10. pag. 8. vers. 19. pag. 14. ver. 20.
- 39 39 *תָּמַר* vocabulum passim obuium.

- 40 *וַיִּבְרָא* penultima tseri pag. 17. ver. 7. vltima holem pag. 15. ver. 13.
- 41 *Miccol*. Et istud notum pag. 42. vers. 9. pag. 14. vers. 20.
- 42 *כִּי* Ain monstrat duarum primarum lectionem pag. 20 à ver. 15. ad 22. Iod sonat e pa. 17. li. 16.
- 43 *הָיוּ*. ibidem.
- 44 *אֵל* particula indeclinabilis, Græcè *ἀλλὰ*.
- 45 *Haadam* pag. 8. vers. 20. He initio seruire pag. 42.
- 46 *לָבַדוּ* pag. 42. vers. 10. pag. 8. vers. 19. pag. 15. ver. 13.
- 47 *Vinaréc*. futurum piel perfectorum cum Vau. Iod futurum signat piel quidem, quoniam Vau 2. & 3. radicalibus non est admixtum. vide libri *periocham*.
- 48 *בָּשָׂר* pag. 34. vers. 20.
- 49 *perat* & non *parat*, quia est de formis *scheuatis*, quas vsus docet.
- 50 *הָיָה* de particulis indeclinabilibus, quæ pertinent ad tertiam notam Rabbiniçæ lectionis pag. 11. ver. 26. & sequentibus.
- 51 *הָיָהוּ*. vocales id ostendunt, vt citatione nihil sit opus.
- 52 *לְהוֹיָהוּ* infinitiuus formæ *לְהוֹיָהוּ* in grammatica. lamed gerundium denotat. pag. 41. ver. 27.
- 53 *Haqqodes* pag. 42. ver. 9. vltimam verò efferri per e vsus docet.

- 74
54 54 עליות pag. 20. vers. 17. pag. 17. vers. 15. hem ex affixis, de quorum ratione pag. 42. lin. 4. & sub finem periochæ, statim initio.
- 55 55 *Rosé lomár.* compendium dictionis, vt duo illi apices indicant pag. 47. vers. 23. lomár infinitiuus Rabbinicus. pa. 25. lin. 11.
- 56 56 גחמל ghimel habet scheua pa. 9. ver. 4. Cætera ex præcedentibus, sed & vocalibus nota, vt pigeat idem toties repetere.
- 57 57 חקטנים forma pluralium carentium vocalibus pa. 35. ver. 8. & 9. nisi quod tertia radicis dagheffatur, sed id heteroclitè, vt annotat kimhi in Michlol. nec propterea sonus variatur.
- 58 58 כולם Vau pro kibbutz pa. 12. lin. 23.
- 59 59 יודו Iod habet tseri, vide supra numero 14.
- 60 60 למקטנו, lamed & mem ex literis seruilibus pagin. 42. lin. 9. & sequentibus.
- 61 61 ועד חולם Ain parah pa. 20. lin. 15. gimel scheua pag. 9. lin. 3.
- 62 62 *hasskel,* de nominibus quinque punctorum pag. 34. lin. 25.
- 63 63 *Venahá,* Vau scheua pa. 42. Cæterorum sonus facile ex r conicitur. pa. 20. ver. 17. & sequent.
- 64 64 עליו Nā post Iod Vau in fine coalescit pa. 15. lin. 15. & sequentibus.
- 65 65 *Adonai.* Nam pro nomine tetragrammato scribunt he cum virgula, hoc est, אדני: apex enim ille vnicus desiderari aliquid significat, pag. 48. li. 5.

- 66 66 Compendium est Hebraicum vt duo apices ostēdunt. pa. 47. lin. 22. integrè enim esset אחר כך.
- 67 67 פירש פו pro פו. Est hīc quoque abbreviatio, sed vnus tantum syllabæ: vnde & vnicus tantum apex præfigitur, pa. 48. lin. 6. Cæterum Iod quod subsequitur primam radicis, ascriptum est ad ostendendam coniugationem piél pa. 24. lin. 16.
- 68 68 חמטה ad ostendendum Camets hatuph, Vau non interiectum est, quia ibi est allegatio scripturæ Esaiæ II. in qua te esse versatum cupiunt.
- 69 69 ובינה Vb ná, Vau per surec pa. 42. lin. 12. præfigitur enim vni ex literis Bumaph. Cætera nota ex literis protractionis.
- 70 70 עצה priore tseri, peculiari quadam norma, posteriore Camets pag. 20. vers. 6.
- 71 71 *Vgburá,* Vau per surec pa. 42. lin. 11. Cætera suas literas protractionis habent.
- 72 72 יודא Iod consono, quia initium nominis facit, enim seruile est pa. 18. ver. 7.
- 73 73 ופני, sub pe debet esse scheua propter formam regiminis, in grammatica.
- 74 74 שוינדך futurum coniugationis hithpaël à radice ונד duplicata. Proinde daleth quod vides interiectum inter primam radicalem zain & secundam caph, positum est loco tau indicis hithpaël vt annotatum est pa. 26. & 27. lin. 2. & sequentibus.
- 75 75 שלם de nominibus quinque punctorum vti antea dictum numero 62. itaque sic efferendum est

propter mem affixum, grammat.

76 76 יִנְבֵר futurum kal neutrum. vnde inter secūdam & tertiam radicales non adscripta est Vau, ex grammat. Iod lectionis est index.

77 77 בְּתַקְצָתִים beth seruilis est. Mem heamantica affecta hirc sequente scheua pag. 39. lin. 20. Cætera habent a, pag. 8 lin. 19.

78 78 בֹּיֵת hîc adscriptus Vau vt ostenderetur lectio: in hoc tamen nomine rarò exprimitur, quia est tritissimum apud Rabbinos, quemadmodum vis apud Latinos, & ἐνεργία apud Græcos. pag. 12. ver. 27. & sequentibus.

79 79 haddauár pag. 34. lin. 20.

80 80 שִׁיתִּיבֵא futurum hithpaël vti syllaba הִ מōstrat quod videre est pag. 24. & 23. ver. 1. & sequen.

81 81 Cullam, vide paulò suprà numero 58.

82 82 Venibbeú præteritum niphâl defect. pe nun. Nun igitur lectionis character erit, propriè autem post Nun venire debuit Iod. sed ideo missum, quia ex contextu prophetæ facillè lectio suppleri potest.

83 83 וְשִׁפּוֹכֹת forma substantiuorum Rabbinica. pag. 33. ver. 17. & seq.

84 84 Binbuá, deest ה index foemininorum, vnde virgula superscribitur pag. 48. ver. 7.

85 85 dérec ex nominibus sex punctorum.

86 86 Scheccatab. verbum kal perfectorum, rationem indicauimus numero 6.

87 87 הַחֲקֵם הֵאבֵט habet segol, quia præfigitur literæ gutturali affectæ camers, vt dicitur à grammaticis. Reliquum est formæ vsitatae pag. 34. ver. 20.

88 88 Rabbi, pag. 48 ver. 5. apice superscripto.

89 89 Ben Maïemon. forma quiescentium lamed he.

90 90 זִיכְרוֹן לִבְרָא, abbreviatio est Hebraïca, pa. 47. ver. 23. vbi istam ipsam produximus.

91 91 hannebua. Nun scheua, pag. 9. ver. 3. In reliquis adsunt protractionis literæ.

92 92 Vehaphilu. Nam syllaba lu desideratur, pa. 48.

93 93 עַי per hirc. Est enim præpositio vt ex sensu deprehenditur. vide pag. 3. ver. 10.

94 94 Hitblameduth, in uth, enim substantiua Rabbinica formari solent pa. 33. ver. 17. ex huthpaël.

95 95 Im ken particulæ inflexiles, quarum notatio vsu deuoranda est: pa. 11. lin. 24.

96 96 Qadám verbum kal.

97 97 Ló pag. 15. ver. 13.

98 98 טַבַּע nomen sex punctorum.

99 99 הָעֵת forma duplicatorum monosyllaborū.

100 100 Haietsira, Iod post צ totius vocis lectionem indicat pa. 33. ver. 15. habet verò virgulam superscriptam, quia deest index foemininorum. pa. 48.

101 101 lithnabeu, vide numero 80.

102 102 נַעֲרֵיחָם forma Nabaruth rationem suæ lectionis habet pag. 14. & 15. & sequentibus.

- 103 103 *Semuel* nomen prophetæ compositum, unde prima cognoscitur habere scheua pag. 9. ver. 3.
- 104 104 *Hanna* pag. 8. ver. 15. pag. 17. vers. 27.
- 105 105 *היה* formæ *יגלה* de quiesc. lamed he in grâ.
- 106 106 *Remarhé*, he finale, quia de radice est, quiescit in segol pag. 20. ver. 10. & sequent. Nisi quòd hoc loco quiescit in tseri motione cognata, quia ponitur in regimine, vt in gram. docetur.
- 107 107 *החלום* pag. 20. ver. 16. pag. 14. ver. 20.
- 108 108 *libié*, vide numerum 105. vtrobique enim litera æthan lectionem eandem monstrat.
- 109 109 *נבואה*, Nun habet scheua pag. 9. vers. 3. Iod hiric pag. 17. ver. 15. aleph, vt fit, reddit a. Kem affixum notum.
- 110 110 *Elau* particula indeclinabilis cum affixo.
- 111 111 *היה* futurum hithpaël, vt symbolum indicat pag. 24. lin. 21. & sequentibus.
- 112 112 *Bahalom*, vide numerum 107. Heth autem se & præcedentem notat, pag. 21. lin. 10.
- 113 113 *Adabber* futurum piel. si fuisset kal, habuisset Vau, saltem in significatione actiua: igitur lectionis est. caracteristicon. de quo in secunda nota Rabbinica.
- 114 114 *Babém*, beth, quia præfigitur affixo facienti syllabam, habet camers.
- 115 115 *עליו*, Ain hanc punctaturam docet pag. 20. ver. 16. & sequentibus. Vau profertur per o, pag. 14. vers. 11.

- 116 116 *Mizze*, mem habet hiric & dat daghes sequenti, pa. 42. ver. 9. ze pronomem notum in gram.
- 117 117 *שחין* schin seruit, pa. 42. ver. 8. alia formæ galu, vise grammaticam.
- 118 118 *Binbibim*, beth habet hiric, quia sequi debet scheua, ex pa. 9. lin. 4. Cætera per i. pa. 17. lin. 15.
- 119 119 *שעברו* tertia pluralis præteriti kal, &c. pa. 15. sub finem.
- 120 120 *Schevlai*, ex particulis inflexilibus.
- 121 121 *kemoshé*, nomen Mosis cum caph similitudinis, pa. 42. lin. 10.
- 122 122 *עליו השלום* super eum pax. Compendium dictionis duobus notatum apicibus. pa. 47. sub finē.
- 123 123 *Vehinné*, ex *כלות*.
- 124 124 *Ghimel*. i. *schelofa*. Nam literæ pro numeris sumuntur, tùmque notantur simplici virgula, si simplices fuerint, pag. 48. lin. 14. Alioqui gemina. ibidem.
- 125 125 *אשר* Relatiuum notum omnis numeri, personæ, generis.
- 126 126 *Bisnoth*, Nam *ש* habet scheua propter regimen.
- 127 127 *Haadam*, forma vsitata. pa. 34. lin. 20.
- 128 128 *Iemé*, Iod scheua propter regimen, Iod posterius sonat e, pag. 17. lin. 16.
- 129 129 *הערת* pag. 14. lin. 10. & sequent. Qua Rabbinica forma statim sequitur *הערת*.
- 130 130 *Vimé* pa. 17. lin. 14. & 15.

- 131 131 *Haziqná*, forma substantiuorum rara admodum, vnde non recensita pag. 34.
- 132 132 *Vehamedu*, tertia pluralis præteriti kal, vt Vau fini additum monstrat, pag. 16. lin. 1.
- 133 133 *zarim* pa. 8. lin. 19. pa. 17. lin. 15.
- 134 134 וְרָעוּ pa. 42. lin. 10. pa. 8. lin. 19. pa. 16. lin. 1.
- 135 135 וְאֵלֶיךָ hoc loco in prima, Aleph posita est pro holem præter regulas: affixum כּ cætera notat.
- 136 136 *Necár*, per tseri & camets forma, quæ aut vsu aut lexico discitur.
- 137 137 *Iccerekém*, initio adiectum fuisset Iod וְיִשְׁרָאֵל fuisset allegatio contextus Es. 61. supra numero 68.
- 138 138 וְכֹרֵטִים, prius Vau habet scheua pa. 42. lin. 10. posterius holem pa. 13. lin. 22. Cætera ex indicibus nota sunt.
- 139 139 *Beérez* ex nominibus sex punctorum.
- 140 140 וְעֵבְרָו Vau scheua pa. 42. lin. 10. sed pronuntiandum per hiric pa. 11. lin. 2. Sequuntur Iod & Vau quæ & futurum & futuri personam atque numerum monstrant.
- 141 141 *Vehafekel* de nominibus quinque punctorum, supra numero 62.
- 142 142 וְעֵינָיו geminum Iod hic est expressum ad demonstrandum Iod esse consonum pag. 13. lin. 4. Aliàs in hoc nomine negligi istud solet, quia tritissimum est in commentariis, ibidem.
- 143 143 *Shephicutb*, forma substantiuorum Rabbini- ca pag. 33. lin. 17.

- 144 *Róse lómar*, de hoc dictionis compendio vide quid supra annotatum sit numero 55. 144
- 145 וְהָיָה fhin segol sequente daghes pa. 42. 145
Reliqua discussa sunt supra numero 105.
- 146 *Larob*, Lamed habet ׀ quia præfigitur dictioni monosyllabæ, Vau per holé, pag. 13. lin. 22. 146
- 147 *Kehiniam*, vide numerum 142. 147
- 148 וְשִׁפְיָה Iod medium hanc lectionem indicat sub medium pag. 33. 148
- 149 *Veshaphacti*, prima persona singul. kal, &c. 149
- 150 לַי pag. 20. lin. 17. 150
- 151 *Beth David*, pa. 17. lin. 9. 151
- 152 *Ioschéb*, benoni kal, vt indicat Vau insertum 1. & 2. radical. Quod sequitur (Ierusalaim) ex nominibus est propriis, quorum notatio ex scriptura petenda est. Tametsi Elias aliquorum explicare conatus est in libello Câtici, vltimo câtico & alibi. 152
- 153 וְ. forma duplicatorum supra numero 99.
- 154 וְחִנּוּיִם. Notationem huius formæ, ad frontem cuius accedit tau heæmanticum, habes pag. 14. lin. 7. 154
- SECUNDVM lectionem tota difficultas Rabbini- ca posita est in particulis inflexilibus, terminis siue vocabulis artium, modis loquendi siue phrasibus. tres igitur has difficultates, ne quid nostro argumento desit, tabulis sequentibus emolliamus. Nam in exemplum, quæ desiderabuntur, (pauca, opinor) istis facillimè à studiosis adijci poterunt.

PARTICULARVM INFLEXI-
xiliū & pro inflexilibus positarum, negotium
apud Rabbinos facientium, catalogus
iuxta ordinem Alphabeticum.

א

א præfixum dictionibus *ad, in, de* &c. pag. 44.
אגב *aggab*, iuxta, propter, idem quod גב *gab*. Talmu-
dicè. & sine ת *Adchi* tunc.
אדין *Edáin*, tunc, dicitur & באדין *Bedain*, præposita
præp. ב *Chald.*
אדחכי *Adhachi*, interim, simul, gall. *ensemble*. Tal-
mudicè.
אדרב & אדרכו & אדרבא *Adrab, Adrabbe, Adrab-*
ba, contra. T.
אזעט *azet*, statim, è Græco sumptum.
אולי *Vlai, fortasse.*
אחד *ehad*, repetitum, siue, vel.
אחורנית *ahoranith*, præpostere, inuerso ordine.
אטו *atu*, cur. Talmudicè.
אי *é*, vbi מנין *é minnán*, vnde, per Apocopen ab איה *Aijé.*
אי, non. Apocope ab אין *en*, vti אפשר *i-ephsar*, im-
possibile, איבער *ibee*, si petatur. Repetitum, siue, vt
אחד *ehad*, paulò ante. Aliquando idem quod יש *ies*,
est, sunt.
אזעז *eze*, & איהזו *ezehu*, quo vel qua, quinã. Hinc
באיהזו *be eze*, in quo nam (loco, latere &c.) quod

inferuit interrogationibus, adeo vt quod sequitur,
sit subiectio responsionis vt ביצד *bethsad*, infra suo
loco.
איהו *ihu*, ipse, idem quod הוא *hu*.
איכא *echá*, vbi. Chaldaicè.
אימת *emath*, אימתו *emathi*, & לאימת *leemath*, quando.
איכדן *ecden*, quo modo. Chald.
איהא *ithá*, & איה *ith*. & איהו *ithai*, est, sunt. Idem quod
Heb. יש *ies*. Et sine Tau כדאי *kid*, sicuri est.
איהנהו *itheneho*, est ipsam, sunt ipsa vel ipsi, idem
quod Heb. ישנו *iesno*, & ישחם *ieshem*, Talm. in Kim-
hi Hier. 15.
איכא *icca* est, sunt. Talm. vnde ליכא *licca*, non est.
איני *inni*, ille, illud, idem אינא *inna*.
אד *ach*, verum.
אלא *ella*. Sed, è Græco ἀλλά. Inferuit interdum re-
sponsionibus, præcedente וכי & quid?
אלא אם *ella-im nisi*, è Græco, ἢ.
אלא אם כן *ella-im-ken*, nisi si sic, nisi alioqui.
אלהו *elaben nisi*. Sequent. ד, nisi vt, propterea vt, nisi
quia.
אלו *ellu*, ista, illa. Idem quod אלה *elle*.
אלו *illú*, si. Item ecce, idem quod
אלו *alú* ecce.
אלולי *illulé nisi*, פון *illulé-phon*. Idem.
אילך *elach*, vltra, huc, illuc.
אילמא *ilima*, quasi dicas, si dicas. Talm.
אליבא *allibba*, secundum cor. i. opinionem & sen-

rentiam, secundum. Talm.

אלמלא *ilmalé*, nisi, sine, absque. Talmud.

אלמלי *ilmalé*, si.

אלמא *almá*. Itaque, profectò. Talm.

אן *an*, vbi, לאן *lean*, quòd. Chald.

אן *an* vbi (est) quod, quando. Chald.

אלחר *altar*, confestim. Sæpe præponitur ל, *lealtar*.

אם כן *im-ken*, ergo. Si sic prop.

אמנם *omnam* verum, sed, autem. & cum Vau, *veomnam*, & vere, veruntamen.

אין & אן *in*, Si.

אספרנא *osparná*, diligenter. In Ezra.

אף *aph*, & אף *aph*, etiam, Sic. quando præcessit מה *ma*, sicut.

אפילו *aphillu*, etiam si, etiam.

אף כי *aph-ki*, & אף *aph-she*. Quanto magis, quãto minus, pro commoditate sententiæ.

אלהן *aph elahen*, quãto magis. Heb. אף כי *aph-chi*.

אף על גב *aph-al gab*, quamuis. Talm.

אף על פי *aph-al-pi*. Quamuis. Particula aduersatiua, cuius redditua sequitur

אף על פי כן *aph-al-pi-shen*, tamen.

אפשר *ephfar*, possibile, interdum.

ארום *atum*, & ארי *aré*, quia, quòd. Chald.

אתמהא *atmaha*, absolute & simpliciter, omninò, plane. Item, responsio.

אתמלי *ethmali*, heri. Chald.

אשתקר *estaked*, τέτυκτο, anno præterito.

אתרבא *athrabbá*, contrà è contrario.

ב

בב *bich*, duæ literæ Caleb iunctæ, pro in mensura, & æstimatione, ad valorem, ad molem & magnitudinem, instar. *In sicut* propiè.

בבעו *babahu*, obsecro, vtinam. In petitione, in voto prop. Sic apud R. Selo. Leuit. 21. בבקשה מכם obsecro vos.

בין *bé* in, inter.

בגין *beghin*, propter & seq. ר, eo vt. Sequentè autem Iod

בגני *beghini*, propterea.

בגין כך *beghin-cach*, propterea.

בריל *bedil* propter. ex Heb. בשל *beshel*.

בהריא *behedia*, perspicuè.

בהרו *bahadi*, dum, donec, cum, vna, simul. Talm.

בהריחו *bahadiiho*, cum eis.

בהרי מן *bahade min*. Iuxta, prope, simul, cui opponunt לבר מן *lebad min* præter, præter quam, exceptò.

בהרדי *bahadadi*, simul. Item mecum, pro עמי *himmi*.

בהריה *bahadiá* simul, cum.

בהריא *behediá*. aperte Chald.

בין *ben* inter. Repetitum autem vel habens in altera parte sententiæ או *ó*, siue.

בני *bené*, & בין *ben* inter.

בזולת *bezulath*, absque.

בין כך *ben cach*, interim.

בנתחם *benathaim*, intermediè, interiectè, inter ea,

in medio. Interim.

בכך *bechach*, sic.

בכּון *bechen*, tunc. Ideo.

בלא *beló* sine, vt רשות בלא absque autoritate.

במתו *bematu*, vtinam. Obsecro.

בסתר *bistar*, in latere, iuxta, coram. Chald.

בעבור *baabur*, de, pro, propter.

בעל *beaal*, in, per. vt lex בעל פה, per os (tradita) quã

& R. Selom. Leuir. 26. vocat, *alpé* sine ב. Duæ sunt præp. על & ב iunctæ in vnum.

בר *bar*, præter, extra, foras. מן *min* sæpe sequitur, pro, quàm, præter quam.

ברא *bara*, foris, vel foras.

ברם *beram*, verum. Chald.

בש *beshe*, in eo quod, propterea quòd. vide sup. pag. 45.

בשל *beshel*. Idem.

בשביל *bisbil*, propter, vt.

בחר *bathar* post. Chald. Vnde בתרוהי *batróhi*, post eum, בתרי *batraí*, posterior.

בחר כוון *bathar kedu*, postea. Chald.

גב *gab*, & גבי *gabbé*, iuxta, apud, cum, ad, de, idem quod על & אצל. Hinc לגביה *legabbé*, ad eum. גבוי *gabboi*, pro eo, גבי נזירים *gabbé nezirim*, super, de Nazareis.

גבי על *aal gabbé*, supra.

גו *go* vel *gan*, medium. Vnde בגו *bego*, in medio. מו

מגו, intra. כלגו *millego*, intrinsecus. לגיו *leghin*, intus. גוואה *gavaá*, interior.

וגומר *vegomer*, & cætera. ad verb. & complens. quando aliquid è contextu citatur inutile.

גמרי *gamre*, & cum ל *legamre* in totum, omnino.

ד

דé & די *dí*, inferuit allegationibus supra pag. 44. Præponitur sæpe expletivè.

דחיינו hoc est, idem quod דחיינו *dehaieno* supra.

דכוותיה *dikuateh*, sicut ipsum, simile ipsi, vt כווחיה infra

דא *da*, tunc. idem quod או *a*.

דאי & דיו *dai*, satis. יותר מראי plus satis, plus iusto vel æquo.

דהא *dehá*, quia ecce, quia (simpliciter.)

דוקא *dauka*, præfinitè, precisè, duntaxat.

דלוי *delé*, quod non, præter, idem quod שלא *shello*.

דלוי *dileh* eius, eum. Hinc על דלוי *el* propter eum, eius causa.

דלחכי *dilhachi*, tametsi. Talmud.

דלמא *dilma*, ne, ne forte, forsan, Num, si forte. Idem quod שמא *shemé*.

דקא *deká*, quoniã. Nam quidè, & præcedète Min.

מקא *middeká*, ex quo quidem.

ה

הא *ha*, ecce. Item An. idè quod ה. Vnde in Kimhi initio Ionæ והא ולא, & nonne. Idem quod והלא *vahaló*, item hæc, hac. Repetitum sine. Sequentè

כ *sicut.*הלי *hai*, iste. Idem quod זה.הא כרי *he-kedi*. *sicut.*כהרא *cahada*. In hunc modum. כהרי *caadi*, *sicut.*הדדי *hadadi*, continuo, continenter. Præponunt ל.הדר *badar*, deinde.הארנא *badana*. Nunc.האן *han*, vbi.היאול ו *hoil*. *ve*, postquam. Quandoquidem.הוי *hoi*. Ecce.היאך & הוּך *hech*. Quo modo? Sicut. Simulatque.הי *he*. Idem quod אי *é*, vbi. Vnde אורי *edé* & הוּן *he-**den*, quis?הירין *beden* tunc. כהרין *cabaden*. Idem.הוכרין *becden*, quasi, quomodo istud? sic.הכרין *hacden*, Itané. vbi. ה. nota est interrogandi.הוכא *hecha*, vbi. hic, illic.מהכא *mehacha*, inde. Illic.היה מן דהרין *hecma debaden*. Quemadmodum.הוכנא *hecna*, & הוכמא *hecma*. Quo modo. Sic.הוכן *hechan*. vbi. seq. *daleth*. *sicut.*היונו *haienó*. Id est. Affixum דהינו *nó*, in scriptura rarius.Dicunt & דהינו *dehaieno*, pro eodem.הילכך *helcach*, propterea.הך *hach*. Iste, ista. Singulare & plurale.הכי ד *hechi dé*, & דכי *hachi*. Sic.הכי *hechi*, quomodo, vbi. propterea.הכא *hacha*, hic, huc. Sic. Hoc siue id.הכז *haken*, sic.הכשור *hacfer*, rectè, benè.הלכה *halcha*. hucהלווי *haluái*, vtinam. ferè seq. ו *ve*, vel ד *dé*.הללו *hallalu*. Iste, ista.הלא *halá*, הלו *balan*, vltra. להלו *lehalan*, illic, q. vlt-rius, illuc. Opponitur כן *can*, híc.היכו *himmó*. Ipsi, ipsos.היכנו *himménnu*, ab illo.הן *hen*, si. והן *vehen*, etsi, tamen si. videtur significareetiam, & ecce. Valet etiam *ē* Græcorum vnumvt הנה *bena*, vna.הן *hen*, repetitum siue, vt ברב הן *siue multū*,*siue parum.*הנודן *hannuden*, hoc est. Syrè. Idè quod suprà Rab-binis היונו *haieno*.הני *hanné*. Ista, vt הך *hanné-hach*, ista ipsa. i. istasunt, Talm. & הני הוא *hanné-hu*. Istud est. Nempè.הך *hinnac*, ipsi, x, a.הפך *hephech*, contrà. è cōtrario. ferè præcedit beth.*behephech.*הרי *haré*, cërte, ecce. An non.השתא *hashtá*, nunc. q. שעתא *ha-saatá*, hac hora, il-

lo momento.

התם *hatham*. hic, illic. huc illuc.והא *vehá*, & ecce. Atqui.וודאי *vaddai*, & בוודאי *beuaddai*, verè, certò.

ווי *vai*, vā.

וכי *vechi*, & quid? & in admiratione, ecquonam modo? *וּכִי*. In interrogationibus, adeo vt *אלא el-la* vel *alla*, quod sequitur, sit responsio.

והלא *velau vahalo*, & nonne. In Talmud. Hieros.

ווחס *vathas*. statim, *עִבְרִית*.

וולח *Zulath*, & וולחי *zulathi*, nisi, sine, præter, vt *Zulatho*, alia ab eo. præter pauca, וולחו, & præpos. *ב bezulath*, absque, *וּזְלָתוֹ* & c.

וזה *Zó*, iste, a. ud. Idem quod וזה

zehu. Istud est, pro וזה הוא.

חבל *habal*. Heu. vā.

חזור *hazor*, circum, & cum geminatur *hazor hazor*, circumquaque

חוז *hazé*, en, ecce, *עֵינֵינוּ*.

חלה *halaph*, pro.

חמת *hamath* & cum *מחמת mehamath* pro, propter. vt *מחמת עצמו* pro se.

חס *has*, parce, pro apagefis, absit, Heb. חלילה *halila*. particula auersandi.

חשאי *hashai*, & cum *בחשאי bahashai*, in silentio, silenter, tacite. Nam abstracta cum *ב* conficiunt aduerbia Latinorum.

חייך *haiiecha*, viuis tu. proculdubio, haud dubie, vt *חייך* viuis, quàm certum est te viuere. Particula est as-

feuerandi siue iurandi in Talmud. & Kimhi initio 3. c. Malach. pro qua aliquando dicunt *בהוי behaii*, per vitam meā, certe, vt R. Leui Num. 30. *בהוי עצימכם behaiie atsmechen*. per vitam vestrá.

תפני *tephé*, plus, magis.

ידי, manu, opera, ministerio. hinc *בידי biiad*, in manu, ope, opera. *על ידי* per manus, idem. *לידי* in manus, per.

מיר *mijad*, de manu. i. statim, vt Græcè *ὑπο χείρ* sub manu. i. ex tēpore. *επιχειρος* in promptu, subito.

יהיה *ihie*. siue. Verb. sit. sic Gallicè *soit*, quāde habet post se *א*, aut siue.

יומנא *iomána*, hodie. Chald.

יוםם *iomam*, *יוםם iemam*. Interdiu.

יכול *iachol*, fortasse: verb. possibile. Sic gallicè *utrimur possible*, pro particula dubitandi.

יצא *ie tse*. præter, excepto. (quasi exeat, excipiatur) Leuit. 22. in R. Selo.

יצוב *iatfib*, reuera, verè. & præced. *min, min iatfib*. Idem.

יותר *iattir* & יותר *iother*, amplius, plus magis.

כש *keshe*, cum, quādo, quemadmodū, sup. pag. 42.

כא *ca*, hic, illic. לכא *lechá*, huc illuc. Heb. כה *co*.

כאלו *keillu*, ac si. atque si.

כאן *can* hic. מכאן *hinc* *עך כאן* *hucusque*. כאן *hic*.

כחיכול *cahiachol*, quanto magis, omnino.

כגון *kegón*, sicut.

כד *kad* & כיד *kid*. cum, quemadmodum, vt כדאיחא, *kadihá*, sicut est. Talmud. Inferuitque allegationibus כחלק כדאיחא *faculi est in (capite) Helek*.

כדו *kedú*, cum, nunc, sic.

כדון *kedun*. Idem.

כדון *kedén* sic. Verb. iuxta hoc, sic כדנה *kidná* vel כדנן *kidnan*, secundum hæc, sic. Ita.

כדי *kedi* sicut, præcedente הא *hé*.

כדי *mikkedi*. Ex quo.

כדי *kedé*, eò, adeò, qua enus, כדו שלא *eo* vt non, ne, כהרא *caadá*. sic, in hunc modum.

כות *keuath*, sicut. Idem quod כמו *kemó*. Hinc in Masora כותיה *keuathéh*, sicut ipsum, simile ei.

כזה *cazé*, hoc modo, ad hunc modum.

כזה *cazéh*, hoc modo, similiter. Item כזהית *cazaih*, ad magnitudinem oliuæ.

כזעור *k'zher*, ferè, verb. sicut modicum. idem quod כמעט *kimead*.

כזרא *cahada*. simul.

כזון *keuán*, seq. ו postquàm. Simulatque.

כי *chi*, quid?, in admiratione, quo modo. Sed proprie præponitur ו, *uechi*.

כמי *mikki* ex quo. postquàm.

כמיצד *kesfad*, quonam modo? particula interrogandi, adeo vt quod mox sequitur sit responsio.

כך *cach* sic. Heb. ככה *cácha*. אחר כך *ahar cach*, postea.

כל *col*, & כולו *culle*, & וכולו *veculle*, & cætera, & reliqua. Item omninò.

כל שהוא *col shebú*, quicquid sit. Gall. *si peu que soit*. quantillum.

כל אחר *col ehad*, vnusquisque.

כל כדון *col keden*, nihilominus, tamen. Chald.

כל כך *col cach*, vsque adeo.

כל כמה ש *col-cama-she*, quandiu, quando, quanto magis.

כל מה ש *col-ma-she*, quemadmodum. Vnde solet seq. כו *ken* sic.

כל קבל די *col-kobel-di*. Ex aduerso. Gall. *d'autant que*. propterea quòd. Chald.

כל קבל דנה *col-kobel-dena*. ex aduerso eius. Interea: Propterea. Chald.

מכל מקום *miccol makom*. Nihilominus.

על כל פנים *aal col panim* omnibus modis, omnino: על כל צד *aal col tsad*, omni ex parte.

כל שכו *col-shekken*, quanto magis, &, quanto minus, multo magis &c.

כל שכו ש *col-shekken-she*, omnino, profus, multo magis. Quanto magis cum (sint.)

כלל *kelal*, profus, omninò, vniuersè, separatim, diuisim. Opponitur ei quod est דבק coniuñctum.

מכלל *mikkalal*, Idem & vllò modo.

מכלל ד *mikkalal-dé*. postea quàm.

כלום *kelum* quicquam, aliquid, penitus. Nunquid? כלמא *kilmá* ferè.

כלפי *kelappe*, ex aduerso, è regione, versus. Gall. *en-
uers*. vt in breuiario Heb. inclinans lancem truti-
næ, כלפי חסר, versus misericordiam, non iudicium.
כלפי בר *kelappé bar*, foras versus. כלפי מעלה, ratione
superiorum, כלפי מטה, ratione inferiorum. כלפי הר
contra montem.

כמה & כמה *kema* sicut: idem quod Heb. כמו *kemo*.
Inferuūt omnia hæc allegationibus per eclipsim.
Sicut (in loco sequenti Esaia 2.) & c.
כמה *kemath*, & מכמה *mikkemash* & כמה *kemoth*.
Idem.

כמה *camma*, quàm, quot, quantum? quale?
על אחת כמה וכמה *aal abath camma vekamma*, quan-
to magis. Gall. *sur un combien & combien*.

כמו כן *kemo, ken*. Itidem.

כנגד *keneghed*, ex aduerso, contrà, comparatione,
respectu. Instar.

כימה *kenemá*, sic, ad hunc modum.

כעין *kehen*, sicut. Respondet כן *ken*. sic.

כען *kehan* nunc. Idem quod עתה. Item obsecro.

עד כען *aad kehan*, huc vsque.

כפי *kephi*, iuxta, secundum.

כשם *keshem-she*. sicut.

כשום *keshum*. sicut. quemadmodum, nomine.

ל

לש *leshe*, eo vt. Vide sup. pag. 43.

לאו *lau*, non, præceptum negans. hinc ולא *ve-
lau veló*, & nonne.

לאן *lan*, quo, in quem locum.

לאפוק *leappok* & לאפוקי *leappoké* contrà, præter, q.
excipiendo, educendo. Aliquando habet subiectū
מן *min*,

לאהן *lahen*. Itaque, nisi, sed, verum.

לאהי *lahé*, eos, eas.

לאדדי *ledidi*, quod ad me attinet. לאדדיה *ledideh* ip-
summet. Nam ל apud Talmudicos & Chaldæos
accusatiui est articulus. לאדי *did*, autem idem quod
ל *met*.

לו *lu, utinam*, si.

לואי & לווי *leuai*, utinam

לון *lun*. Illis & לן *lan* nobis.

לוות *leuath*, ad.

לאהרא *lahada*, valde.

לאהר *lehod*, seorsum, verum, præterea, quin etiam.

Idem quod לבר *lebad*.

ליה *leh*, eum.

ליה *leth*, non est.

ליכא *licca*, non est.

לכך *lechach*. Ideo.

לכחלה *lechathala*, imprimis, omnino, planè, ex-
pressè, præfinitè. Talm.

למא *lemá*, frustra. Vnde כלמא *kilma* fere.

למה *lema*, & למה *lama* cur.

לפני *liphné* & לפנים *liphnim*, intrâ, intrinsecus. Præ-
fertim quando sequitur מן vt לפנים *liphnim*
miccan, intrâ exinde, intrinsecus, vel interea, inte-

rim לפניו משורת הדין *lipbnim misburath haddim*, intra lineam iudicij, vide Kimhi sub finem Psal. 119. At לפניו *lephanim*, ante, mox, paulo post, vel paulo ante.

לפי *lephi*, iuxta, propter.

לפיכך *lephicac*, propterea. לפומכן *lephumken*. Idem. לרע *leraá*, infra.

לכם *leshem*, propter, hinc ללשמה *l smah*, propter eã.

מ

מן *min*, inferuit allegationibus sup. pag. 44. Item quàm vt *Bat min*, præter quàm.

מל *millé*, per duas literas feruiles, א, אב. sup. pag. 42.

מש *mishe*. ex quo, ex eo quod. vt משאינו *misheano*, ex eo quod non est.

מא *ma*, quid. hinc במאי. cum quo,

מהדן *ma-den*, quid ita, quid istud. Chald.

מאם *maim*. si forte.

מבעיא *mibaia*, necessariò, satis. Multo magis.

מבעם *middaam*, quicquam, Talm.

מבעת *maddaath*, scienter, sciente altero. שלא מבעת *præter scientiam, nescienter, nesciente altero.*

מבעת *middeká*, ex quo quidem.

מהם *mebem*, ex illis. quidam. Quando repetitur, partim.

מה *ma*, sicut. Cui respondet consequens. אפ *aph*, vel

כן *ken*, sic per se autè aliquis, qua, quid. vt לפירוש מה *iuxta expositionem aliquam. Item aliquid מה לאופן* quodam modo.

מהוכן

מהוכן *mehechan*. Vnde, ex quo loco, ab הוכן *hechan*, vbi.

במוחלט *bemuhalat*, absolute.

מגן *maggan*, frustra.

מהמת *mehamath*, propter, occasione.

מתה *matta*, infra. & cum ל *lematta*, inferius. כרואי,

מטה creature inferiores.

מטול *mattal*, propter. מטול היכנא *mattul hecna*, propterea.

מי *mi*, quid? idem quod. וכי *vechi*, supra. nonne. Tal.

מיד *mide*, quicquam, causa, propterea quod, Talm.

מיהו *miho*, ex illis, vel illi.

מכאן *miccan*, & מכא *micca*, hinc, illinc. scribitur &

מיכן *miccan*.

מכי *mikki*, ex quo, postquam.

מכדי *mikkedi*. Idem.

מכל מקום *miccol makom*, nihilo minus, vtique.

מכלל *mikkelal*, prorsus, vilo modo. seq. ך posteaquam.

מלרע *mlra*, infra, inferne, מלעיל *mileel*, supra. superne.

ממנו *mimmenu*, repetitum partim. Prop. autem ex eo.

ממש *mammás*, reuera, proprie, simpliciter, subsistenter. Gall. *mesmes*.

מעל מנת *aal menath*, ea lege, ea conditione, eo pacto. Idem siue sequatur ש, siue כן *ken*, conditione tali.

N

מנא *m, inná*, & מנין *minnan*, & מנין *minnain*, vnde.

מנין *minnalán*, vnde nobis.

מעלה *suprà*, & cum ל *lemaala*, superius.

מפאת *mippeath*, ex parte.

משום *missum*, propter. nomine.

מישל *missel*, ex *loù*, ex illo, præ illo. vt משלו ex suo, è proprio, משה משל, quàm illud Mosis, præ illo Mosis.

מיתוך *mittoch*, propterea, propter.

נ

נגד *neghed*, & cum כ *keneghed*, respectu, ex aduerso.

נמי *namé*, etiam. hinc illud הנה נמי הנה, doce-
mur etiam illic.

נינהו *ninéhu*, illi, & a. Idem quod אינהו *innéhu*.

ס

ל *samuch-lé*, iuxta, prope. בסמוך continuo,
mox, nulla re interiecta, proxime.

ספק *saphek*, fortasse.

סתם *setham* & בסתם *bistham*, absolutè, simpliciter.

ע

עובר *heber*, trans, vltra.

בעגלא *baagalá*, mox.

עדין *aadain*, adhuc.

עדנה *aadena*, huc vsque. עד הנה *aad henna*, vsque
huc.

עד לא *aad-lo*, adhuc non, priusquam. עד שלא.

Idem.

עיל *eel*, עילא *eella*, & לעיל *leel*, supra.

עיל מן *eel-min*, supra quàm.

עין *een*, modus, ratio, quasi expletiua particula. hinc
מעין ex oculo, ex modo, pro modo, pro ratione,
quasi מן *min*, ex, de, à.

כעין *keen*, i. iuxta oculum. i. in morem, in speciem.
aliquando cum Beth *been*. vel idem quod כ & כ
simpliciter.

עכשיו *acsau*, modo, nunc.

מעכשיו *meacsau*, deinceps.

על & בעל ad. In. על רבתי *aal dibrath di*, eo vt. עלו
aalai, super me. i. debeo, obligor, ex voto vel alio
modo teneor, ad me pertinet, mihi incumbit. עליו
super ipsum. i. debet, tenetur.

על די *propter*. על די ליה *propter eum*. Chald.

עליוני *aliuue*. Idem quod על. Heb.

עליו *alale*. Idem. Item Ad.

על שמ *al sem*, propterea propter.

על שמ ש *al sen se*, propterea, quòd.

עצם *etsen*, ipsemet. De pronomibus reciprocis
dicitur, vt בעצמו *beasmo*, per se, לעצמו *sibimet*. עצמו
ipsemet.

עתים *ithim*, aliquando, vicissim, q. temporibus, per
tempora, per interualla.

עראי *harai*, propemodum. circiter, forte fortuna,
modicum, nonnunquam.

פ

מפאת *mippeath*, ex parte.

פום *pum*, syllabica adiectio vt פי *pi*, hinc פום פום

kephum lephum, iuxta, propter.
 פון *phon*, statim, πῶς, ποτε. Sæpe vacat, vt אילופון *il-*
luphon, si. Idem quod אילו illu. אילופון *illulephon*,
 nisi forte. Est & particula potentialis, אף, ותסתאבין,
 פון, בהון & pollueremini, in eis. Leuit. 11.
 מן פון *min pon de*, quanto magis. Chald.
 פי *pi*, expletiva particula.
 על פי *aal pi*, iuxta, ex præscripto.
 בפומבי *bephumbi*, palam, in pompa. ἐν πομπῇ.
 לפנים מן *liphnim min*, intra.
 לפנים *lephanim*, ante, mox, infra, post.
 פעם *paam*, interdum, q. vice, per vices. Pluraliter
 idem פעמים *peamim*, & præp. ל *lipheamim*, ali-
 quando.
 בפרהסיא *bepharefia*, ἐν παρηγορίᾳ aperte, publice, ma-
 nifeste.
 בפירוש *bepherus*, explicare, diserte, aperte. בבואור
bebiur. Idem.
 פרט *perath*, præter, excepto.
 בפרט *biprad*, particulariter, speciatim.
 בפריע *hiphriá*, cito.
 למפריע *lemaphreá*, retrò.
 ע
 בצנעה *besinhá*, in occulto, clam.
 מצד *mitsiddo*, ex parte eius. Gal. de sa part.
 מצד *mitsad*, ratione, propter. בצד *besad*, iuxta.
 ק
 כא *ka*, expletiva particula, quidem.

קבל *kobel*, ante. Et cum ל *lekobel*, idem.
 קודם *kodam*, & קודם *kodem* & קדמת *kadmatb*, ante,
 antequam.
 קל וחומר *kal vahomer*. multo magis, vel minus. Ad
 verb. lenè & graue. Arg. à maiori, vel à minori,
 quod tribus aliis modis enuntiant. Nempe.
 על אחת כמה וכמה *aal abath camma vel camma*. כל שכך
col sekken, אפכי *aph ki*.
 קום *kom*, & קם *kam*, ante. Hinc כמה *kamma*, pri-
 mus.
 קמן *kamman*, & cum ל *lekamman*, infra, post, mox,
 ante, olim opponitur, τῶ לעיל *leel*, supra.
 קמעה *kimhá*, parum.
 מקצה *miktfa*, præcipue, seorsum.
 קצת *ketfath*, non nihil, pars. hinc קצתם את קצתם, alij
 alios, ἀλλήλους. קצתם לקצתם *inter se*.
 מקצת *mikfath*. Idem. במקצת הספרים in nonnullis
 exemplaribus.

ר
 ברבים *berabbim*, palam, publicè, ad verb. in mul-
 tis. ἐν πολλοῖς, in turba.
 לרחצן *lerotfan*, turò, secure.
 רע *raa*, infra. vnde לראא *leraá*, & מילראא *milraa*. infra, inferne.

ש
 שוב *shub*, adhuc, amplius, ἔτι.
 שום *shum*, vllus, sed in compositione, nomen, causa.
 על שום מה *al shum ma*, quam ob rem, quare?
 על שום שלא *aal shum shello*, propterea quod non.

טשום *missum*, propter. quia, טשום הכי, *missum hachi*, propter sic, i. propterea.

שופי *suphi*, & cum ב *besuphi*, tranquille, quiete.

שכן *shekken*, quanto magis, quanto minus. Idem ac כל שכן *suprà*. Vnde fere sequitur ש in principio sequentis vocis.

של *shel*, ך, articulus genitiui casus Rabbinicus, eius, vel de, quatenus, nimirum, & cum præpos. ך, *missel*, *suprà*.

שלא *shello*, quin, præter, cōtra. ad non, vt לחייבו שלא ad non damnandum eum. Nam construitur sæpe cum infinitiuo. שלא כרין *præter ius, præter mortem.* שלא כמנהג, præter consuetudinem.

שלא מן, præter quàm, nisi ex.

שליא *filia*, præcedente ב vel מן, repente.

בשלמא *besalma*, recte, profecto, ob id.

כשם *kesem*, & על שם *aal sem*, ob id, sicut, ex, vt שם *sem*, redundet. sic לשם *lesem*, propter, propterea.

שמא *shême*, forsan, ne forte. Nunquid, si forte, vt forte.

ת

חו *Tu*, ך, adhuc, amplius.

חוב *Tub*, adhuc, amplius.

תחת *Teboth*, & תחת *tabath*, sub, supter, pro.

תתא *tatha*, תתי *tathe*, & תתי *tothe*, sub, infra.

תתיה *tathia*, minus.

תוך *toch*, intra vt שנה תוך *intra annum* (q. in) medio anni.

תכה *techeph*, mox & procedente ב, *bitkeph*, confestim.

תמה *tammá*, תמן *tamman*, illic, illuc.

תמורת *temurath*, pro, loco.

תנאי *tenai*, & cum ב *bithnai*, cum conditione, ea lege.

AVDIAMVS IAM ARTIVM VOCA-
BVLA, PRIMVM IN GENERE ORDINE
alphabetario, deinde in specie, Theologica,
Grammatica &c.

אופן *ophan*, modus, forma. *Beophánma*, quodammodo. א

או *é*, quænam, או אלו *e-ellu*, quænam istæ.

אי *i*, in compositione negat vt in Latinis. אי אפשר *i-ephsar*, impossibile. א

התברר *hithbarer*, clarum est, constat. ב

כבירור *beberur*, clarè, liquidò.

בקיא *baki*, exercitatus, expertus.

בעל *baal*, præditus. & verb. habuit.

בטא *bata*, pronuntiauit, vnde בטא *mibta*, pronuntiatio.

בטל *batal*, cessauit, desit, neglexit.

בית דין *beth-din*, senatus, curia.

גנאי *gannai*, contemptus. ג

דוגמה *dugma*, simile. *δύγμα* Græcum. ד

דף *daph*, pagina, folium.

דיוק *bedjuk*, præcisè, præfinitè.

דיוק *djek*, attentè considerauit, correxit. Vnde libri *medu- iakim*, correcti.

דינר *denar*, denarius.

הפך *hepheck*, contrarium. *behépheck*, contrà, è contrario. ה

הבנה *habaná*, intelligentia.

הרגל *herghel*, vsus.

הצעה *hatsáá*, præfatio.
 הציע *hitsíáh*, præposuit, præfatus est.
 המון *hamon*, vulgus.
 הניח *hanníah*, imposuit, הניחה *hannahá*, impositio.
 הנה *haná*, fructus est, הניאה *hanáá*, fructio, utilitas.
 הקיש *hekis*, contulit, comparauit, הקש *hékes*, comparatio,
 וכולו *vecullé*, & cetera.
 ונומר *vegomer*, & cetera. Sed propria de sacra scriptura.
 וזגות *zogoth*, paria.
 וזרוו *zerus*, excitatio & verb. excitauit.
 הזהיר *hizhir*, admonuit, הזהרה *azhará*, admonitio.
 חיוב *hhüeb*, debuit, necesse habuit.
 חיוב *hhüub*, necessitas, affirmatio, בחיוב *behüub*, affirman-
 ter.
 החחיב *hihhüeb*, consequitur, necessario sequitur.
 חובה *hobá*, debitum, officium necessarium.
 חיבור *hhiblur*, editio, compositio. & verb. *hibber*, edidit,
 composuit librum.
 הון *hhaççan*, minister Synagoge.
 חרט *hharat*, pœnituit. *harata*, pœnitentia.
 חשד *hhasad*, suspectum habuit.
 חשט *hhasas*, curauit, sollicitus fuit.
 טעות *taghuth* error.
 טעם *tagham*, ratio, sensus, sententia.
 טען *taghan*, ratiocinatus est, atguit, טענה *taghana*, ratio, ra-
 tiocinatio, argumentatio.
 ויני *ieni*, vinosus.
 יהוד *Ihhud*, vnitas, ביחוד *beiud*, præcipue.
 יתכן *itrachen*, quad. at, conuenit.
 כיון *kiuuen*, considerauit, attendit.
 כזה *cazé*, talis, tale.
 הכניס *hienis*, introduxit.
 כלומר *kelomar*, ὡς εἰπείν, quasi dicat.
 הכריע *hicria*, discreuit, diffinxit.

כעור

כעור *cahur*, turpe.
 כוונה *cauaná*, intentio, institutum.
 כרח *carah*, coegit, בכרחו *becorhó*, per coactionem eius, ve-
 lit nolit, *becorhacha*, per coactionem tuam, velis nolis.
 כרו *caraz*, promulgauit, כרוז *caroz*, præco, כרוז *caroz*.
 כת *cath*, secta, & Plur. כיתות *kittoth*, sectæ.
 לעז *loghez*, barbarus. בלעז *belaghez*, barbarè, vernaculè. ל
 לכלך *liclac*, inquinauit, *licluc*, inquinatio, contaminatio.
 לשון *lashon*, lingua, glossa, vocabulum, modus, significa-
 tio, vt *leson sebuá*, modus iurandi, *leson misna*, vocabulum
 Talmudicum &c.
 טונה *meghunné*, turpis.
 מוכן *muchan*, aptus.
 משל *mashal*, exemplum, figura.
 משנה *misna*, doctrina, contextus Talmudicus.
 משנה *misné*, Deuteronomium, reperitio legis.
 מקרה *mikré*, accidens. מקרים *mikriim*, accidentarij.
 במחלט *bemuhalat*, absolutè, simpliciter.
 מותר *muttar*, promissum, licitum à נתר *nathar*.
 מוכרת *mucrath*, absolutum, absolutè.
 משותפים *mesuttaphim*, homonyma, æquiuoca, ambigua.
 נכון *nachon*, rectum, accommodatum, aptum.
 נהג *nahag*, consuevit, vnde מנהג *minhag*, consuetudo.
 נוסחא *noshhá*, exemplar, codex, & Plur. נוסחאות *noshhaoth*.
 סנהדרין *sanhedrin*, συνέδριον, senatores, iudices ordinarij.
 סניגוריא *senigoria*, accusatio, item & συνηγορία, defensio,
 patrocinium.
 סמוך *samuch*, propinquum, adiunctum, syntacticè.
 הסכים *hiskim*, consensit. Vnde הסכמה *hascama*, conue-
 nientia, consensus.
 ספק *Saphek*, dubium.
 סימן *siman*, signum, caput, paragraphus.
 סתם *setha*, absolutè.
 עניין *ghiniian*, res, significatum, negotium, materia, argu-
 mentum alicuius rei.

O

עצם *etsem*, substantia, vnde עצמי *atfmi*, ipsemet, עצמי *at-*
mó, ipsum-met, seipsum.
 עצמיים *atfmiim*, substantialis.
 עונש *ones*, poena, punitio.
 העליל *heelil*, occasionem habuit.
 פנאי *panai*, ocium, פנוי *panui*, ociosus, vacuus.
 פנים *panim*, modi.
 הפציר *hiphtsr*, conatus est.
 מפקיר *mapkir*, præsumptuosus, arrogans.
 פנימיות *penimiuth*, intimum.
 פסד *pasad*, periit. הפסד *hephsed*, corruptio. Opponitur תן,
 ההויה *hahauia*, generationi, ortui, existentia.
 פשוט *pasut*, simplex, communis intelligentia.
 פירוש *perus*, expositio commentarius. & verb. *peras*, expo-
 suit, & interdum abstinuit se, vt *peras min haiffa*, continuit se
 ab vxore.
 פורסם *pirsem*, publicauit, מפורסם *mephusam*, publicus.
 צריך *tsarich*, necesse est, oportet.
 ציבור *tsibbur*, vniuersitas, resp. vnde שלוח ציבור *seliah*
tsibbur, minister vniuersitatis.
 צדדים *tsedadim*, modi, quasi latera.
 קריאה *keriá*, lectio, קרא *kará*, scriptura. קורין *korin*, legunt.
 קרי *keri*, legitur.
 קדמונים *cadmonim*, veteres.
 הקדמה *hakdamá*, præfatio.
 הקש *hekes*, porportio & verb. contulit.
 קשה *caffé*, difficile, קושיה *custá*, difficultas.
 קצת *kefsath*, & מקצת *miktfsath*, quidam, quædam, pars,
 aliquid.
 ראוי *rahuí*, dignum, æquum, debet esse.
 רגיל *raghil*, assuetus, vitatus, vnde הרגל *berghel*, vsus.
 מתרצה *mitbratfé*, contentus.
 רומיים *romiim*, Romani.
 רושם *róshem*, annotatio, descriptio, nota.
 רשות *reshuth*, licitura, licentia.

רזים *razim*, arcana, mysteria. רזיאל *Raziel* angelus illorum
 arcanorum conscius & interpres.
 שיבוש *shibbus*, error, difficultas, perplexitas. ש
 שום *shum*, vllus. aliquis.
 שכלים *shecalim*, intelligentia, νοεργε, mentes angelicæ.
 משמע *masmaa*, auditio, communis significatio, sensus pri-
 marius, & vt verba sonant.
 שנייות *seniuth*, duernio, dualitas.
 שוחף *sitreph*, sociavit, communicauit, vnde שוחף *sittuph*,
 communicatio, homonymia.
 השגה *higehiah*, prouidit.
 שאלה *seela*, interrogatio, quaestio.
 הושאל *husal*, accommodatus est.
 שלילה *selilá*, negatio.
 שימוש *simmus*, ministerium.
 שיטה *shitta*, linea, paragraphus.
 חואר *Toar*, Attributum, nota, qualitas, id à quo quid de-
 nominatur tale.
 הנאי *tenai*, conditio, pactum, & plur. תנאים *tenaim*, condi-
 tiones.
 תנא *Tanna*, doctor, & plur. *Tannaim*, doctores.
 חוכו *Tochen*, decor, decorum. Verb. *Tachan*, aptauit.
 תומה *temah*, admiratio.
 תשובה *tesuba*, pœnitentia, & responsio.
 תכונה *techuna*, proprietates, dispositio.

Theologica autem & Cabbalica vulgatiore sunt hæc.

אד *Ed*, festum Paganorum. q. pernicios. א
 אלהים *Elohim*, Deus. & אלהים.
 אלהי *elohi*, Theologus.
 אלהות *elohuth*, & *elahuth*, diuinitas.
 חכמת האלהות *hocmath*, *haelahuth*, Theologia.
 אמונה *Emuna*, fides Theologa, opponitur תן הוריעה
 הן קרית *notitia* per discursum acquisita & לנאון *nissaiom*,
 experientia. O ij

אמורים, *amoraïm*, compositores Talmud. siue Ghemara.
 אמורים, *Immurim*, adipēs Deo sacrificati.
 אסור, *asur*, prohibitum, איסור, *issur*, prohibitio.
 אחבש, *ehbas*, quædam reuolutio Alphabetaria, qua primæ litteræ vltimis eiusdem seriei, vel contrâ vltimæ primis sibi mutuo succedunt.
 אמבח, *erbah*, alia reuolutio Alphabetaria, qua nouenarij quilibet Alphabeti vltro citroque commutantur.
 אגדה, *Aggada*, liber mysticus, homilia.
 אין סוף, *en soph*, infinitum, vna è Dei Sefiroth, quibus deus vniuersa administrat.
 אסמכתא, *asmactâ*, ratio princeps, fundamentum alicuius probationis.
 אשמדאי, *Asmedai*, rex dæmonum Asmodeus.
 בראשית, *berechith*, opera creationis, cabbala cosmopœiæ.
 בריאה, *Beriâ*, creatura.
 בחירה, *behira*, electio, liberum arbitrium.
 בת קול, *bath-col*, vox de cœlo, cœleste oraculum.
 גאון, *Gaon*, interpres Talmudicus, versatus in 60. tractatibus Talmudicis, quos vocabulum illud, suis numeris importat.
 הגבורה, *haggheburâ*, Deus, vnum è diuinis nominibus Rabbinicis. q. fortitudo, sic
 הגבוה, *haggaboah*, Deus. q. excelsus.
 גזירה, *ghezera*, prædestinatio, decretû, vt *gefferath hassem*, decretum diuinum. Item, locus à pari, sed additur שוה, *sauâ*, æquale, par.
 גיור, *ghiiur*, instituit in religione, *ghiiur*, catechismus, *nith-gaiier*, catechisatus est, *gher*, profelytus.
 גנת, *gannath*, tres Cabbalæ partes, *gematria*, quando literæ vnius vocabuli ad numeros suos redactæ incidunt in summam alterius. *Noteridcon*, quando litera ponitur pro dictione integra, *temura*, permutatio literarum.
 גמטריא, *gematria*, Arithmeticæ Cabbalicæ species.
 גוי, *Goi*, Gentilis, *Goia*, Gentilis foemina, Pagana.

גמרה, *Ghemara*, secunda pars Talmud, decisio contextus Talmudici, q. supplementum.
 גילגול, *ghilgul*, quædam reuolutio literarum Cabbalica. Item reuolutio animarum Pythagorica, item, corporum sub terris die iudicij.
 גופנית, *guphnith*, corporalis, cuius antitheton רוחנית, *ruhanith*, spiritualis.
 גהינם, *ghehinnam*, gchenna, cui opponitur
 גן עדן, *gan eden*, paradifus, locus voluptatis iustorum post mortem.
 גומר, *vegomer*, & cætera, quando non absoluunt contextum scripturæ, quam citant.
 הרבור, *haddibbur*, Verbum Dei, אצט"ע אצט"ע.
 דרש, *deras*, allegoria, mystica interpretatio, quæ & *midras*, vnde *darfan*, concionator, interpres mysticus: & verb. *daras*, exposuit allegorice, *אלתרפעי*. *Beth midras*, domus concionis.
 דחה, *daha*, soluit, remisit, de reiectione & dilatione festorû.
 דת, *dath*, lex, ius, hinc *dath elahith*, lex diuina, *Nimusth*, ciuillis *tibhith*, naturalis.
 דוכן, *ducan*, suggestus, ambo, pulpitem è quo sacerdotes benedicunt populo extensis manibus, item subsellia cantorû. Videtur sedes quadrâgula, siue suggestus quadratus, quem Almazorem vocant Iudæi, vnde præcentor preces alta voce præit populo.
 חגרה, *haggada*, nox Paschæ. Item commentarius quidam mysticus.
 הלכה, *hilca*, lectio, sic vocantur quædam lectiones, quæ in Synagogis recitantur è Ghemara propriè.
 חרוט, *hidiot*, sacerdos priuatus & simplex.
 חשונה, *hasgaha*, providentia. Vnde *hasgaha kelalith*, prouid. generalis, *peratith*, particularis.
 הותר, *better*, permissio, vnde מותר, *muttar*, licitum.
 הזכרה, *hazcarâ*, commemoratio alicuius nominis diuini, e-

pithetum Dei.
 הצלחה, *has labā*, fœlicitas, si addatur *nitshith*, æterna.
 הפטרה, *haphtrara*, lectio prophetica, quam legunt Sabbatis,
 q. Missa, quoniam ea lecta dimittitur populus.
 השכבה, *hafsaba*, præcationis genus pro requie mortuorum.
 1 וידוי, *viddai*, confessio peccatorum, & verb. *hithuaddá*, con-
 fiteri peccatum, in *hithp*.
 ועד, *vaad*, ornamentum sacerdotum, gal. *ornement d' Eglise*.
 ויעודים, *vihudim*, conuentus sacri.
 וותיק, *vatik*, vnum è diuinis cognominibus Rabbinicis, q.
 sapiens, iustus. Item præcatio diei expiationum, sic incipiēs.
 זכות, *zechuth*, meritum, verb. *zachá*, meruit.
 אזכרות, *Azcaroth*, nomina Dei, sing. *Azcará*, nomen Dei.
 q. memoraculum, monumentum.
 זלוח, *zelush*, remuneratio, meritum.
 ח חיבובת הקבר, *hibbut hakéber*, discussio sepulchri, iudiciũ par-
 ticulare, statim mortem excipiens.
 חכמים, *hhacamim*, sapientes. Sic Scribas & Phariseos vete-
 res appellant.
 חבר, *haber*, licentiatus, Rabbinatui siue doctoratui proxi-
 mus. Item literatus.
 חגא, *haggá*, festum Idololatrarum, q. fractio.
 חזן, *haxzan*, minister synagogæ, præcentor.
 חוקים, *hukkim*, ceremoniæ, ceremonialis pars Mosis.
 חובה, *hhoba*, debitum, præceptum obligans, & de necessita-
 te. Vnde חובת היום, officium diei. opponitur aliquando חובת
 זכות, merito, vt significat demeritum, peccatum.
 חול, *hol*, dies operarius, opponitur festo.
 חומש, *hummas*, Pentateuchum Mosis, quinque libri legis.
 חרם, *horem*, anathema. Excommunicatio secunda siue ma-
 ior.
 חרטה, *harata*, poenitentia.
 חרוסת, *harofeth*, genus condimenti, in quo intingunt dum
 celebrant Paschalem cœnam.
 ט טבילה, *tcbila*, baptismus, immersio.

טלית, *talesh*, stola, vestis fimbriata, velum illud fimbriatum,
 quo vtuntur in precibus, cum tephillin, siue Phylacteriis.
 טעות, *tabuth*, idolum, q. error.
 טרפה, *terepha*, omnis cibus vetitus & prohibitus. Etsi pro-
 prie de bestia discerpta.
 טרפות, *tarphuth*. Idem, cibus abominabilis.
 יצר, *Ietser*, fomes, concupiscentia innata. Genius.
 יראת, *yira*, timor, sic vocant Deum fictitium, Idolum.
 ישיבה, *iesiba*, consistorium cœleste. Schola.
 יום טוב, *iom tob*, festum, Gall. *bon iour*.
 ייחוד השם, *yihud hassem*, vnitas Dei, idem quod אדנות, *aduth*.
 Qua forma Trinitatem appellarent *Sillus*.
 הכתוב, *haccatub*, Scriptura, η γραφή.
 כתובים, *ketubim*, Hagiographa. Tertia pars Scripturæ noue
 libros complexa, Psalmos, Prouerbia, Ecclesiasten, Can-
 tica, Iob, Ezram, sub quo Nehemias, *dibre haiamim*, Ester.
 כבוד, *Cabod*, gloria. i. Deus.
 כשרות, *cafruth*, permissio, quicquid licet ex lege.
 כופרין, *copherim*, Athei, q. negatores. *Minim* autem hæretici.
 כומר, *cumar*, sacerdos idolorum, sacrificus.
 לאו, *lau*, negatio, præceptum negans.
 לאוים, *lauim*, præcepta negantia.
 לא העשה, *lo taase*, non facies, i. præcepta negantia.
 לולבים, *lulabbim*, Rami palmarum, quos mane gestant in
 festo tabernaculorum.
 לילית, *lilith*, regina dæmonum. Item Parca, Clotho.
 מדרש, *Midras*, commentarius allegoricus, homilia patrum, ט
Beth hammidras, schola, auditoriũ præfertim Theologicum,
Midras neelam, Midras occultior, allegoria secretior.
 מווכים, *mazzikim*, dæmones, q. nocentes, maligni spiritus.
 משנה, *misne*, Deuteronomium, per sefol.
 משנה, *misna*, per camets, contextus Talmudicus continens
Deuteraposeus, ius canonicum Iudæorum.
 מרות, *Middoth*, proprietates, attribura Dei.
 מחזור, *mahzor*, breuiarium Anniuersarium, liber precum

quotidianarum & totius anni, corruptè Gropperus in Antonio Margarita *Memor* legit.

מזיד, *mexid*, præsumptio, malitia destinata, hinc peccatum *bemexid*, per præsumptionem, per malitiam: cui opponitur *bisgaga*, per errorem, per imprudentiam.

מטטרון, *Mitatron*, Angelus principalis, quem aiunt semper videre faciem Dei, & per eum tanquam per mediatorem aiunt preces hominum exaudiri.

מין, *min*, hæreticus מינות, *minuth*, hæresis.

מילה, *mi'la*, circumcisio, מוהל, *mohel*, circumcisor, minister circumcisionis, alius ab *Hazan*, ministro sacrorum.

מניין, *Minjan*, Synodus, numerus certus Rabbiorum, itè decem ad precem conuenientium numerus.

מרכבה, *Mercaba*, quadriga Ezechielis, solium Dei, mundus inuisibilis & eius ex adûbratione Ezechielis Cabbala.

מקום, *macom*, Deus, qui vbique. q. locus (omnium fit propter immensitatem).

מרו עלמא, *Maré-aalma*, idem. q. Dominus sæculorum.

מעלה, *maala*, idem q. maiestas, excellentia.

מכבי, *Maccabai*, Maccabæus. Tesseræ Iudæ Maccabæi ex *Ex. 15. v.*

מקרא, *mikra*, Scriptura, Bibliorum liber.

מסורה, *masora*, traditio, idem quod Cabbala, nisi quando Grammaticè accipitur. Nam tunc traditionem significat de literis, punctis, accentibus & cæteris minutis apicibus.

מורה, *More*, Doctor, hinc *More Nebuchim*, doctor perplexorum (rerum difficilium)

משפטים, *mispatim*, iudicialia Mosis.

מסכת, *massceheth*, tractatus, vt illi 60. in quos diuidunt Talmud.

מלאך המלוכה, *malach hamelake*, angelus custos, q. comitâs sociatus.

מנחה, *Minha*, hora orationis pomeridiana. Vesperæ circa horam secundam à meridie.

מנחות, *menahoth*, ferta, sacrificia farinacea, dona incrueta.

מוספים

מוספים, *musaphim*, adiuncta festorum, propria festorum.

משמע, *masmaa*, sensus literalis, q. auditus, opponitur *טו דeras*.

מחניה, *mathnita*, contextus Talmud. idem quod *misna*.

מושכלות, *muscaloth*, intelligibilia, *vonã*.

מצואות, *Metsurh*, existentia, נמצא, *ens*, *טו דv.*

מר, *Mar*, Rabbinus Babylonicus, q. magister, *maré dehilotha*, magistri rituum.

נביאים, *Nebiim*, Prophetæ, secunda pars Bibliorum, comprehendens libros octo, Iosuem, Iudices, Samuelem, Reges, qui Prophetæ priores dicuntur, Esaiam, Ieremiam, Ezechielem, & duodecim minores, qui posteriores.

נידוי, *niddui*, excommunicatio, simplex, siue minor.

נוטריקון, *notericon*, Notariorum abbreviatio. Ab apicibus ratio quædam Cabbalica.

נמכין, *nesakim*, libamina, sacra liquida.

נעילה, *nehila*, genus precationis diei expiationum, quando sol incipit cadere: nam illo die sunt quinque horæ *Tephilloth*, cæteris tres duntaxat.

סבה ראשונה, *Sibba rissona*, causa prima, Deus.

סודות, *Sodoth*, mysteria, sacramenta, à sing. *Sod*.

סגן, *Saggan*, Suffraganeus, Proepiscopus, secûdus à summo sacerdote.

סידור, *Siddur*, ἀκολουθία, ordo Breuiarij, preces horariæ.

סדרה פילות, *Seder hattephilloth*, idem.

סדר, *Seder*, Sectio legis absolutior, nam minus absoluta dicitur *Parashá*. Diuidunt suum *Hummas*, i. Pentateuchum in 53, partes magnas, quarum quamlibet appellant, vel *Parasha*, sectionem, vel *Seder*, ordinem, notantque triplici maiusculo, vel פ פ פ, vel ס ס ס.

סחומה, *Sethuma*, paragraphus superiorum sectionum clausus, i. inclusus præcedentibus, paragraphus è præcedentibus dependens, nam absolutior & per se constans, nulla habita ratione superiorum, appellatur *Petuba*, apertus. Sectiones sui Pentateuchi subdiuidunt in *shittoth*, paragra-

P

phos, quorum quemlibet vocant, vel *Sethama*, clausum, vel *Pethuba*, apertum, notantque simplici minusculo ס, vel פ, vide infra שׁוּטָה, *sitta*.

סָטָן, *Satan*, Satanas, scribitur & per שׁ finistrum.

סַמְמַאֵל, *Sammael*, dæmon præfectus morti.

סְמִיכָה, *Semicha*, compositio manuum, *ἑποποιία*, dicitur & *Semichuth*.

סַנְדַּק, *sandak*, compater, susceptor, qui in circumcissione tenet puellum.

סְבוֹרַיִם, *seboraim*, interpretes quidam Talmud.

סְלִיחוֹת, *Selichoth*, præcationes quædam de propitiatione.

סְפִירוֹת, *Sephiroth*, numerationes. Decem Dei notę proprię, quibus mundum à Deo regi docent.

סּוֹפְרִים, *Sopherim*, Scribæ, legis periti, quorum auctorem faciunt Ezram, vt proinde sint antiquiores Phariseis, instituti ad conseruandum purum cõtextum scripturę, aduersus corruptelas hæreticorum. Vnde *Tikkun Sopherim*, aptatio, recognitio, emendatio scribarum.

עֵינֵי, *Iccar*, radix, i. Deus, vt כּוֹפֵר בְּעֵקֶר, *cahir beiccar*, negat radicem, de Atheo. Item articulus fidei, quos tredecim faciunt.

עֲבוֹדַת זָרָה, *aboda zara*, idolũ, idololatria, q. cultus alienus. עוֹלָם הַבָּא, *olam habba*, sæculum venturum, vita venturi sæculi.

עֲמִידָה, *amida*, statio, precatio, quę stando funditur. Precantur enim ferè sedendo.

עֵיוֹן, *hiun*, speculatio, *hiuni*, speculatiuus,

עִירּוּבִים, *erubim*, præparationes in diem Sabbati. & singul.

עִירוּב, *erub*, paralceuc, dies Veneris.

עֲרָאֵי, *arai*, casus, fortuna, res, fortuito accidens.

עֲרָכִים, *arachim*, æstimationes, pretia. Cap. de æstimationibus, Leuitici vltimum.

עֲרִבִית, *arbit*, serotinum (sacrificium) quando sol iam occubuit. Vna è tribus horis precibus destinatis. *Completoriu*, officium dici postremum.

עֲשֵׂה, *aase*, fac, idest, præceptum affirmans, in quo iubetur aliquid fieri.

עֲצֵרֶת, *Aatfereth*, Pentecoste. Item octaua Tabernaculorũ.

פְּגוּם, *pagom*, labes originis nostrę.

פֶּשֶׁט, *peshat*, sensus simplex & primarius, cui opponitur *deras*, & *Midras*, vt literali spiritualis, historico allegoricus vel mysticus.

פֶּסוּק, *Pasuc*, versus biblicus.

פֶּרֶק, *perec*, caput. In Perakim subdiuidunt tractatus Talmud.

פִּירוּשִׁים, *perushim*, commentaria.

פִּירוּשֵׁי הַנְּאֻצֹּת, *psuroth hanneesaloth*, mentes separata, Angeli.

פִּירוּשֵׁי צִוּוּת, *psiruph*, combinatio literarum, anagrammatismus.

פְּדוּקִים, *psdokim*, Sadducei.

פְּדָקָה, *psdaka*, elemosyna.

קְדִישׁ, *Caddis*, Precatio, cuius initium *Itbcades*, Sanctificetur. sic plerasque denominant à primis vocabulis, vel à verbali verbi in principio positi.

קְרָא, *kará*, scriptura.

קְרָאִים, *caraim*, Sadducei, q. biblici, quod reiectis patrum libris & traditionibus sola scriptura niterentur.

קַבְּלָה, *Cabbala*, Theologia mystica, vt hodie traditur posita, præcipuè in *Bereschith*, i. in operum visibilium mysteriis, & in *Mercaua*, Dei throno, de rebus inuisibilibus. duplicè faciunt, vnam *hiunith*, speculatiuam, alteram *Masith*, actiuam.

קַדְמוֹן, *Cadmon*, æternus, *Cadmuth olam*, æternitas mundi, & *cadom*, antiquus, vetus.

קֶצֶב, *ketseb*, præordinatio, prædestinatio.

רִיבּוֹן, *Ribbon*, Dominus, vnum è Dei nominibus Rabbini-

cis.

רַחֲמָן, *Rahman*, Misericors, alterum è Dei, &c.

רַב, *Rab*, magister, *Rabbi*, *Ribbi*, magister meus, de vulgatis Rabbinis, *Rabban*, *Rabbenu*, magister noster, *Rabban Rab-*

botenu, magistri nostri, de celebrioribus.

רוחניות, *ruhanith*, spiritualis, spiritualiter.

רוח הקודש, *ruah hakkodes*, spiritus sanctus.

ט שגגה, *segaga*, error, imprudentia, peccatum ex ignorantia.

שנא, *kena*, lectio ex Misna, siue Talmud, vt *Hilca*, lectio ex Ghemara, & *keráá*, ex bibliis. Verb. docuit, legit.

שמתא, *Sammatha*, Anathema, Excommunicatio extrema & maxima, Execratio.

השם, *hassem*, Deus Opt. Max. q. nomen ipsum, sic nomen tetragrammarum vocant, ne in scriptis suis profanetur.

שם המפורש, *sem hammephoras*, idem. nempe nomen tetragrammatum, expositum per nomen Adonai, vel per nomina duodecim literarum aut quadraginta duarum.

שמים, *Sammim*, Deus q. cœli, quod in cœlis habitat.

שכינה, *sechina*, diuinitas, q. habitatio, præsentia, quatenus illa in nobis inhabitat. Vnde & Spiritum sanctum sic sæpe appellant.

שמעתיא, *semanta*, genus paragraphi Talmudici, q. acceptio è maiorum auditu à tempore Sinai.

שמש, *sammis*, subdiaconus ministri, siue *Hazzan*, adiutor.

שיטה, *shitha*, linea, in quas subdiuidunt sectiones legis quinquaginta tres, quarum vna appellatur *Sethuma*, (clausa) quoniam eam claudit & terminat initium sequentis versus, altera *Pethuha* (aperta) quoniam excurrit in totam contextus latitudinem, nec vlla dictione clauditur, vt significetur paragraphi maior vel minor perfectio: & si typographi id sæpe negligunt.

שרשים, *serasim*, radices, articuli fidei.

שמר, *semad*, persecutio. Vnde *mesummad*, apostata, qui religionem eiurat propter persecutionem.

שרים, *sarim*, dæmones, genij, præsertim prouinciarum, regnorum, & populorum, q. principes.

ת תורה, *Tora*, lex, prima pars Bibliorum, complectens quinque libros *Mosis*. Item *Moralia Mosis*. Item lex tota *Mosis*. *Tora bicrab* lex scripta, *beal pe*, ore tradita, non scripto.

תריעסר, *tere asar*, duodecim (prophetæ minores)

תמורה, *Temura*, permutatio literarum, quando vna pro altera locatur Cabbalicè.

תלמוד, *Talmud*. q. Doctrina. Doctrinale. Corpus iuris canonici Iudæorum.

תנא, *Tana*, legit, docuit. *Tanna*, doctor (Talmudicus propriè) a doctor primæ partis Talmud, quæ dicitur *Tena* & *Misna*. *Teniá*, traditio, notabile, doctrina. Genus paragraphi, quem dictauerunt *Tannaim*.

תפילין, *Tephillin*, Philacteria, à *Tephillá*, oratione, quoniam eis vtuntur, in precibus.

תיקון, *Tikkun*, correctio, emendatio, ordinatio. Vnde *Taknoth hacamim*, constitutiones sapientũ. *Tikkun Sophetim*, correctio scribarum in 18. dictionibus Bibliorum. Necessaria est correctio (inquit R. Ioseph Albo) quam aptatio, dum respexerunt ad sententiam & dignitatem locutionis.

תענית, *Taanith*, ieiunium.

תשובה, *Teshuba*, pœnitentia.

תמידים, *Temidim*, iuges & quotidianæ preces. Sacra iugia.

תקופות, *Tekuphoth*, reuolutiones, quando literæ reuoluuntur inuicem, genus mysterij Cabbalici.

תקומה, *tequoma*, resurrectio, quam & vocant frequentius

תחיית המתים, *Tehiath hammethim*. Viuificationem Mortuorum.

A DIVINIORIBVS NVNC

DESCENDAMVS AD HVMANIORA.

Grammatica, Poetica & Rhetorica primas hîc sibi vendicent. sequantur Philosophica, vltimas teneant Mathematica.

תורה, *Orh*, litera, Plul. *Ochiosh*, literæ.

תורת, *Ethan*, iururum.

אחר *Ehad*, singulare Masculinum, אחת *Ath* singulare foem.

אטחז *Amth*, quinque illæ literæ formatiuae Verbalium Nam aliqui ה excludunt ab hoc numero, nec vocant *Haemanti*.

ב באור *Biur* expositio. Hinc *Tosepheth habbiur*, Epexegetis, Exposito antecedentis.

בעל ערוך *baal haruch*. Auctor lexici, q. Magister ordinatus, vel ordinationis, propter ordinem Alphabetarium.

בניין *Binian* coniugatio, q. ædificium.

בינוני *Benoni*, tempus præsens. Participium præsentis temporis vel imperfecti. q. intermedium inter præsens & Præt.

בודד *Boded*. Intransitivum (verbum.) Neutrum. q. solitariū, cui opponitur נודד *Noded*.

בריויה *Berija*, fictio. Vnde *Sebara beria*, Opinio ficta.

בעלי יוד *Baale habentia Iod*, q. Quiescentia pe Iod. Sic appellant ordines imperfectorum. Vt *baale Ain*. Quiesc. Ain. *Baale he*. Quiesc. lamed he.

ג גוף *Guph*, Persona.

גוזמא *Guzma*, hyperbole.

גזרה *Gizra*, decisio, deriuatio, deflexio. parum differt à *Sores*, radix, Thema. At *Ghezera*, sententia, decretum. Vnde *Mighezera Shava*, locus à pari. Vnus è 13. modis, quibus docent legem Mosis enarrari posse è R. Ismaele.

גיוזם *Gizum*, Sarcasmus. Ironia. Item Antiphrasis.

דקדוק *Dikduk*, Grammatica, hinc *Medakdek* Grammaticus.

דערך *derec*, modus tropus.

דיוק *Djuk*, correctio. *Sepharim Medujakim*, libri emendati.

הברה *Habará*, Syllaba.

הגהה *haggaha*. Correctio. Ité Nota, breuis Annotatio, scholion à *Nagah* splenduit. hinc *Sepher Muggah* liber correctus *Maghiat* corrector.

הוראה *horaa*, significatio, definitio. הורה *hora* significare. *Morim*, significantes. Sic appellant particulas indeclinabiles, *συγματηγορηματα* vt *kinnuú hammorim*, Affixa significantium (particularum indeclinabilium, & consignificatiuarum.)

הבאי *habai* hyperbole.

הווה *houé*, Præsens temp.

הלצה *halatza*, eloquentia, Rhetorica. Sic libri Rhetoricorum Arist. inscribuntur.

הפלגה *haphlagá*, hyperbole: Idem quod *Habai*.

היפוך *hippuc*. Transpositio. Metathesis. Conuersio.

הפך *hephec*. Contrarium. Oppositum.

הקדמה *hakdama*, præfatio, proœmium.

הרכבה *harcaba*. Compositio, de qua est liber Eliæ.

השאלה *hasalá*. Translatio, Metaphora. Verb. השאול.

השבת הדיבור *hashabath haddibbur*. Redditio verbi.

הפסק *hepsek*. Pausa, Periodus, Accentus distinguens.

ואו הפוך *Vau hippuc*. Vau conuersiuum. *Vau haphpuchit*. Idem.

ואו עומת *Vau hoteretb*. Vau copulatiuum.

ואו השוואה *Vau Hasvaá*, vau adæquationis valens sic.

וינו *vijn*. Apex literarum.

זכר *zachar*. Masculinum genus. *leson zachar*. lingua masculi. i. masculino genere.

זמן *zman*, tempus, *zman houé*, tempus præsens. Aliàs *zman Omed*. q. stans. *Abar* præteritum. *Atid*. futurum. Sic etiam appellant Modos, dum aiunt suas coniugationes habere sex *zemannim*, Præteritum, Benoni, Paul, Infinitiuum, Imp. & Futurum.

זר *zar*, anomalum, irregulare, *zaruch*, anomalija.

חכמה *hocma*, scientia.

חיבור *bibbur*. Pluralis numerus. q. sociatio, aggregatio. ח

Hinc Verb. החכר *hichhaber*. plurificatur, fit plurale.

Item compositio. Vnde *Mehabber*, compositor, auctor, scriptor.

חומר *homer*, grauitas. Hinc *kal vahomer* leue & graue, locus à maiori, vel à minori.

חרוז *haruz*, Rythmus, *Harzan*, Rythmicus versificator.

טעם *taam* accentus, ratio, sententia. *Sepher teamim* liber de accentibus Eliæ.

תדביר *Tedibá*, Emphasis. Item Relatum. Antecedens, vt cum dicunt *kinnui tereh baedibá*, Relatiuum ante Relatum siue Antecedens. Non absimile est הוה דרך דרך הוה דרך via demōstrationis, demonstratiuè, cui opponitur ההסתר infinitè.

יחיד *Iahid*, singulare Masculinum. *Iehida*, sing. fœmininū, quibus opponitur *Ribbui*.

יהוס *Iahas*, gentilitas, nomen gentilitium. Item comparatio, collatio, proportio.

יסוד *Iesod*, litera radicalis, *Iesodith*. Idem.

יוצא *Iotse*, verbum transitiuum, siue actiuum.

כלל *kelal*, Regula. Canon.

כינוי *kinnui*, Affixum. Pronomen. Relatiuum, item Epithetum, adiectiuum, connotatio. Item antiphrasis, contraria significatio, vt apud Kimhi Ezech. 8. *flere* pro *latari* per *kinnui* siue *leson kinnui*, lingua occultationis. i. per antiphrasin, Hinc מכונה *Mekunné*, Antecedens, Relatū, quod interdum etiam dicitur *Iedihá*.

כפל *kephel*, Geminatio. Quando idem repetitur dictionibus diuersis. Species Tautologiae.

לצות *latfuth*, Rhetorica. Vnde מליצים *Melitsim*, Oratores, Rhetores, *Taam hallatsi*, ratio Rhetorica. *γρομη*.

לשון *lashon*, lingua. Variè pro Genere, Casu, vocabulo, Numero, tempore, vt *leson boué* tempore præsentis. *leson Nekeba*, genere fœminino, *leson kelal*, vocabulum commune. *leson keria*, casu vocandi, *leson iahid*, numero sing. *Βαζαε hal-lason*, in hoc significato.

לעס *laes*, Ironia.

מדבר

מדבר *Medabber*, Prima persona. q. loquens Aliquando ad- dicitur, Baado, de seipso.

מלאכה *Melacha*, & *Melecheth*, ars. *Melacuthi*, artificialis.

מלה *Milla*, dictio indeclinabilis. Pars orationis tertia, quæ nec est Verbum nec Nomen. Aliquando Vocabulum simpliciter. Dicitur & pro eodem *M illath hattam*, dictio gustus, (sententiæ, intelligentiæ.)

מוכרת *Mukrath*, absolutum. q. excisum (à Regimine, non syntacticum.)

מוונה *Megbunné*, Incongruum.

מדקדק *medakdec*, Grammaticus.

מפיק *Mappic*, pronuntiat. Vt *mappikim Aleph*, pronuntiant aleph.

מלא פום *melo-phum*, Punctum holem, q. plenitudo Oris.

מדות *middoth*, Conditiones, proprietates.

מלעיל *milbel*, accentus in penultima. Penacutum.

מלרע *milraá*, Accentus in vltima. Acutitonus.

מקור *makro*, Infinitiuus.

מוקדם ומואר *mukdam vmeobar*, proteron & hysteron. Hystero-logia.

מורכב *murkab*, Compositum.

משל *masat*, parabola. Exemplum. Metaphora. figura.

משמע *Masmaá*, consuetus significandi modus, q. Auditus. Commune significatum.

משיכה *mesicha*, zeugma, q. tractio, hinc *Mesicath atsmo vea-her immò*, tractio sui ipsius & alterius secum. i. dictio tracta per zeugma, quando vox trahitur ad præcedentia vel consequentia.

מסקל *Miscal*, forma. Analogia declinationis. dicitur & *Sekel*, q. pondus. Item *Peles*.

מתואר *Metboar*, denominatum, res denominata.

נאה *Naé*, congruum. נה *Noi* congruias

נגינה *Neghina*. Accentus. Concentus. Musica.

Q

נודד *Noded*, transitivum, scilicet **פועל** *poal*, verbum, q. vagum.
נטייה *Netija*, Declinatio. *Sem Noté*, nomen declinatum. i. obliqui casus, vt Iasar rectum, recti casus.
נסתר *Nistar*, Tertia persona, q. abscondita, quod absit, ite pronomem, quia in eo nomen latet.
נמצא *Sceno Nimsa*, Idem. q. quæ non est inuenta. *Contra*
נמצא *Nimsa*, secunda persona, q. Inuenta, quod adfit, sit- que præfens.
נוכח *Nocah*, Idem, q. ante. Quoniã secunda persona est coram & in procinctu. *Contra*
לנוכח *fello lenocah*, tertia persona. Ad verbum, Quæ non (est) ante. i. quæ est absens. Sic *Panim* & *Sello lephanim* infra.
נפרד *Niphrad*, Nomẽ singularis numeri separatũ. i. absolutum, non syntacticum. Vnde **יחפרר** *Ichpared*, singularizatur, recipit singularem numerum. *Contra* **יחבר** *Ithaber*, pluralificatur, fit plurale. *Cætera vide in שם sem*, infra.
נקבה *Nekeba*, fœminin. genus.
נעלם *Neclam*, occultum. i. quiescens. Sumitur etiam pro litera Eheui. Cui opponunt **נראה** *Niré* appãrens. i. consonum. Vnde **העלים** abscondere. i. quiescentem literam facere.
נוסחא *Nosha*, Exemplar. *Nosha aberesh*, Exemplar aliud. *Meduieketh* correctum.
סמוך *Samuch*, Syntacticum. Constructum cum Genitiuo. Affixum interdum. Hinc. **סמיכות** *Semicuth*, Regimen. Syntaxis. *Semichá*. Idem. Item Affixum, pronomem inseparatum Psalm. 2. in Abben. Ezra.
פורים *Sippurim*, Historiæ. q. Narrationes.
סירוס *Serus*, transpositio verborum. Hysterologia, q. castratio & auulsio. Item Parenthesis, interfectio sententiæ.

סתם *Setham*, Absolutum. Antonomasia.
סתר *Sathar*, Abscondit, tacitè comprehendit. Vnde *Nistarim*, pronomina, vt Ego, tu, ille, &c. quoniam in illis nomen latet, id est, pro Nominibus sumuntur.
עבר *Abar*, Præteritum. *Ober*, transitivum (verbum). Acti- uum, q. transiens.
עמד *Omed*, Intransitivum (verbum) q. stans.
ענין *Inian*, significatum. Res (Vocabulum transcendens) Negotium.
עיקר *Iccar*, Radix. thema.
עראי *arai*, extenuatio, *derec arai*, Per extenuationem.
ערוך *Haruch*, lexicum, q. ordinatũ, ordine videlicet Alphabeti: *Baal haruch*, magister lexicæ, lexicopator. *Erech*. comparatio, proportio. *Beerech*, respectu, ratione.
עתידי *athid*, futurum.
עתק *athak*, In hiphil transferre de lingua in linguam, vnde **מעתיק** *Maatik*, translator, interpres. *Haataka*, translatio.
פלים *Peles*, pondus. i. forma. analogia declinationis. Notatio siue punctatio.
פנים *Panim*. Modi. Item secunda persona q. ante (posita) Hinc *medabber bephanim*, *vesello bephanim*, loquitur in secunda persona & in tertia.
פועל *Poal*, Verbum. Orationis prima pars. *Paul*, Præteritum. *Paul*, præfens passiuũ, Item casus personæ patientis, id est, accusatiuus. Persona patiens. *Hithpael*, passiuũ verbum. *Poel*, agens. *mithpael* patiens.
פסוק *pasuk*, versus. Epigramma. Carmen vnica sententia conclusum non excedens decem versus.
פשוט *pasut*, simplex, cui *murcab*, compositum, opponitur. Item simplex & communis sensus.
פרד *Pered*, singulare fecit, Hinc *Niphrad*, singulare. *Milla mephoredeth*, dictio collectiua, vt *tsen*, non ouis, sed ouium multitudo, *Bakar* bouum grex, boues.
ציווי *tsiui*, Imperatiuus.

צחות *tsahuth*, Eloquentia. Elegantia.

קִבּוּץ *Kibbus*, plurale, idem quod חִבּוּר *hibbur*, sup. Vnde *mekubbat*, plurale factum, *niphrad*, contrarium. Est & punctum vocale notum.

קְצָרָה *ketfará*, Reticentia. *Devec ketfara*. Eclipsis, Apofiopepsis, quando oratio est imperfecta.

קֶסֶף *késer*, vinculum, Præpositio. *Paalé késer*, verba vinculi, quæ construuntur cum כִּי vel alia præpositione. Cuiusmodi syntaxis crebrá.

רִבּוּי *Ribbui*, Pluralis. Numerus. Item Exaggeratio, copia. Emphasis, Epitafis.

רַבּוּם *Rabbim*, Idem. Vnde *leson Rabbim*, lingua multorum. i. plurale Masculini generis. *Rabboth*, plurale fœminini generis.

הִרְכִּיב *Hirkib*, composuit. Vnde *Harecabá*, compositio, *murcab*, compositum, supra.

שְׂאֵלָה *Seela*. Interrogatio. At חֲשָׁאלָה *hashala*, Metaphora. Suprà.

שֶׁבַר *seber*, fractio. Sic appellát punctū hiric abben Ezra. Num. 35.

שִׁיר *shir*, Carmen, q. Canticum. Hinc *Meshorer*, poeta, & שִׁירֵי־יָם *shiryth*, poetica. *Melecheth hafsir*, ars poeseos.

שֶׁקֶל *sekel*, pondus, forma, analogia Grammatica.

שָׁלוּ נֹכַח פּוֹעֵל *selo nixcar poalo*, (conjugatio supple) cuius agens non memoratur, id est, Merè passiva. Sic vocant Pual & Hophal.

שִׁמּוּשׁ *simmus*, Ministerium. Hinc literæ ministerij dicuntur *mose ve caleb*.

שֹׁרֵשׁ *sores*, Radix, Thema. *sofsi*, radicale.

טֵם *Tem*, Nomen, Secunda pars orationis. Item Absolutè Nomen substantiuum vel proprium. Nam cum additur *Sem toar*, nomen formæ. i. Adiectiuum, Concretum. Nomi-

num. aurem varia faciunt genera.

הַעֲצֵם *Hactsem*, substantiæ. i. Proprium.

הַדָּבָר *haddabar*, Rei. appellatiuum.

הַתּוֹאֵר *hattoar*, formæ. Adiectiuum, concretum.

הַמְקֵרָה *hammikré*, accidentis. Abstractum.

הַלְיוּוִי *halliuui*, societatis. Coniugatum, vt *dabar, do-barim*. Aristoteles appellat à casu. Item collectiuum.

הַמְצַטְרָף *hamitstareph*, relatiuum, vt Pater, filius.

הַנִּרְדָּף *hamirdaph*, consecutiuum, Synonymum, vt *hamma*, & *femes*, sol.

הַמְחַבֵּר *hammithgabber*, epithetū. i. nomen sumptum ab insigni aliquo accidente.

קוֹדֵם *Kodem*, primitiuum, vt *Erets*, terra.

הַנְּגֵזָר *hannigzar*, deriuatiuum. Ab aliis Hæmanticum, ab aliis Verbalè.

פּוֹעֵל *poel*, Verbale.

פּוֹעַל *poal*, (nomen) Verbi. i. infinitiuus.

הַנְּצַמֵּר *hannitsmad*, coniunctum. Syntacticum, vel positum in affixione, idem quod *samuch*, supra.

פְּשׁוּט *pasut*, simplex, simplicis figuræ, vt *Baith*, domus.

מִרְכָּב *murcab*, Compositum, vt *Beth-el*, domus Dei.

מְפֹרָד *mephorad*, Collectiuum, singulari numero multitudinem signific.

תּוֹאֵר *Toar*, forma. Nomen formale, Concretum vel adiectiuum. Alias *Sem Toar*, Nomen formæ.

תִּכְהָ *Teha*, dictio.

תַּג *Tag*, apex.

תְּנוּעָה *Tenua*, motio, punctum vocale, & apud poetas Syllaba, genus Cæsura. Pluraliter autè *Tenuoth*, Spondæus & Syllaba.

הארה *taava*, Opatio, modus Opatiuus. סאמר המתארה *maamar hamithaué*, oratio optatiua.
 הימה *téma*, admiratio. Oratio admirandi, vel interrogandi. Dicitur & תמיחה *temiha*. Admiratio, Interrogatio.
 תמורה *temura*, contrarium. Oppositum.
 חרום *targhum*, Interpretatio (Chaldaica propriè.) *metarg-bem*, & *meturgheman*, interpres. Translator.

PHILOSOPHICA, NEMPE

LOGICA, ETHICA, PHYSICA,

Metaphysica.

א איש *Is*, singulare. Individuū. Plur. *Isim*, individua. Aliàs *peratim*, & *mehim*.
 באיזה צד *bee-zétfad*, Quodam modo.
 איכות *Ecuth*, Qualitas. *Ech*. idem. Prædicamentum Qualitatis, q. quo modo, qualiter.
 אלהענצר *Elhannatfar*, Materia prima.
 אנה *Ana*. Vbi. Prædicamentum Vbi.
 אבות *Aboth*, Principia, q. patres.
 איר *Ed*, Vapor, Exhalatio humida.
 אין *Ain, En*, Non ens. Nihilum.
 אי הכרח *I-hecreah*, contingens. Non necessarium. Alij legunt *אי e*, non, sed perperam, vt docet Elias in Tisbi.
 אפשר *Ephsar*, Possibile. *ephfar*. Impossibile.
 אסככתא *Asmacta*, probatio. Argumentum, *τεκμήριον*.
 אצל *Atsal*, separauit. Vnde *Nephes neetseleth*, anima separata.
 אמצע *emtfa*, Medium. Medius terminus.
 מאמרות *maamaroth*, prædicamenta. Categoriae.
 בעל חיים *baal haïm*, animal. τὸ ζῶον. *Baal hannepbes*. Animatum.
 בהמות *Behemith*, bruta, rationis expers. *nepbes Behemith*, anima bruta siue sentiens.

בנפשו *Benapfo*, per se. בעצמו *beatsmo*, Idem.
 בחינה *Behina*, Intelligētia, notio, probatio, respectus prop. hinc *Bahan*, idem quod בן intellexit, item probauit.
 בפועל *bephoad*, actu, reipsa. בכח *becoah*, potestate, vi.
 גבול *Ghebul*, terminus propositionis. Extremum. *Ghebul emtsabi*, Medius terminus.
 גבלה *Gebala*, Categoria. prædicamentum.
 גדר *Gheder*, definitio, Circumscripctio per genus & differentiam.
 גדולה *Ghedola*, Maior propositio.
 גזירה *ghezira*, Impressio aerea. Metecoron.
 גולם *golem*, Materia.
 גרם *gherem*, causa. *gheramim Semimijm*, causæ cælestes.
 גשם *ghesem*, corpus *ghesem naxon*, corpus vegetabile, q. nutritibile: alias *tsoméah*, *ghesem hai*, corpus sentiens, q. viuum.
 דיבור *dibbur*, λογός, ratio, *medabber*, rationis capax, differentia hominis.
 דעת *daath*, scientia.
 דומם *dumam*, Inanimatum, q. silens.
 דחה *daha*, Confutauit.
 דמיון *dimion*, Similitudo. Exemplum.
 הכרח *hebdel*, & הפרש *hepares*, differentia, Sed *hebdel*, de tertio prædicabili.
 הגיון *higgaion*, logica. *hegioni*, logicus ab הגה *bagá*, meditatatus est.
 הורה *hoda*, concessit.
 הוכיח *hokiab*, arguit, disputauit.
 הוניה *hahavaia*, generatio, ortus, existentia, cui opponitur
 הוילי *hiuli*, materia è Græco ὕλη.
 הכרח *hecreah*, necessitas. *Hecrabi*, Necessarius.
 הערר *beeder*, priuatio, Corruptio. Interitus.
 היפוך *hippuc*, Conuersio. *héphech*. idem. *naphachim*, contraria. Vnde *mispatim*, *mitthapechim*, propositiones contra-

riæ. *Tabuth-michhappechim*, sub contrariæ.
 המשל *Hamsel*, Exemplum. Idem quod *Mafal*.
 הנחה *hannaha*, hypothesis, postulatum.
 הסכמה *haseama*, voluntas, consensus, institutum, vt cum
 Arist. ait nomina significare ex hominum instituto.
 הניחה *haniba*, Solutio.
 הציע *hisfab*, supposuit. *hasfabá*, suppositio. Hypothesis, א
 יצע.
 הפסד *hepsed*, interitus, corruptio.
 הקב *hekeph*, Signum. Nota, vt omne nota vniuersalis.
 הֶקֶפֶה *habalaki*, Signum particulare, vt quidam.
 הקשה *hiksa*, Argumentatus est. Opposuit. *Maksé* op-
 ponens.
 הקש *hekes*, Syllogismus. Ratiocinatio, comparatio, pro-
 portio. Vnde *Siphre Hekes*, duo libri Aristotelis priorum
 Analyticorum, siue de Syllogismo. *hekes molid*, Syllogif-
 mus concludens. *mekis*, argumentans.
 הטעאה *harghaa*, captio, fallacia, Elenchus. Sic inscribi-
 tur liber Elenchorum Aristotelis, de iis, quæ omnino aut
 plurimū falsa sunt. *marghé*, Sophisticus. aporeticus.
 הרגש *herghes*, sensus. *hirghis*, sensit Verb.
 הקדמה *hakdama*, præmissa. *hakdamoth* & *fodekoth*, præmissæ
 certæ & perspicuæ, (in demonstratione.)
 השגה *hassaga*, apprehensio.
 הקבלה *hakbala*, sumptio Propositionum.
 התחלה *harhbala*, principium, cuiusmodi in Physicis. tria
 faciunt. *homer*, Materia. *Tsurá*, forma. *heeder*, Priuatio.
harbhaloth & *ghijuniuoth*, principia speculatiua.
 התחייב *hitbhajeb*, Consecutio. Propositio, Necessitudo,
 Habitudo.
 התפעלות *hichpaaluth*. Perceptio. Item, Perturbatio.
 תפעלות.
 היתר *hetter*, Solutio argumenti. Idem quod *Tesuba*, ref-
 ponit.
 וואלי *Vuali*, Inconueniens. Incommodum. Absurdum.

In More Nebuchim.

ויכוח *Vikkuab*, Argumentatio. Disputatio.

ושט *Veset*, Oesophagus. Gula.

וורדים *Veradim*, Venulæ iuguli.

זעוכית *zecuchith*, diaphanum, transparens, pellucidum, vt
 Vitrum. Aliàs *zakik*.

חיבור *hibbur*, copula. Verbum substantiuum, siue prono-
 men הוה copulans subiectum prædicato.

חיה *hai*, animal, q. viuens. *Hijuth*, animalitas, animalis
 Ratio.

חייב *Hijub*, Afirmatio, necessitas. *Hitbhajeb*, Consequen-
 tio, consequentia. *Mispat Mehajeb*, propositio affir-
 mans.

חלק *Helek*, Pars Propositionis, *Selosa Halakim*, tres ter-
 mini siue partes Propositionis. *Halukoth atsmjoth* & *mik-
 rijoth*, partes essentialis & accidentariæ.

חלוקה *Haluka*, distinctio, diuisio, partitio. Hinc diuisio.
Hecrabith necessaria. *Halak*, distinxit.

הכמה *Hocma*, sapientia. Scientia. *Tibith*, Naturalis si-
 ue physica. *Medinith*, politica, *Elabith*, Metaphysica, di-
 uina.

חמר *Homer*, Materia, dicitur & è Græco *hiuli*, & Arabico
Elhannatsar, q. materia prima.

חוק *bok*, Conditio, status.

חיקוי *hikkui*, Conceptus animi. Notio. hypothesis. Fictio.
 i. suppositio. Abstractio.

חוש *hus*, sensus. חושי *husi*, sensitiuus. *Husim* *hifsonim*, sen-
 sus exteriores. *Penimiim*, interiores. *Mubas*, sensus, quod
 sensu percipitur. Obiectum sensus.

טבע *Tebá*, Natura. φυσικη, *Tibghi*. Naturalis. *Tibghiuoth*.
 Naturalia. Physica.

טעם *Taam*, Ratio. Ætiologia.

טענה *taana*, argumentatio, Obiectio. *Toen*, obiectans.
Taan, obicit. Quod etiam significatur per *hiksa*.

יסודות *Iesodotb*. Elementa.

- יס *Ies, Ens. Ies veain, ens & non ens.*
 יחד *ijad, appropriauit. Makom Meinhad, Vecolel, locus proprius & communis.*
 יחד *Iahad, simul, cuius modos quinque constituunt, simul causa, tempore, loco, gradu, natura.*
 כלל *kelal, Vniuersale. kelali. Idem. kelal hahegioni, Vniuersale logicum. Inian Cotel, ens vniuersale. Bical, vniuersale, summatum.*
 כוח *coah, facultas, potentia. Vt Coah Sicli, facultas intellectiua. Dimioni, & Medammé, æstimatiua. Hamet(aier, Imaginatiua. Plur. Cohoth, vires, facultates. Cohoth hiiunioth, facultates vitales. Naphsioth, animales. Homriioth, materiales. Hargasioth, sensitiuæ.*
 כמה *camma, quantum, Quantitas. Secunda categoria.*
 כמה *cammuth, Quantitas. Camma mishdabbek, quantitas continua. Mithpared, disiuncta, separata. Cammuth hammispat, Quantitas propositiõnis.*
 כוזב *cazab, falsitas. Raaiioth cozeboth, rationes falsæ.*
 לו *Lo, habitus. Categoria Habere. q. ipsius, suum. Aliàs Kinian.*
 לחות *lahuth, humiditas.*
 מידות *Middoth, mores. Item passiones, Affectus. Sicut ethica Aristotelis, siue de moribus inscribuntur. Middath, persona.*
 מדינית *Medinith, Ciuilis, Politica.*
 מהות *Mahuth, Quidditas, propria ratio.*
 מונח *Munnah, suppositum.*
 משפט *Mispat, Propositio. Mispat esedadi, propositio Modificata, siue Modalis. Nimmaa, impossibilis. Solel negans. Cui*
 מחייב *mehaiieb, affirmans, opponitur.*
 מחצבים *mahatsabim, fossilia. Mineralia.*
 מתכות *Mattacoth, Metalla, q. fluxilia, liquabilia.*
 מוחלט *muhalath, Absolutum.*

- מהלוקת *Mahloketh, Quæstio. Disceptatio, Controuersia.*
 מי *Min, Species. Aharon, infima. Emsahi, media. Tsuroth minioth, formæ specificæ.*
 מדבר *medabber, Rationalis. Differentia hominis.*
 מיקר *mikré, Accidens. Quintum prædicabile. Caiam, inseparabile. Niphrad, separabile. Bemikré, per accidens.*
 מדמם *medammé, æstimatiua (facultas.)*
 מאמר *maamará, Prædicamentum. Hinc liber categoriarum Aristotelis Maamaroth, inscribitur.*
 מאמר *maamar, Oratio. Maamar Gozer, siue Pofek, Oratio perfecta. baggadii, enuntiatiua. Maamarim, prædicationes.*
 מליצה *melisá, Interpretatio. ἐρμηνεία. Sic liber Aristotelis de interpretatione inscribitur.*
 מופת *mopheth, demonstratio. apodixis. Quo titulo donantur duo libri Posteriorum Aristotel. de iis, quæ omnino vera sunt. Mopheti, demonstratiuus. Apodicticus.*
 מנגד *menagghed, Opponens, contradicens. Mishnagduth, oppositio.*
 מעשית *maasith, practica, agens.*
 מפסיק *maphsic, sufficiens. Sibba Maphseket, causa sufficiens.*
 משולל *mesullal, abstractum, negatum à materia.*
 מצב *masab, (Categoria) Situs.*
 מתו *mathai, (Categoria) Quando. Methe, singularia, indiuidua, ab absoluto Methim.*
 מתפעל *mithpael, Patiens. Categoria Pati.*
 מציאות *mesuth, Entitas. Ratio essentialis. Existentia.*
 מר *mará, bilis. Mará Adumma, bilis flaua.*
 מרובה *merubba, Maior.*
 מעוט *mehutta, Minor.*
 מורכב *murcab, Mixtum. Compositum è materia & for-*

ma, ex elementis, &c.
 משוכה *Mefichá*. Consecutio. *Nimsac*, sequitur. q. trahitur ex, &c.
 משא *masá*, forma, ratio. *mesan*, formalis.
 נגדיים *negdim*, Opposita. *menagghed*, Opponens. Contradicens.
 נושא *Nofé*, subiectum, q. sustinens, ferens. *נשון* *nasui*, prædicatum. Attributum, q. sustentatum.
 נשיא *nasi*, Eleuatio. Vapor, exhalatio.
 נסנע *nimna* Impossibile. Absurdum.
 נמצא *nimfa*, ens.
 נסתר *nistar*, Enthymema, q. absconditum, quia imperfectus Syllogismus, in quo latet vna Propositionum.
 נסיון *nisaion*, experientia.
 נפש *nephes*. Anima & corpus animatum.
 ניצוח *nitsuath*, ars topica, q. Victoria. Sic octo libros Topicorum inscribunt, de iis, quæ magna ex parte vera sunt. *Nitfubi*. dialecticus. *Nitfubith*, dialectica, q. contentiosa & disputatrix.
 נפקותא *naphkuta*, Consequentia, q. exitus, euentus. Id quod ex alio efficitur, & elicitur.
 ניצוץ *nitsurs*, Radius. *nitsutse habamma*, radij solis.
 סוג *sug*. Genus. *Sug elion*, genus summum. *Emsfahi*, intermedium.
 סברה *sebara*, Opinio.
 סבה *sibba*, causa. Ratio. *Sibba homrith*, vel *hiulith*, causa Materialis. *Tsurith*, formalis. *Taclith*, finis. *Poala*, efficiens. *Masphexeth*, sufficiens, continens causa. *συνεχτιον*. *mesubbab*, effectus.
 סגולה *segulla*, proprium, vnum è prædicabilibus. Proprietas.
 סמיכות *semicuth*, Relatio. Categoria Relationis.
 סכח *sacham*, consentit, Vnde *mascamim*, in Paulhiph. Synonyma, Vniuoca.
 סיפור *sippur*, Prædicatio.

סתם *satham*, Indefinitum. *Mispat Satham*, indefinita propositio. *Sethamim happeratim*, indefinitæ particulares.
 סיפוק *sippuk*, analogia, *sem mesuppar*, nomen analogum, vt Ens.
 סתר *sathar*, Opposuit, refellit, diruit. *Sethara*, & *Sethura*, contradictio. *Mispatim sutarim*, propositiones contradictoria.
 עבה *abé*, Densum, opacum. Non transmittens lumen. ע
 עב *ab*, Nubes.
 עניות *iuimith*, speculatiua. Contemplans.
 עור *ur*, mineia, puluis metallicus, vel fossitius, metallum in suis venis, necdum conflatum.
 ענין *inian*, ens, entitas. *Inian mesullal*, ens abstractum, negatum à materia. *Inian Tibhi*, ens naturale.
 עולם *olam*, mundus. Vniuersum.
 עילה *illa*, causa. *Mehullal*, causatum. i. effectum.
 עצם *etsem*, substantia. Prima Categoria. *Atsmuth*, essentia. *Beatsmuth*, per se, per essentia, luapte natura. *Atsmium*, & *Atsmuthim*, essentialia.
 פלסוף *philosoph*, Philosophus. Corruptè. *Philosophia*, philolophia. פ
 פנים *panim*, modi figurarum, vt Barbara, Celarent.
 פוסק *posck*, completum, perfectum.
 פועל *poel*, agens. Categoria Agere. *Mithpael*, patiens. Categoria Pati. *Poal*, actus, vt *mippoal laccoah*, de potestate ad actum. *Peuloth*, operationes, actiones.
 פרט *Perat*, Individuum. *Perati*, particularis, singularis.
 פרסום *Pisum*, probabilitas. *mephusam*, probabile.
 פסוט *pasut*, simplex, vt Elementa & calum.
 צדדי *sedadi*, modalis, modificata (enuntiatio). צ
 צמח *tsamah*, Planta. *tsoméab*, Vegetabile.
 צירוף *tsiraph*, Relatio. *hitisfarephuth*. Idem. *mitstfareph*, relatum. Sic & appellatur. Categoria Relationis.
 צדק *tsedec*, certitudo, necessitas, q. Iustitia. Illa demonstratiouis nota, quam aristoteles appellat ex certis & ve-

- ris. Enunciatio legitima & certa. Vnde hanc vocem Kimhi. Pl. 79. opponit orationi *πειρατικῆ*, exploratiuæ & captiuæ. Item veritas. Opponitur enim *τῷ καζαβ*, falsitati. *ἡκαδμοθ ἰσοδεκοθ*, præmissæ certæ & perspicuæ.
- קדימה *Kedimá*, Prioritas. Prius, cuius quinque modos constituunt, tempore, natura, gradu, dignitate, causa.
- הקדמה *hakdama*, prima propositio. Syllogismi Maior. Præmissa, cui opponitur *Toleda*, conclusio.
- קטנה *Ketanna*, Secunda Prop. Minor.
- קיתור *Kitor*, exhalatio, vapor calidus & siccus. *ἀραθυμίασις*.
- קניין *Kinian*, habitus. Categoria Habere sic interdum dicitur. Item Qualitas permanens. Item affectio, q. possessio naturalis, vt visus, cui opponitur *beeder*, priuatio, vt cæcitas.
- קצה *katse*, Extremum, Terminus Syllogismi. Plural. *Ketsanoth*.
- קורות *Koroth*, Euenta. Contingentia.
- קושיא *kusia*, argumentum. Quæstio, vnde *הקשה* *biksa*, argumentatus est, arguit, obiecit. *Maksan*, Opponens.
- קשת *Keseth*, arcus cælestis. Iris.
- ראייה *Raia*, apodixis, demonstratio, cuius probatio. *Raaijosh Ghemuroth*, demonstrationes perfectæ (à priori.)
- רוש *Ragas*, in hiphil, sensit, vnde *Hargasi*, sensio, sensus actio.
- רדפה *Redipha*, Consequens.
- רושם *Rofem*, descriptio, definitio ab accidentibus, vel à genere & proprio.
- רקיק *Rarik*: Transparent, Diaphannm, corpus transmittens lumen.
- סכל *sechel*, Intellectus. *muscaloth*, intelligibilia. *muscaloth Rifanoth*, primæ notiones, siue intellectiones, *διάνοιαι*, *Semioth*, secundæ, quales dicunt esse Geometricas, Arithmeticas & Astronomicas.
- סולל *solel*, negans. *Soleluth* & *Selila*, negatio.

סם *sem*, nomen { Suttaph, homonymum, æquiuocū,
Muscam, Synonymum, Vniuocum,
Mesuppac, analogum,

שינוי *Sinnui*. mutatio substantiæ, vt Generatio, vt Corruptio.

שפץ *sepha*, Influentia.

שוחף *suttaph*, homonymia, æquiuocatio. *Sem mesuttaph*, nomen homonymum. *Dabar mesuttaph*, res communis, *Homer mesuttaph*, materia prima, quæ communis est quatuor elementis.

שותף *Suttaph*, cooperator, coëfficiens, conficiens.

תואר *Toar*, forma, à qua res denominatur. hinc *Tiar*, in Piel, denominare: *metoar*, paronymum, denominatum. *Betoar*, actu, formaliter, cui opponitur, *bechoah*, potestate.

תכלית *Taclith*, finis, causa finalis.

תולדה *Toleda*, conclusio, consequentia, id quod è principio manat. Item *φύσις*, natura, qualitas naturalis. *Toledoth*, proprietates naturales.

תמונה *Temuna*, figura siue forma Syllogismorum. Cuius modi dicuntur, *Panim*.

תכונה *tekhuna*, Idem. Dispositio, figura, forma.

תנאי *tenai*, hypothesis, conditio. Aliquando Copula, verbum substantiuum, vel pronomen *הוא* *hu* copulans subiectum attributo. *Tenaim mithhaleebim*, notæ necessariæ. *hakasim tenaim*, Syllogismi hypothetici, quibus opponuntur *Mesaim*, syllogismi formales.

תנועה *Tenua*, motus.

תשובה *Tesuba*, responsio. Solutio Argumenti.

תרץ *Terets*, soluit, *Tiruts*, solutio, *Tarsan* respondens. Vt *Maksan*, opponens.

*Mathematica, nempe Arithmetica, Geometrica
Astronomica, & c.*

אב *Ab*, Iulius mensis, aut potius lunatio Iulij.

אדר *Adar*, Februarius, lunatic february.
 איזן *Izen*, probauit, demonsttrauit arithmetice vel Geometricè.

אלכסן *Alacfan*, Transuersa linea.

אדום *Adom*, mars. Stella martis. Item stella polaris antarctica, quæ Arabicè *Sahil*, Abben Ezra amos 5.

אוויר *Auer*, aer. E Græco vel Latino corruptum est, vt & sequens.

אופן *ophan*, Circulus, q. rota *Ophan hammaxaloth*, circulus signorum, Zodiacus. Signifer. *Ophan hammisor*, Aequator, *hammaphris*, horizon, q. separans. *hatsi haiiom*, meridianus, q. medij dici. *Iasar*, reclus, æquidistans, parallelus.

אפיסה *Aphisa*. defectio. Eclipsis, quæ crebrius *likkuh*, vel *kiddur*.

אקלימים *Aclimim*, Climata, quorum denominatio est hæc,

{ מירואש *meroes*, Primum.
 { סינא *sinas*, (Syenæ) Secundum.
 { אלכסנדריא *Alexandria*, Tertium.
 { רודון *Rhodon*, Quartum.
 { רומא *Romas*, Quintum.
 { בוריסטמס *Boristemes*, Sextum.
 { ריפיוס *Ripheos*, Septimum.

אייר *Iiar*, Aprilis, lunatio cadens in Aprilem & maium.

אלול *elul*, Augustus. Lunatio cadens in Augustum & Septembrem.

אריה *Arjé*, leo. Signum leonis.

ארץ *Ereth*, terra.

אצטגונין *astagnin*, Astrologi. *Astagninuth*, Astrologia.

אש *es*, Ignis.

אתיק *Attik*, angulus.

ב בול *Bul*, October. Alias *Marhesuan*.

בריה

בריה *Beriah*. Axis. dimetiens, circa quam voluitur Sphæra.

בחולה *Berhula*, Virgo, signum virginis.

גב *gab*, superficies.

גובה רום *gobahrum*, aux, q. eminentia altitudinis, punctū supra centrum Eccentrici maximè à terra distans: Oppositum autem Augis *Sephel*.

גדי *ghedi*, Capricornus. Signum Capricorni.

גדיש *gadis*, pyramis conus, q. aceruus frugum.

גלגל *galgal*, Sphæra.

גלגל קטון *galgal katon*, spherula. Epicyclus.

גמטריא *ghematria*, arithmetica. Abusuè è Geometria Græcorum, quanquam antiqui nomine geometriæ arithmeticam confuderunt. Vnde Euclides sex libros posteriores suos, qui sunt arithmetici, sub elementis Geometricis complexus est.

גנים *daghim*, pisces. Signum Piscium

דלי *deli*, aquarius. Signum Aquarij.

דרום *darom*, auster ventus.

הכאה *haccaá*, multiplicatio, & Verb. הכה *hicca*, multiplicauit.

הנדסה *handasá*, Geometria, quam & vocant *melecheth hammidda*, & *hammedida*, *mehandes*, Geometra.

הנריוסין *handiusin*, æquales. Hinc *Baalé Handasá*, qui proportionibus student. Geometriæ & perspectiui. *mophe-thim handasim*, miracula perspectiua, & optica.

הסיר *hesir*, subtrahere, cui opponitur הוסוף *hosiph*, addere. *hasará*, subtractio, subductio.

הקף *hekkeph*, ambitus. Circunferentia. à Radice *Iakaph*, ab eadem

הקפה *hakkapha*. Epicyclus, cui aliquando præmittitur *Galgal*, q. circulus circuitiois, siue reuolutionis, dicitur & *Galgal katon*, orbiculus.

ואדר *veadar*, secundus Februarius, Mensis Embolismicus, siue intercalaris, tertio quoque anno & interdum secundo.

וניסן *venisan*, secundus, Martius. Idem mensis embolismi-
cus, qui supra. Nam veteres Hebræi mensē intercala-
rem nunc hoc nunc illo modo appellant. Nec refert, cū
talis annus sit. perpetuo tredecima mensium.

ונושנתם *venofantem* (& inueterascetis) Vocabulū notario-
rum confictum è Leuitici 26. ad repræsentandum Arith-
meticè annos 852. Cuiusmodi Arithmetici multa è Bibliis
decerpunt & fingunt memoriæ causa.

ונוג *nog*, par. Opponitur numero *niphrad*, impari.

זווז *zui*, & זווז *zauith*, & זווז *zeuia*, angulus. Hinc *zauith*
nithsaba, angulus rectus, *haddá*, acutus, *Niruahath*,
obtusus.

זמרה *zemara*, Musica.

זר *zar*, irregularis. *Mabalach nazor*, motus irregularis.

זר *zari*, acutus, *zeuija hadda*, angulus acutus. *Hiddud*, acuties.

זוג *zug*, circulus. Hinc *zug bagali*, circulus arcticus, q. plau-
stralis. *Hephec bagali*, antarcticus, *kau mehuga*, linea cir-
cularis.

זמרת המספר *hocmath hammispar*, Arithmetica. Quam
etiam vocant *ghematría*, & *hocmath habesbon*, scientiam
supputationis.

זמרת השיעור *hocmath hasiur*, Geometria, q. scientiã di-
mensionis.

זמרת הזמרים *hocmath hibur hannighunim*, Musica,
q. scientia compositionis concentuum. Quam etiam ap-
pellant *Neghiná*, & *music*, vocabulo è Græcis vel Latinis
corrupto.

זמרת הכוכבים *haccocabim*, astronominã, q. scientia
stellarum.

זמרת המולות *hammazaloth*, Astrologia, q. scientia As-
trorum, signorumve cælestium, quam itidem vocant.
Tecuna.

זמרת החשבונות *hattisboreth*, fractionum. Algebra.

זלק *helek*, minutum. חילוק *hiluk*, diuisio, quæ opponi-
tur apud Arith. multiplicationi.

חמה *hamma*, sol. Aliquando mercurius, mercurij stella, vt
apud Abben Ezra EXO. 20.

חיסור *hissur*, subtractio. Verb. *hisser*, subtrahit.

חום *hom*, æstas, æstus.

חורף *horeph*, Autumnus Interdum Bruma.

חצי עיגול *hatsiggul*, semicirculus, q. dimidium circuli.

חשבון *hesbon*, Computum, supputatio.

חשוון *hesvan*, October, lunatio Octobris. Idem quod
marhesvan per Apæresin.

חבת *tebeth*, December, lunatio Decembris.

חלה *Talé*, Aries, Signum Arietis.

חם & ימה *iam & iamma*. Occidens, q. mare, quoniam ma-
re mediterraneum est ab occasu terræ sanctæ, à qua su-
muntur in scriptura mundi situs.

חוצא מרכז *iose markez*, eccentricus, q. exiens centrum,
cui opponitur, *saue*.

חרה *iareah*, luna, quæ & *lebaná* à candore.

חוכב *Cocab*, stella in genere, per attributionem mer-
curius.

חוכבי לכת *Cochebé léchet*, stellæ erraticæ. Planetæ, aliàs
Sibaath mesaretim, q. septē ministrantes. *Cochebé sebeth*, stel-
læ fixæ, q. sessionis, vel quietis.

חורר *caddur*, sphæra. globus. Cælum.

חוליו *kisleu*, Nouember, lunatio Nouembris.

חמה *camma*, Quantum, quantitas. Vnde *Camma Mith-
dabbek*, quantitas continua. *Mithpared*, disiuncta. *Cammuth*.
Quantitas. Vnum è prædic.

חיפה *kippá*, conuexitas cælorum, sublunaria. Cælos ipsos
exponit etiam.

חבת *cattab*, Mercurius, stella mercurij, quia (vt aiūt) præ-
est doctrinæ & scripturæ.

חבת לבנה *lebaná*, luna dicitur & Iareah.

חיותית *limmudith*, μαθησις. Ars mathematica.

חיקוי *likkui*, eclipsis, q. percussio (luminam. i. solis vel lu-
S ij

næ. Verb. *laká*, percussus est, eclipsim passus est, dicitur & *kadruth*.
 מאונים *Moẓnaím*, libra. Signum libræ. Item demonstratio mathematica, q. examen, trutina, & Verb. *און* *izzen*, demonstrauit, probauit.
 מאדים *maadim*, mars stella martis, q. rubicunda.
 מנרעת *migráath*, diminutio, subtractio.
 מדידה *medida*, dimensio, mensura. *Melechsh medida*, Geometra. *midda*, Idem.
 מהלך *mahalach*, motus stellarum. *maalach emsahi*, medius motus. *Mahalách pasur vmitthaleph*, motus simplex & varius. *mahalach hannazor*, motus irregularis planetarum. *mahalach nahuts*, motus velox, *Mathun*, tardus.
 מולד *molad*, nouilunium, q. ortus, natiuitas.
 מלא *malé*, Plenilunium.
 מהברת *mahbereth*, additio opposita subtractioni.
 מהזור *mahzor*, Cyclus. *mahzor katan*, Cyclus paruus, id est, lunaris decemnouemnalis (methonis) *Gadol*, magnus. i. solaris, viginti octo annorum.
 מהלוקת *mahloketh*, parallaxis, diuersitas aspectus, subiicitur fere *Hammarhé*, visionis.
 מדר *madad*, mensus est. *middá*, mensura.
 מזל *maxzáal*, sydus, constellatio. Plu. *Maxzáloth*, sydera, signa duodecim zodiaci.
 מזרח *mizrah*, Oriens, dicitur & *kedem*, & *kadma*.
 מערב *maaráb*. Occidens dicitur & *iam*. & *iammá*.
 מיסור *misor*, Aequator.
 מספר *mispár*, numerus. Verb. *Saphar*, numerauit.
 מניין *minján*, Idem, numerus. Verb. *Mana*, numerauit.
 מיל *Mil*, milliare, è Latino corruptum.
 מעלה *maalá*, gradus.
 מערכת *maaréchet*. Ordo, constellatio. Influentia.
 מפה *mappá*, mappa Cosmographica. Corruptum è Latino.
 מוצק *mutsak*, centrum, q. fixum, firmum.

מרכז *markez*, Centrum, idem quod prius.
 מרחשוון *marhesvan*, October, lunatio Octobris.
 מרקוליס *markolis*, mercurius, à quo *Merkuria*, argentum viuum, quod argento viuo præsit.
 מתון *mathun*, tardus motus.
 משולש *mesullas*, triangulum.
 מרובע *merubba*, quadratum.
 נגב *negheb*, auster.
 נוגה *nogah*, Venus. stella veneris. à splendore.
 נחוש *nahuts*, velox motus.
 נוטה *noté*, circulus deferens caput & caudam draconis, q. declinans.
 ניסן *nisan*, Martius mensis lunaris æquinoctij Veris.
 נכוחות *necohith*, parallelus, Æquidistans, sub. *biggula*, circulus.
 ניצב *nitsab*, rectus fuit, vnde *zenith nitsabeth*, Angulus rectus.
 נקודה *nekudda*, punctum. *nekudath hannocah*, zenith, q. oppositum. Alias *nekuddath haros*, verticale.
 סובל *sobel*, deferens, sub. *Ophan*, circulus.
 סג *sag*, summa.
 סדן *seden*, Polus, q. incus, *sedanim*, Poli. Abben Ezra amos 5. *Seden Tsephoni*, polus arcticus. *Seden Daromi*, Polus australis, siue antarcticus.
 סהיל *sahil*, stella propinqua polo antarctico habens circū septestellulas septentrionali hemisphærio incognitas. Ibid. Abben. *Edom* alias.
 סיון *suan*, maius. lunatio maij.
 סימנים *simmanim*, signa, notæ Arithmeticæ. Hinc *Simmanim hodiim*, notæ Indicæ decem, quibus hodie in numerando vtimur, cum Oriente penè & Occidente. Verb. *Simman* signauit.
 סרטן *sartan*, Cancer, signum Cancri.
 סתיו *setaith*, hybernum. *Setan*, hyems.
 עבים *abim*, nubes.
 עובר *ibbar*, intercalauit. *Ibbur*, intercalatio, embolismus.

Saná meubbereth, annus intercalaris, siue tredecim mensium.

יגול iggul, circulus. *Agula* Idem, *iggul hammaxaloth*, circulus signorum. Zodiacus. *hatsi iggul*, semicirculus. *Igguloth necohioth*, circuli paralleli, & æquidistantes.

עמורה amida, statio.

עקום akum, obliquus. *kauim akumim*, lineæ curuæ. *Okem*, Circumferentia.

עקרב akrab, Scorpius, Scorpij signum.

עיקב ikkeb, quadravit. Hinc *guph mehukkab*, corpus quadratum, cubicum. *Hesbon mehukkab*, numerus quadratus.

ערך erech, Proportio.

עש aas, Vrsa, siue plaustrum polare. *Abben ezra*, amos 5. alii cauda Arctis, vel Arcturus.

פגיומה peghimoth, Maculæ lunæ, quando deficit.

פרד parad, impar fuit, *misparr niphrad*, numerus impar.

צבא השמים tseba hassamaim, stellæ fixæ, q. exercitus cælorum.

צדק tzedek, stella Iouis, Iuppiter, quod iustitiæ præsit.

ציר tsir, polus, alias koteb.

צפון tsaphon, Aquilo. Septentrio.

צירוף tsiruph, additio. Verb. *tsaraph*, aggregauit, addidit.

קבוצ קיבוצ kibbuts, additio. Opponitur subtractioni, q. aggregatio.

קדמה & קדמה keden & kedma. Oriens.

קדרות kadruth, eclipsis. Alias likkui. Hinc *nikdar* in Niph. ecclipsari, deficere.

קו Kau, linea. Pa-
rallelus : vt *kau*
linea. } *Iasar*, recta.
akum, obliqua.
Saué, æquinoctialis
maxaloth, signorum, i. Ecliptica, siue solaris.

קור kor, frigus, hyems.

קוטב koteb, Polus, q. caput & cardo alicuius rei. Sumitur pro Axe apud kimhi in Quadriga Ezechielis.

קוטר koter, diameter, *kitrá*, Idem. *Maharsith koter*, Semidiameter.

קייץ kaits, æstas, aliquando Ver. hinc *kaietsi*, Æstiuus.

קצה katse, tropicus. Hinc *katse kaietsi*, tropicus æstiuus, siue Cancræ. *Setani*, hybernus, siue Capricorni, q. terminus.

קשת késeth, Sagittarius, q. Arcus. Arcitenens. Item, arcus, segmentum circuli.

רביע rebiáa, quadratum: *merubbá*, & *rabúah*, idem.

רוח rohab, latitudo. *Nirnah*, latus. Obtusus, de angulo obtuso.

ראייה raaija, solstitium. *keiasith*, æstiuum. *Setauith*, hybernus.

רוח reuah, spatium, interuallum, distantia.

ריס ris, stadium.

רקיע rakia firmamentum. Cælum stellatum. Aliquando cælum quodlibet. Sphæra.

נו כוכבים שאי בו primum mobile, q. carens stellis.

שבוע sabua, hebdomada.

שבתאי sabbetai, stella Saturni, q. Sabbatica.

שבט sebat, Ianuarius, lunatio Ianuarij.

שברים sebarim, fractiones. Numeri fracti.

שווה saue, æqualis. *kau saué*, linea æqualis. i. æquinoctialis. *Ophan saué*, circulus concentricus.

שור sor, Taurus. Signum tauri.

שטח setah, superficies, q. expansio.

שחקים shehakim, Acthera.

שעה shahá, hora.

שפל shephel, oppositum augis, cui interdum subiungitur *Rom*. q. humilior altitudo planetæ. Contra *gobah*, aux.

שפע shephaá. Influentia, & Verb. in hiph. *hisphiah*, influxit.

שוקוע *sikkuaa*, occasus solis, q. demersio. Verb. *sakaa*, mergi, deficere, occidere.

האומים *teomim*, gemini. Signum Geminorum.

חוכן *tochen*, Astrogolus. הכונה *techuna*. Astrologia.

חלוי *reli*, Draco. Hinc *ros hatteli*, caput Draconis.

זנב *hatteli*, cauda Draconis.

תמוז *tammuz*, Iunius, Iunij lunatio.

חשברה *tisbereth*, fractio. Item quantitas, vt quę diuidua sit in infinitum.

תשרי *tisri*, September. Septembris lunatio.

His obseruatis tuto versari poteris in omnis generis Rabbiorum codicibus. Nam hi de cunctis artibus, & disciplinis scripserunt, quin & in suam linguam, omnium idiomatum eruditiores auctores verterunt, præsertim Græcos, Arabicos, Persicos, vt Aristotelem, Platonem. Hippocratem, Galenum, Auicennam, Abenroen, Iohannem de Sacrobosco, &c. Sed excusos, præsertim Venetiis, Thessalonica, Constantinopoli hic duntaxat commemorare libet, propter eos maximè, qui putant hoc literaturæ genus paucissimis scriptoribus circumscribi. Nam non temere quis affirmauerit de multiplicitate librorum etiamnum extantium, in qualibet disciplinarum specie hebræos, cum quibuslibet gentibus facile posse contendere.

INDEX

INDEX LIBRORVM RABBINICORVM EDITORVM, QVI AD MEAM notitiam peruenerunt.

ארבע ועשרים גרול *Viginti quatuor (libri Scripturæ) magni. i. cum commentariis præsertim R. Selomo Iarhi, & R. Abraham, Abben Ezra, Targhum Chaldaica, Masora maiore & minore.*

ארבע ועשרים קטן *Biblia minora. i. sine superioribus commentariis, minore forma.*

רומס עם תרומם *Pentateuchum cum Targhum, siue Chaldaea interpretatione Onkelos.*

רמסה בר נחמן *R. Mose F. Nahaman.*

ר לוי בן גרשון *R. Leui F. Gerson.*

ר שלמה יצחקי *R. Selomo Isaacides.*

רבנות עם חמס מנילות *Rabboth, cum quinque voluminibus. Rabboth, vocant Berechit Rabba, q. Genesis magna (i. fusius explicata) Semoth Rabba, q. Exodus magna, & c. Quinque volumina, Cantica, Ecclesiastem, Ruth, Threnos, Ester, mystice exposita.*

צרור המור *tsferor hammor, Fasciculus Myrrhæ è R. Abraham.*

ככילתא *mechiltá, Commentarius quidam in Exodum.*

ספרא *siphra, in lege.*

ספרי *siphre, in legem. Aliquando citatur, Siphra midrasim, q. libri allegoriarum.*

חנהומה *Tanhumá, alias ולטרני Ielammedeni, q. docet me. Com. in legem.*

שאלות *seeloth, commentarij alij in legem.*

פסיקתא *pesikta, in legem.*

ר חוקוני *R. hizkúni.*

עקרת יצחק *Akdath Isaac, q. ligatio Isaac.*

מרכבת המטנה *Quadriga Mifné.*

בחיו *Behajai.*

הולדות יצחק *R. Isaac Caru in Pentateuchum.*

ראקנאט *rakanat.*

146
 זוהר *zohar*, liber cabbalicus R. Simeon Ben Iohai.
 ציוני *tsijoni*.
 ילקוט *ialkut*, in tota biblia.
 מדרש שמואל Midras Samuelis.
 מדרש משלי Midras Misse. i. Prouerbiorum Salo.
 חומש עם המלות Genus Pentateuchi.
 ריעקוב בעל הטורים ונגמטראות R. Iaacob author ordinum, & numerationum Cabbalicarum.
 פרפראות Parpharaoth, collectio rerum subtilium.
 ר אליה מורחי R. Elias Orientalis.
 רישות ר שם טוב Allegoriae R. Semtob.
 נפחולי על החורח Naphtuli super legem.
 אבן עזרה על החורח Abben Ezra super legem.
 מכלול *michlol*, Grammaticum opus R. Dauid kimhi.
 שרשים Radices, lexicum eiusdem.
 דיקוקים Grammaticae variorum.
 מקנה אברם *Mikne*, (q. peculium) Abram.
 מהורגמן *Methurgheman*, lexicon Chaldaicum Eliae.
 אוהל כוער Tentorium conuentus.
 מהברת עמנואל Mahbereth Emmanuelis.
 אלימלך *Elimélech*.
 קונקורדנצי Concordantiae R. Nathan.
 תלמוד בבלי Talmud Babylonium.
 תלמוד ירושלמי Talmud Hierosolymitanum.
 עין יעקוב Oculus Iacob, collectaneorum Talmud pars prior.
 בית יעקוב Domus Iacob, pars posterior.
 רב אלפס Rab Alphes Epitomista Talmud.
 שער השמים *porta caelorum*, R. Meir. de naturali historia animalium, mineralium, meteororum, &c.
 רבינו משה בר מיימון *Rabbenu Mose bar maiemon*. Epitome Talmud lingua purè Hebraica.
 ערוך *Aruch*, lexicon Talmudicum R. Nathan.
 מורה נבוכים *more nebuchim*, q. Doctor dubiorum è R. Mose Aegyptio.
 מלחמות אדוני *milha motb adonai*, q. Prælia domini è R. Leui

147
 Gerfonis F. contra gentes.
 כוזרי *kozari*, è R. Iuda leuita de conuerfione Regis Cuzar.
 ראש אמנה *Ros amaná*, q. caput fidei.
 ספר אמונות *Sepher Emunoth*, q. liber veritatum.
 חוות קשה *Hazuth Kafé*.
 עקרים *bikkarim*, q. radices, videtur esse R. Ioseph Albo de articulis fidei.
 דרך אמונה *derech emuna*, q. via veritatis.
 אור עמים *or hammim*, q. lux populorum, è R. Abdia. Species Physicæ.
 אור עניים *or hanijm*, q. lux pauperum.
 ספר יצירה *Sepher iesirá*, liber formationis Abraham auctore.
 שערי אורה *Saaré orá*, Porta lucis, liber cabbalicus.
 מערכת רלהות *maarechet elahuth*, q. Ordinatio diuinitatis.
 מילת הגיוץ *Miloth hag gajuts*.
 מכתר מפנינים *Mibhar mippeninim*, q. Electio præ gemmis.
 ספר הישר *sepher hajjasar*, q. liber recti è R. Tam.
 פרקי ר אליעזר *pirké R. Eliezer*.
 יוספון *iosipon*, historicus.
 ספר כריתות *sepher kerithuth*, liber de repudiis.
 נחל האבות *nahal'ath aboth*, q. hæreditas Patrum.
 פירוש המשניות *perus hammisnijoth*, expositio contextuum Talmudicorum.
 אותיות ר עקיבה *othioth R. Akiba*, literæ R. Akiba.
 תסבי *Tisbi*, lexicon Rabbinicum Eliae.
 ספר הכהור *sepher habbahur*, liber Electi Eliae (de Grammatica.)
 ספר המספר *sepher hammispar*, arithmetica.
 מכתם לדוד *miEtam le dauid*.
 לשון לימודים *leson limmudim*, q. lingua doctorum.
 ששורי תשובה *Saaré tefubá*, R. Iona de pœnitentia.
 פרי הינון *Perihajagon*, fructus laboris.
 סדר עולם *feder olam*, Chronicon, q. ordo sæculi.
 הליכות עולם *halicoth olam*, q. Itinera sæculi.

אגרת בעליו חיים *Ig ghereth baalé haïim*. Epistola animantium.
 משלי שועלים *misle sualm*, parabolæ vulpium.
 משל הקדמוני *mesal, ha'kkadmoni*, prouerbia antiquorum.
 שער השמים *šar ha'ssamaim*, q. porta caelorum.
 בן מלון והנויר *ben melech vehannaxir*, Filius regis & Naza-
 תולחת ועקב *rolabath Iacob*, q. Vermis Iacob. (reus.
 שעריו הגמול *šaré hag ghemul*, portæ retributionis.
 מסעות ר בנימין *maššaboth R. Benjamin*, Itinerarium R. Be-
 niamin.

מסכת פורים *maššeth purim*, tractatus de festo Phurim.
 עבודת הלוי *abodat h'hallevi*, de ministerio Leuitarum.
 אגרת הרמבם *Ig ghereth harambam*. Epistola R. Mose ben Ma-
 iemon de Astrologia.

יהוס הצדיקים *Iibus hatšadikim*, Stemma iustorum.
 מעין גנים *manjam gannim*, fons hortorum.
 כבוד אלהים *kebod elohim*, q. gloria Dei.
 בן סירא *ben-Sira*, Sententiæ Ben-Siræ.
 רשע על ארבע ועשרים *R. Selomo Iarhij in 24. lib. Biblicos*
 רשע על תולים *R. Selomo Ataiá in Psalms*.
 ממוני *maimoni*, Epitome Talmud è R. Mose Maiemonei,
 siue F. Maiemon.

סדרת הפילות *šeder tephilloth*, Ordo precum. Genus Breuiarij.
 מחזור *mahzor*, Genus Breuiarij.
 מלאכת הגיון *melecheth ig gaion*, ars logica è R. Simeon.
 חכמת הכוכבים *hokmath ha'kkocabim*, Astronomia.
 תבנית השמים *tavnith ha'ssamaim*, Sphera è R. Abraham bē-
 haia.

מלאכת המספר *melecheth hammissar*, Arithmetica, è R. Elia
 Orientali.

רוח החן *ruah haben*, Physica, R. Ioseph Tibbon.
 קבונקי *cabuenaki*, q. modius puræ farinæ, R. quidam in Pro-
 uerbia.

כלבו *colbo*, liber explicans omnes ritus Ecclesiasticos Iu-
 daeorum.

Deficere tempus & charta euumerandis variis libris Eliæ, R. Iehuda Ben bil-
 ham R. Ioseph kimhi, filiorum eius, R. Mose & R. David, R. Saadia, R. Abra-
 ham ben parifol, R. Mose Gerundensis & aliorum. His interim vtere, & Vale.

LIBELLVS DE METRIS HE-
 braicis è Grammatica R. Dauidis Ichaia, cuius
 inscriptio, לטורים, G. Genebrardo Professore
 Regio interprete.

De definitione carminis, CAP. I.

MVIVS CE artis periti definierūt °carmen ° *Canticum*
 orationem illustrem partibus inuicem con- שיר
 nexam, quæ auctoris sententiam declarat ver-
 bis breuibus, suauibus & libratis. Alij esse di-
 xerunt verba copulata, quorum coniunctio proportione,
 elegantiam, institutum & pondus complectitur.

Harum duarum definitionum propositum idem est, & *Consilium*
 explicatio talis. In doctrina poetica non satis est vt lingua *dicens.*
 grammatica, vt sit in reliquis sermonibus qui mentem di-
 centis explicant, sed præterea locutio esse debet elegans,
 dulcis & compendiosa: nec id tantum, verum etiam libra-
 ri quodam pondere. Nempe debemus appēdere vniuersas
 eius ^v vocales, tam perfectas quàm imperfectas, atque *Motiones.*
 in ^v vno poematis versu totidem ponere quot in altero, & *Vna domo.*
 præterea dare operam, vt vocales æquales sint in prima
 versus dimidiati parte, iis quæ in altera succedunt, quem-
 admodum postea intelliges. denique elaborandum in eo
 est, vt ^v motio vltima cuiuslibet versus constet literis simi- *Syllaba.*
 liter desinentibus, quod apud eos appellatur rhythmus, &
 elementa huiusmodi literæ rhythmicæ. Exempli causa, si
 posueris in fine I. versus גרון, *garon*, guttur, alterum clau-
 des voce ארון, *aron*, arca, tertium dictione חרון, *haron*, ira,
 vel simili, quousque cunctos poematis versus syllaba רון,
ron, terminaueris. Habes harum definitionum expositio-
 nem, iam intelligens è priore lib. de Demonstratione, cu-

iustam generis sint definitiones hæ, & an definitiones appellari debeant.

De nominibus in quibus consentiunt qui de hac arte scripsere. Cap. II.

PORRO nomina de quibus consensere auctores artis huius sunt hæc, Motio, Iathed, Deleth, Sogher, Baith seu Versus, Pasuc, Carmen. Carmen simplex, mixtum, nexum, rhythmicum, incisum, tolerabile, aptum, illustre: de quibus omnibus ordine & loco dicam.

Iam nosti motionem apud scriptores linguæ huius appellari omnem literam quæ notata fuerit vno septem Regum, quorum nomenclaturas & rationem intelligis.

Iathed autem dicitur quodlibet scheua mobile, vbi præterea aliqua motionum accedit, qualis est dicitio שמור she mor. illam enim & similem vocant Iathed q. clauum metaphoricè. Quod si tertia motio seu syllaba, vt in גהגהuarim, ad fuerit, dices esse cõpositam è Iathed & motione. Nec refert sintne literæ Iathed binæ, an ternæ, vel quaternæ, modò non adiiciatur punctũ ad scheua, & motionem quæ subsequitur. Quo fit vt dicitio לך לך siue לך, quæ duabus: ככל quæ tribus: שמור, quæ quatuor literis constat, apud eos eiusdem sint ponderis. Præterea perspectum habes literã, cum ancillatur vocabulis inchoatis ab vna ex literis בּוּמַּ locò scheuæ quo notari proprie debuit, affici surec. Itaque tum huius surec iudicium idem omnino erit atque scheuæ, adeo vt qualibet motione comite vocetur similiter Iathed. Nam apud eos paria sunt hæc duo וּרְבוּ & וּפְרוּ.

Paulo aliter in venetiano. Caue autem ne fallaris in surec literæ subeunte vicè puncti hinc, vt est surec in nomine וּרְאוּבּוּ. Illud enim nõ sufficitur in locũ scheuæ, vt per te intelligis, nec absque errore ex illo cõficere potes Iathed. Præterea vt iã tenes, gutturales literæ quæ signantur scheua & pathah, aut hateph segol, vel hateph comes, cum notari scheua simplici eas, nisi gutturales essent, oporteret, constituunt ob eandẽ causam Iathed ex illo scheua composito, ob quã è simplici facerent. Itaque non minus motiones vocũ וְרִיבּוּ veritas,

אני ego, חלי infirmitas, appellatur Iathed, quàm superiorum. Similiter apud eos perinde dictiones אמונים veritates, עבדים serui, אמרים dicta, habentur cõpositæ è Iathed & motione, atque supra וּבְרִים viri.

Deleth vero appellatur prima pars versus rhythmici, qui diuisus dimidiatusque est. Sogher, altera est pars. Hæc autem duo simul, nempe Deleth prior & Sogher coniuncta, appellantur Baith siue versus. Exemplum esto id quod cecinit poeta Hai beatæ memoriæ.

שמע קולי אשר ישמע בקולות.

והאלה מקבל התפלות:

Audi vocem meam, qui audis voces, Et Deus qui recipis preces.

Hic enim prior pars lineæ, vocatur Deleth, posterior vero, Sogher: totum autem simul, hoc est, integrum distichõ seu linea dicitur Baith. At vocat pasuc carmen in quo sunt Battim pauciores decem q. Epigramma vbi enim sunt decem numero aut etiam plures, habetur Sira & Carmen.

Carmen simplex, id appellatur in quo nullum est scheua mobile, cunctis dictionibus eius motionũ aliqua constantibus, vt illud quod condidit R. Salomon filius Gebirõlis.

בהפלתו יסכון נבר

כי בהילמר וושר וזכו

In oratione mea proficiet homo. Inca enim disce rectitudinem & innocentiam.

Certè vides nullum esse scheua mobile in aliqua harum vocum.

Carmen mixtum illud est, quod partim Iethedoth & quasi iambis, partim motionibus & tanquã spondeis constat, vt in maxima carminum parte cuenit. Exéplum paulo ante attulimus è poeta Hai, hoc exordio שמע קולי. Audi vocem meam. In eo enim cernuntur & Iathed, & motiones. Cæterum postea intelliges de quonã sit carminum genere. nam illorum multiplices sunt formæ.

Carmen nexum, in quo non alibi reperitur litera rhyth-

mica quam in finibus singularū Battim siue versuum, vt fere fit. Rhymicum autem, in quo litera rhymica etiam in finibus singulorum membrorum versus dimidiati ponitur, quale canitur à R. Abrah. Abben Ezra, in li. יסוד מורא.

אחד בלי ראשית. הכל מלא הורו:
או הוא מהלל על - פי איש להגירו:

Vnus absque principio, cuius gloria vniuersitas plena est, is certe celebratur ore cuiusque ad indicandum eum.

& ita in singulis battim atque versibus.

Hæc non sunt verba auctoris.

(Præterea carmen rhythmicum dicitur illud in quo inest rhythmus peculiaris in fine Deleth, & rhythmus alius in Sogher, quale est carmen 13. in capitibus poeticis Elię.)

Carmē incisum, vocatur id in cuius Battim aut versibus incisa multa sunt, & in fine cuiuslibet incisilitera rhymica, cuiusmodi confecit filius Gebirolis.

שמור לבי מענה היה בפאר יענה
ירא האל וסנה דבריו הישרים:

Serua o cor meum responsum, esto vehementer afflictum. Metue Deum, & nuncera res eius æquas.

o verbum Dei. narra. Gall. Compte.

Est autem animaduertendum literam rhythmicam, modo vnā esse, modo duas, modo tres. Verbi causa dici poterit in fine primi rhythmi כרר solitarius, in alterius נהקר desiderabilis est, tertij אבר perit, quarti גלער Galaad. In quibus omnibus litera ר rhythmicum efficiat. Tale autem car-

Tolerabile. men à poetis appellatur Tolerabile, nempe quia inter reliquas carminum species ferri potest, etiā si non vsque adeo sit elegās. Quod si duæ literæ similes & mobiles rhythmū claudant, tunc existit carmen Aptum nomine. Perpetuo enim in canticis auditui cōuenientibus existere debent literæ duæ similes ad cuiusque rhythmi finē: vt quādo quis dicit in primo rhythmo שמור custodier, in altero לאמור dicendo, in tertio לגמור ad complendum. In quorū omnium finibus literæ mobiles sunt מ & ר. Cum autem tres consonantes planè similes finē alicuius rhythmi terminant, tum efficitur carmen cui Illustis nomē est, vt si sit in fine vnus

Aptum.

דברים verba. in alterius נבירים viri, tertij vero סברים se-pulchra. Huiusmodi autē raro vsuuenit, & nō nisi in paucis Battim

Battim

Battim siue versibus. Contra quod Aptum nuncupatur, frequēs est admodum. Nam Tolerabile non fertur à præstantibus poetis.

Insuper obseruandum est quasdam esse literas pronunciatione finitimas, & vulgum, qui earum prolationem non distinguit, existimare se ex illis carmen rhythmicum efficere posse. Atqui hic error est maximus apud artis huius peritos. Nō enim apud eos toleratur qui in rhythmo vno ponit טבה tabernaculum per ט, & in altero צוקה angustia per צ: nec qui in primo טצה azymum, per ט altero verò טסח tentatio, per ט fertur tamen in eis qui exercitatissimi sunt in proferendo, punctorū vocalium, inter quæ magna est pronūciationis affinitas, vt sunt holem & surec, permutatio, adeo, vt liceat scribere in vno rhythmo תרות exactatum, per surec: deinde in altero, תרות excindes, cum holem. Nobis vero qui versati non sumus in exacta harū motionum pronūciatione, immo verò apud quos earum sonus est maxime discrepans, non licet ita agere. Sed quoniam iam tenes omnium attributorum de quibus consentiunt auctores artis huius rationem, transeamus ad carminum species.

De generibus Carminum. Cap. 3.

GENERA de quibus inter se cōueniunt scriptores artis poeticæ, quibūsq̄ canunt, sunt plurima. Primum eorum est Simplex: cuius nominis causa est, quod careat scheua mobili, quale emodulatus est insignis ille R. David Abben Iehaia in librum, cui titulus מורה Doctor.

אשרי אדם שומע לי:

לשקוד על רלחותי יום יום:

O felicem hominem qui audit me, & inuigilat ad fores meas quotidie.

Similiter R. Moses Ben Maimonis in librum quem, appellauit Doctorem perplexorum.

V

דְּעֵי הוֹלֵךְ לַנְּחֹת דָּרְדֵי
יֹשֶׁר לְסֻלּוֹ אֶחָ מִסֻּלּוֹתָהּ:

Notitia mea contendit adducere ad viam Rectitudinis, ad sternendum pau-
mentum.

Alterum componitur minima compositione, nempe è
iathed & quatuor motionibus. quo in genere cecinit R.
Abraham Abben Ezra.

נִדְוֹר הַסִּיר אֹנִי וְהִבְהִיל רַעְיוֹנֵי
וְשָׁח פִּי וּלְשׁוֹנֵי אֲסוּרִים בְּוִיקִים:

Fuga abstulit robur meum, & turbavit cogitationem meam
Posuitque os meum & linguam carenis vincita.

Ex eodem genere illud est, quod supra è R. Scalomone fi-
lio Gebirolis produximus.

שְׁמֹר לְבִי מֵעֵנָה

Custodi cor meum, responsum.

Tertium constat iathed & quatuor motionibus, iathed
& duplici motione. Hoc metro editus est liber שקל הקדש
Siclus sanctitatis.

בְּשֵׁם אֵל חַי הַגִּיּוֹן לְשׁוֹנֵנוּ
בְּעוֹד רוּחַ חַיִּים בְּאַפְנוּ:

Nomine Dei viui loquela linguæ nostræ,
Dum adhuc est spiritus vitæ in naribus nostris.

Simile condidit R. Abraham Abben Ezra.

בְּרוּם גִּלְגַּל יְסוּב עָלַי מֵעֵנַל
שְׁמֵךְ יֵנַל אֵיוֹם זִנְגָם נִרְנַל:

In elevatione sphæræ (quæ) vertitur in orbem.
Nomen tuum innotescit timendum atque insigne.

Quartum conficitur ex iathed, & duabus motionibus,
ex iathed & duabus motionibus, è iathed & motione.
Qua forma R. Abraham Bedrafs in suo Limmudim.

לֵךְ אֵלַי בְּגִלְגָּלִי וְכוּלֵי
נִרְלַח לֹא אֲנִירְלַךְ בְּרִנְלֵי:

Tua est ò domine in sphæris domicilij
Magnitudo, non extollam te in vexillo meo.

E qua specie similiter est precatio hæc, שְׁמַע קוֹלִי, *Audi
vocem meam.* Item, אֵל תִּרְיַנְנִי כְּמַעְלֵי, *Ne iudices me secundum*

præuaricationem meam. Et, יְיָ נִדְוֹר כָּל-תַּאֲוֹתַי, *Domine corâ
te omne desiderium meum.*

Quintum constat iathed & duabus motionibus, iathed
& duabus motionibus. Quo modo deprecationem vnam
R. Selomon ben Gebirolis conscripsit hoc exordio.

הַבּוֹרֵךְ יְהוָה אֲרוֹן עוֹלָם
בְּפִי כָל הַיְצוֹר כָּלָם:

Benedictus sis ò Deus mundi dominator
Ore vniuersæ orbis creaturæ.
De qua specie est

לֵךְ אֵלַי הַשּׁוֹקֵתִי

Ad te Deus mi appetitio mea

Item deprecatio, אֲרוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מְלַךְ, *Dominus mundi
qui regnat.* & alia.

Sextum, è iathed, & motione, iathed, & duabus motio-
nibus, iathed & motione, iathed & duabus motionibus, vt
illud quod decantauit R. Abrahamus Abben Ezra fælicis
recordationis.

בְּשֵׁם אֵל אֲשֶׁר יִצַּר וְהֵעוּז בְּאֲמֵרוֹתָיו
וְעָרַךְ וְיִצַּר כָּל וְכִלְה פְּעוּלוֹתָיו:

In nomine Dei qui formauit, & in cuius verbis potentia inest,
Ordinavit & formauit cuncta atque absoluit opera sua.

Hac dimensione R. Salomon filius Gebirolis composuit
precem in hæc verba.

אֲמַתְּ אֵל אֲמַתְּ אַתָּה יְיָ וְאֵם לֹא רְאִיתִיךָ
וְאֹלָם בְּרוּב מוֹבֵךְ בְּכָל עֵת הַסִּיתִיךָ:

Vere Deus veritatis tu (es) & si non viderim te.
At certe multitudine bonitatis tuæ omni tempore in te speravi.

Septimum, è iathed & motione, iathed & motione, & i-
ta ad finem vsque, vt quod meditatus est filius Gebirolis,
cum dixit,

שְׂבַחָהּ בְּחִפּוֹ וְשִׁירָהּ בְּעֵרְפֵי
אַתְנָה לְמַלְכִי בְּפִחַר וְיֹאמֵרָה:

Laudem palato meo & carmen pro modulo meo
Recitabo regi meo in timore & tremore.

Quo metro est illud,

אֲשֶׁר עָרַתִּי וְלִמָּאֵד עֲנִיָּה
וְאֶפְקֹד נִתִּי וְרִבְהָ שְׂאֵיהָ:

Quæram congregationem meam, & admodum afflictio.
Visitabo mansionem meam, & multa defolatio.

Octauum, è motione & iathed, duabus motionibus, & iathed atque motione, idque iuxta normam quam sequutus est R. Salomon filius Gebirolis, cum deploraret mortem magistri nostri Hai celebris viri, cuius benedicta recordatio.

נִבְרָעָה קָרוֹן עֲרִינָה
הִיא וְנִבְרָת כֹּל מְרִינָה:

Excisum est cornu deliciarum
Ipsum princeps vniuersæ prouinciæ.

Cuiusmodi etiam fuit R. Abraham ben Ezra, hoc principio.

כֹּל אֲשֶׁר מַעֲשׂוֹ עֲצוּמִים

Cuncti, quorum opera valida, &c.

Nonum è duabus motionibus, iathed, duabus motionibus, duabus rursus motionibus & iathed, atque duabus motionibus. Tale cõdidit sapiens ille R. Ichuda ben Ichaie.

אֶל אֵל אֲשֶׁר בָּרָא כֹל יֵשׁ אֲשֶׁר נִבְרָא
קָרְמוֹן בְּלִי חִבְרָא אֵלֶיךָ שׁוֹבְתִי:

Ad Deum qui procreauit omnem rem quæ condita est.
Antiquum absque societate, ad eum conuersio mea.

Hoc modo cecinit R. Salomon שִׁחַר אֶבְבֶּקֶשֶׁה
Diluculo quæram te, & alia pleraque.

Decimum è gemina motione, iathed atque duabus motionibus, Rursus è duabus motionibus, iathed & motione siue syllaba, ac est ad dimensionem carminis, quod nōminant Pizmon.

אֲמִים לְבָרַד שִׁם נִרְאוּ עֵילוֹם
עַמִּי בְּשִׁיר קוֹמוּ וּלְכוּ לְקֵלוֹם:

Ad benedicendum quidem nomen timendum & excelsum,
Popule mi cantico surge & perge in pace.

Responsio.

Quo ex genere est illud R. Abrahâ Abben Ezra in oda,

כִּי אֲשַׁמְרָה שַׁבַּת אֵל וְשִׁמְרֵנִי

Quia seruabo sabbathum, & seruabit me.

Vndecimum, è duabus motionibus, iathed, & duabus motionibus, iathed & triplici motione, cuiusmodi habuit doctor R. Iosephus ben Iehaia defens mortem cuiusdam R. Salomonis.

Is est quem
vocat Ha
risba.

קָרְחָא לְהַרְחִיב בְּנִשְׁרִים שְׂרִים
חֹשׁוֹן תַּחַת שִׁיר אֲמָרִים מְרִים:

Decaluate late sicut aquila, cantores
Properate, & pro cantico verba amara.

Deinceps in reliquis domibus inducit iathed in partem metri priorē. Posteriores autem, quam Sogher diximus nominari, relinquit in prima institutione.

וּמְנַגְנִים תְּנִים מְקוֹם מְנִים חָנוּ
יַעֲנָה הַסּוֹבֵב בְּיַעֲרִים עָרִים:

Et canentes dracones loco psalmodiæ date.
Struthio circumeat vt syluas, vrbes.

Duodecimum, ex duabus motionibus, iathed, motione iathed & motione: vt illud, quod fecit R. Salomon ben Gebirolis cum exiret ex vrbe Sarcasta, hisce verbis.

יָרַר בְּקִרְאֵי גְרוֹנוֹ דְּבַם לַחֲכִי לְשׁוֹנוֹ

Exultum est cum clamarem ego guttur meum: hæsit palato meo lingua mea.

Decimum tertium constat duabus motionibus, iathed, duabus motionibus iathed, & duabus motionibus, vt cum in vno ex canticis suis decātat R. Salomon ben Gebirolis.

נִפְשׁ אֲשֶׁר עָלוּ שְׂאוּנָה
אָנָּה תִשְׁלַח רְעוּנָה:

Anima cuius ascenderunt perturbationes
Quo mittet cogitationes suas.

Decimum quartum conficitur ex gemina motione, & iathed, gemina motione, & iathed. sic R. Salomon ben Gebirolis in quodam cantico.

מָה־לָּךְ יַחֲרִיחַ תִּשְׁבִּי
רוּסִם כְּמִלְךָ בְּשִׁבִי:

Quid tibi sola sedes?
Silens vt rex in captiuitate.

Decimumquintum, è gemina motione iathed, & quatuor motionibus. Huiusmodi conscripsit R. Abraham Abben Ezræ piæ memoriæ in diem festum Phurim.

קוּמָה אֱלֹהִים עֲוֹרָתְהָ
לִי וְעֲנֵה בְצַרְתְּהוּ

Exurge Deus in auxilium
Mihî, & responde in afflictione.

Decimum sextum, è duabus motionibus, iathed, motione & iathed, nisi quod in fine rhythmî substituit in locum iathed posterioris motionem. Tale decantauit R. Iehuda leuita, cum ingrederetur Ierosolymam hac oratione.

צִיּוֹן הֲלֹא תִשְׁאַלֵּי לְשָׁלוֹם אֲסִירֶיךָ
רוּרְשֵׁי שְׁלוֹמְךָ וְהֵם יִחַר עֲדָרֶיךָ:

O Sion, nonne postea pacem victorum tuorum,
Qui quarunt pacem tuam, & sunt gregum tuorum reliquiae?
hac eadem dimensione legitur.

זָכַר אֲשֶׁר רָחַ וְחֹק הָרוּחַ עָלָי לְבוֹי
יִשְׁמַח וְיִשֵּׁשׁ כְּגִבּוֹר עַתְּ שְׁלוֹמִי הַרְבּוֹ:

Vir in cuius corde lex & statutum inscriptum est
Gaudebit & lætabitur tanquam heros tempore quo stringit gladium.

Decimum septimum, ex gemina motione, iathed, duplici motione, iathed & tribus motionibus. Hac mensura R. Moses ben Maimonis carmen in diem Expiationû edidit.

עַתְּ שְׁעָרֵי רִצּוֹן לְהִפְתֹּחַ
יוֹם בּוֹ אֶהְיֶה כְּפִי לְאֵל שׁוֹמֵחַ:

Tempore quo portæ acceptabiles aperiuntur,
Eo ipso die ero palmas meas ad Deum tendens.

Decimum octauum est omnium maxime rude, constatque motione & iathed, motione & iathed, donec absolutum fuerit. Tale modulatus est R. Salomon ben Gebirolis.

אֲדַרְשָׁה חֲסָדְךָ כִּי אֲנִי עֲבָרְךָ
אֲעִירֶךָ נְגִידָה מִהַלֵּל נְחֻמֶיךָ:

Isquiram miserationem tuam: sum enim seruus tuus.
Instruam coram te præconium optatum.

Pauci autem sunt qui hanc sequantur speciem ob duritiam. Cæterum non est quod te lateat, hanc partitionem in species carminis, non illam esse quam proprie fecerunt, periti poeticae. hi enim carmen diuiserunt in genera, deinde sub quoque genere species aliquot reposuerunt: verum hanc quam attuli, divisionem longe faciliorem arbitratus sum. Hic igitur absolutum sit quod vidi sufficere ad comprehendij institutum. Laus Deo sustollendo.

ANNOTATIONES IN SUPERIOREM
librum de Metris Hebraicis.

LIBRATIS.) Heb. שְׁקִלּוֹת ponderatis, hoc est, verbis quorum quantitas appenditur, an in his syllabæ constent vna decem motionum, quæ omnes productam faciunt dimensionem: an schemata simplici, aut composito, quæ correptam. Item numeratis. Numerantur enim verba, & eorum syllabæ, vt consequentibus proportione & numero antecedentes versus respondeant. Ita enim debet intelligi, quod mox in secunda definitione de proportione dicit. Hinc perspicui potest Hebræos poetas, partim imitari Græcos & Latinos, partim Gallos & vulgariam gentium versifices. ab his enim mutantur syllabarum enumerationem, & præterea rhythmum seu ὁμοιοπυθῆσις: ab illis quantitatis productionem & breuitatem. Nam hæc omnia Hebraico, vt nunc habet, carmini accidunt. Olim enim alia ratio erat, quam secuti sunt Moses, David rex, Salomon & Prophetarum plurimi, à qua non dubito, quin ad Græcos & Latinos poetica maximè lyrica permanarit. Quod & annotant Iosephus, Philo, Eusebius de Preparatione Euangelica, & Hieronymus compluribus locis. Horum autem metricam dimensionem intercidisse arbitror ob crebros miseræ gētis Iudaicæ metus & exilia: quæ quantum bonis artibus officiant, nimis notû est.

TAM PERFECTAS.) Voces perfectas hic appellari puto, quinque motiones longas, & quinque breues, quod plenam & absolutam vocem efficiant: imperfectas verò, schemata & tria hatephim, quod parum soni auribus exhibeant & vocem vix semiplenam ad auditum perferant. Hinc à nonnullis semipuncta, ab aliis puncta breuissima seu rapta vocari solent. deinde ea sunt imperfectione vt quantumuis mobilia per Grammaticorum regulas, carminis causa apud Poetas sæpe mutescant.

Pag. 149.

Ibid.

Pag. 149. RHYTHMVS.) Heb. **הריון** vel **הריוה**, generaliter significat orationem quæ similiter definit, siue constat dimensione poetica, siue prosa, vt fit in **δμοιοκλίωσις** rhetorum, tumque absolute ita appellatur. Nam cum adest certa pedum mensura, dicitur cum adiectione, **הריון השורר**. Quod autem prosa oratione ita saepe vtantur, perspicitur ex Rabbinorum præfationibus multis, vt secunda Elia in suum Tisbi. Quales sunt plerique libri nostrorum, vt Augustini, Gregorij, Bernardi. Cum autem constat duntaxat rhythmo seu consonantia (sic enim vertitur **ῥυθμός**) appellatur **הלצה** prosa. Vide Eliam libro memorato.

Ead. pag. LIBRO de Demonstratione.) Hic existimo citari primum librum Aristotelis de Demonstratione, ex quo intelligitur definitiones antegressas minime exactas esse, & habendas potius descriptionum nomine. Constant enim genere & partim communium, partim propriarum affectionum frequentia, non autem genere & differentiis, quales nec exactæ sunt, nec demonstrationis principia siue media. Quia autem non nisi obiter hoc attingit libro illo priori Aristot. posteriore autem ex professo, fortasse ad aliud philosophum (qui multi sunt lingua Hebraica) respexit noster Rabbinus. Nec vero mireris citari Aristotelem ab Hebraeis, cum præsertim illi, vt studiosissimi sunt cuiuscunque partis philosophia, ita & in suam linguam præcipuos philosophos, vt hunc, vt Platonem, vt Ptolemæum, vt Galenum conuerterunt. Et certe in bibliotheca Regia extant prædicti philosophi Methaphysica, & Sphæra Ioannis Sacroboscij Hebraicè.

CAP. II.

150. SEPTEM regum.) Veteres & primi punctorum inuectores motiones tantum septem posuerunt, nomine camets cõplexi etiam camets hatuph: nomine Hiric, vtrunque hiric: nomine Surec, Kibbutz. Eas vocarunt reges cõparatione scheuæ, qui minister regum seruusque est. vide Eliam Câtico sexto, & R. Isaacum in xvij. cap. Geneleos.

Ibid. METAPHORICE) vt enim clauus vna parte tenuior, altera amplior est: ita & pes quem appellât Iathed & quasi iambum Græcorum prima syllaba breuis est, altera longus atque amplioris prononciationis.

151. DELETH) hoc aliquo pacto intelligi potest ex dimetris Comicorum & Tragicorum nostrorum, apud quos carmen dimetrum est illud quod constat duobus metris & quodlibet metrum pedibus duobus, vt apud Terentium.

Sed eecum ipsum. Video, occidi.

Primum

Primum metrum seu mensura, quæ iambo & spondæo incedit, appellaretur Hebraice deleth, introitus & ostium. Illa enim parte versum ingredimur. Altera quæ anapæsto & iambo, Sogher & veluti clausula. Claudit enim versum, vt recte à Munstero deleth definitur, primum rhythmi metrum, sogher verò posterius. Integer autem versus baith, idest domus habens ostium & interiora ad extremum vsque parietem.

LINEÆ) שמה exponitur ab Elia in Mas. oratione quinta posteriorum tabularum שורת הספר lineæ libri, & vernacule vertitur *ranche*. sic autem Noster R. vocat totam Baith quod lineam, vbi fert pagina, compleat. Nam alioqui huc in modum metra duocarta angustia distrahi necesse est.

שבע קוליאשר תשמע כקולות
והאל המכל התפילות:

Ex quo Baith modo interpretati sumus versum, modo distichõ, vt vtrunque percipi posset. Ceterum in hoc exemplo obseruam, qua deleth distinguitur à sogher esse punctulum, & aliquando interuallum absque vlla alia notula: cõtrà sogher, qui finis est versus, & baith duobus crassiusculis punctis terminari.

PASV C) vt Latini & Græci paucos versus pro numero appellant distichon, tetrastichon, hexastichon, octastichon, decaastichon: coaceruatione verò pluriũ, carmen, aut elegiã, odã, nãmiam, aliquòue alio nomine, ita Hebræi vocât Pasuc, quasi **פסוק** & versum Epigramma, vbi battim sunt pauciores decem. Odam autem & carmen (hoc enim sonat **שירה**) cum numerus ille exceditur. **בתפלות**.) Versus hic constat octo spondæis, hoc est, vt Hebræorum more loquamur, sedecim syllabis longis, aut sedecim motionibus. Præterea in eo deleth rhythmo non conuenit cum sogher, vt intelligas id non esse perpetuum, sed satis esse, vt versus versui consonet, **בית**, scilicet **ל בית**. Huiusmodi autem vocatur carmen Nexum, de quo paulo post.

ILLORVM multiplices sunt formæ) significat carmen simplex vnus esse speciei: mixtum autem diuersarum, quod & doccebit tertio pòst capite: & huius nonnulli xvij. species pro varia iamborum, spondeorũ & syllabarũ collocacone atque situ numerant.

INCISA) hinc distinctiones & commata, in quæ clausula periodusve inciditur, Ciceroniano verbo incisa interpretatus sum, atque inde incisum carmen, quod in multas subdistinctiones dissecatur.

TOLERABILE) Heb. **עובר** trãsiens, vt cum nostri disputatores dicunt, Trãseat, de re parum apta, sic Galli *Cela peut passer*.

hoc carminis genus Munsterus vocat transiens atque vulgare.

Pag. 153.

EXERCITATISSIMI.] sic eos appellat qui optime vti norunt lingua Hebraica, tenentque veram, exactam & paulo curiosiorem literarum punctorumque omnium vocalium pronunciationem, quales feruntur ben Afer & ben Nephtali, eorumque discipuli, & quos in hoc argumento Elias in suis in grammaticam R. Mose Kimhi commentariis, homines Tyberiadis appellat. de hac re multa initio nostrae Isagoges Rabbinicae. Elias in Tisbi בקיא [quae vox hic reperitur] eum esse dicit in quo inest aliquid usus in quadam disciplina aut arte, vocarique Italice Practicum.

IN CAP. III.

Ibid. SIMPLEX] hoc carminis genus constat ex meris spondais seu motionibus. Numerus autem syllabarum, quibus absoluitur, certo designari non potest: modo enim pluribus, modo paucioribus pro dicentis consilio conficitur. deinde quod etiam in sequentibus generibus vsu venire potest, interdum paribus syllabis constat, interdum imparibus. Quod puto tractum è nostrorum acatalectis & hypercatalectis, deinde monometris, dimetris, trimetris, & tetrametris, ut enim hi. versus cum in eis nihil abundat, neque desideratur quicquam, nuncupatur acatalecti: cum aliquid redundat, hypercatalecti: cum syllaba deest, catalectici: cum duae, brachy catalecti: ita Hebraeorum binarij, quaternarij, senarij, octonarij nunc pares sunt, nunc syllaba redundantes, interdum etiam non satis pleni.

Pag. 156.

PIZMON] Elias in Tisbi, Pizmon dicit quaedam appellari carmina, à clamore, nonnullorum quidem sententia, cum tamen proprie, inquit, nesciant quid rei sit, incòperto adhuc etymo. Est & aliud carminum genus quod sabbatis & diebus festis canunt, respondetque hymnis festorum, quibus Christiani Dei beneficia in nostris templis celebramus, nomine קרובות vel קרובות. omnia autem haec generaliter vocantur פיוטים, idest pœses. His generibus refertum est Breuiarium Hebraeorum.

Pag. 158.

PHVRIM] Iam à temporibus Esteræ Persarum reginae, institutum fuit festum in recordationem liberati populi domini ex fuerentibus decretis Hamanis, qui erat à sigillis regis Assueri, appellatumque Phurim, veluti sortium festum, quod contra fortes quas iecerat Haman in perniciem Iudaeorum, salus Dei numine eluxisset. vide. nonum caput libri Esteræ.

NONNULLORVM CANTICORVM, 163
quorum initium in hoc libello citabatur exempli causa, Latina conuersio,
eodem interprete.

DEPRECATIO EX QVARTA SPECIE.

שמע קולי

AVDI vocem meam, qui audis voces,
Et Deus qui suscipis orationes.
Qui facis absq; peruestigatione ingentia
Mirabiliaque, metuendus operibus:
Sapiens, & permanes in perpetuum,
Fortis ultra omnes potestates:
Misericors, miserator & bonus,
Beneficus & multiplicans propitiatio-
nes,
Qui promisti Abrahamo, & Isacco,
Iacobo quoque, te impleturum cunctas
petitiones:
Adfuisi in carcere Iosepho,
Ex fouea subaucs eum ad res magnas.
Exaudisti in Aegypto populum tuum,
Educas illum ex oneribus in libertate:
Traiciens eum per mare
Demerso in voragine ipsorum hoste.
Allocutus es in monte Sinas Mosem,
Et misisti eum bonitate tua in redem-
ptionem.
Respondens Aaroni in thymiamate,
Atque etiam ipsi Phineas in iuris exe-
cutione.
Iosueo, Heli, ac Hanne
Cum ipsa verbis adoraret.
Samuelem in salute exaudiens,
Et puerperas super ipsarum sede.
Item Salomonem multa fruente pace,
Et Davidem, qui tibi occinuit in gra-
dibus.
Respondisti Elie in Carmelo,
Et ignem qui alimenta consumeret mi-
sisti caelitus.

Eliseo quoque in salute,
Et Ezechia in aqueductibus.
Quinetiam Ione in corde maris
Extrahens illum in lucem è tenebris.
Adfuisi Anania & Azaria
Et Misaeli in liberationibus, mira pre-
stando.
Danieli similiter miserationibus tuis,
Per angelum eum liberans à leonibus.
Item Mardocheo & Esteræ,
Laboribus illorum cum exultatione
commutatis.
Exaudisti in auxilio Exram,
Machabæos: tanquam exercitus
In medio globo^b Homin
Quo tempore inrauit per nomen tuum
c in signe operibus.
Exoratum te exhibuisti piis, iustisque
omnibus
Qui quouis seculo fuerunt in ecclesiis.
Succurrens nauibus marinis saeuente
turbine,
Et afflictis inualecente agritudine.
Presto errantibus per solitudines,
Atque iis qui compedibus vincti sunt.
Respondens cunctis in clamantibus &
inuocantibus,
Atque orando ad te venientibus.
Exaudi pauperem humillimè omniu.
Tolle peccatum eius, suscipiens precem graduu
Produc quasi miseratione tua annos
eius:
Manda, ut impleantur cuncte petiti-
nes ipsius.

Preca-
tio Iuda-
eorum ex
ipsorum
Breuiaria-
rio.

b In ex-
erciti-
bus vel
semia.
c Multi

a Allu-
sio ad
Cantica
vtriusq;
à Psal.
cxxxiiij.

Aestimato preces eius thuris loco,
Coram te (sint) sicut oblationes & ho-
locusta.

Atque o Deus, qui suscipis preces,
Exaudi vocem meam qui audis voces.

ODA EODEM, AC SV-
perior metro, in qua Hebraice ser-
natur ordo alphabeticus.

אלוה אל הדינו

Deus mi, ne me iudices iuxta prauari-
cationem meam:

Ne metiare in sinum meum operatio-
nem meam.

Per indulgentiam tuam parce mihi &
viam,

Ne quæso Deus rependas mihi pro me-
ritis.

Superbiam animi mei tibi summittam
& lacerabo

In dolore meo cor meum, non tunicam.

^{f vel o}
^{petra}
^{mea.} Aeger corde sum, torpens & afflictus.

Ob scelus meum & multitudinem im-
pietatis stultitiaque mea.

Percussus labore, non vino, pene
Gressus meus à semina tua motus est &
pes meus.

Et quid respōdebo, quōve ad auxilium
respiciam?

^{g In alio}
^{exempla-}
^{ri, re-}
^{Superbia}
^{mea}
^{obuerfatur}
^{vultui}
^{ocui-}
^{quiem}
^{tuam.} In die iudicij ad quem confugiam? &
quis mihi (adiutor?)

Superbia mea obuerfatur vultui ocui-
quiemque meis,

Ignominia mea contra ex aduerso mei
est.

Peccata mea o si perceperint vicini
mei,

^{d Pro-}
^{pter}
^{e admi-}
^{rabili.} Tū fugiunt & abscedūt à termino meo.
Pollutus animo sum, redit & circuit
Cor meum in me d super omni peccato
capitali.

Noni illa cū ascendunt in animū meū,
Vidi ea tam ad dextrā quā lenā meā.

Vt stipula discussa ego agitor & im-
pellor,

Neque remittitur aut inibetur labor
meus.

Ad te oculi mei in deprecatione mea o
domine,

Dum suspiro, exaudi loquelam meam
& vocem,

Pars hereditatis mea, & petra forti-
tudinis desiderijque mei,

Spes mea, potentia atque robur meum.

Duc me quæso per viam aquam
Coram te, & dirige sensitam meam.

Parce peccato meo, & adapta cor meū,
Quod nō secus errat, atque pastor stul-
tus.

Exaudi clamorem meum cum pulso fo-
res tuas:

Vide & figuram meam, cura dolorem
& tormina mea,

Redime me ab iniquitate mea o petra
decoris mei.

O meum in exilio & infirmitate robur,
Obalsamum doloris mei, gaudiū cor-
dis in ventre meo.

Latitia mea in suspirio meo & luctu.

Pallato vultu tibi ambulabo incurua-
tus,

Absque robore, & propitiationem tuam
cum postulabo,

Vide ut memoria tui, o Deus, in medio
cordis mei sit,

In cogitatione mea diurna & nocturna.

Respice me quæso, acceptum me habe, o
Deus veritatis,

Placeatque tibi donū laudationis mee.

Perducito me addies statutos finis mei,
Et pascere me diebus etatis, seculiq; mei:
Parce mihi & expia opus meum.

Et attende ad carmen meum, sicut ad
canticum. ^h Musi & ^h M abli.

Et quando adduces creaturā tuam ad
iudicium,

Deus mi, ne iudices me secundum prae-
naricationem meam.

ODA TERTIA EODEM
metro.

Coram te domine omne desiderij meū,
Etiam si non illud sustulero ad labia
mea.

Velis precor placide ut expirem.

Quis verò dabit ut succedat votū meū,
Atque deponam reliquum spiritus mei
in manu tua,

Et dormiā, dulcescatque mihi somnus
meus?

Cum summoveor à te vita mea mors
est:

Quod si adhaerē tibi, mors mea vita est

Verum haud scio in quo praeueniam,
Aut quod erit ministerij meū & lex.

Vias tuas domine doce me,
Et restitue à vinculo stultitia captiui-
tatem meam.

Doce me dum adhuc in me est facultas,
Vt me affligam, & ne despicias i cla-
morem meum.

^k Ante diem quo ero mihi onus.

Et diem quo grauis erit pars mea par-
ti meae:

Humiliaborque vel inuitus, & absimet
Ossa mea tineae, & fatigabuntur substi-
nendo me.

Petam locū quo peruenere patres mei,
Et in loco mansionis eorum mansio mea.

Sicut peregrinus, hospes sum in superfi-
cie terre,

Et certe quia in visceribus eius here-
ditas mea est.

Pueritia mea hucusque sua indulfit li-
bidini.

Ecquando verò prospiciam domui meae?

Mundus qui subsedit in corde meo, ^h Horū
familia ^h praeerat

Obfuit, quominus inquirerem extrema ^h cantori-
mea, ^h canebat

Et quomodo colam creatorem meū, ^h cūbis, &
adhuc ^h corā ta-
bernaculo ^h Domi

Vinctus sum sinitis mei? & seruus con-
cupiscentia mea? ^h ni i. Pa-

Quo pacto gradum sublimem perquirā, ^h ra. 6.

Cū cras mihi vermis futurus sit sororis
loco?

Quo pacto letū erit in die boni cor meū,
Cum nesciam an lata mihi futura sit
dies crastina?

Dies & noctes dulces,
Ad consummandam carnem meam
vsque ad interitum mei.

Et in flatum disperget dimidium mei,
Et in puluerē redigent partem alterā.

Et quid dicam cum fontes mei perse-
quatur me,

Sicut hostis à pueritia mea ad senectū-
tem?

Quid verò mihi de tempore, nisi bene-
placitum tuum?

Quod si portio mea tu non es, que por-
tio mea? ⁱ affli-
^{ctionem}
^{meam}

Ego operibus spoliatus & nudus, ^k ante

Iustitia autem tua sola mihi est vesti-
mentum. ^h tēpus si-
neclutis ^h doce me

Sed quid adhuc producā linguam &
postulabo

Domine coram te desiderium meum?

ODA QVARTA
ex quinto carminum genere.

לך אלי תשובתי

AD te Deus mi desiderium meum,
X iij

In te appetitio mea & amor meus.
Ad te cor meum & renes mei,
Spiritus mensque mea.
Ad te manus meae & pedes mei,
A te est dispositio mea.
Ad te os meum & sanguis meus,
Cutis mea cum corpore.
Ad te oculi mei, cogitationes meae,
Forma mea & sapientia.
Ad te spiritus meus, in te vis mea,
Spes, fiduciaque mea.
Tibi cor, sanguinem, adipem,
Tanquam ovis offero, holocaustum simul
meum.
Tibi uni non alteri,
Tibi confitetur unica mea.
Te regnum, magnificentia,
Laudatioque decet.
In te auxilium angustiae tempore,
Esto presidium meum in mea afflictione.
In te spero quo tempore torqueor,
Vt puerpera in gemitu suo.
In te fiducia mea, sana contritionem
meam,
Dolorem meum, meamque plagam.
Tibi rugiam & non silebo,
Quosque illustraueris tenebras meas.
Tua est victoria, in te confido,
Tuque es potentia mea.
Ad te clamabo, tibi cohaere sciam
Donec redactus fuero in meum pulverem.
Tuus sum quandiu vivo,
Quanto magis post meum obitum?
Tibi patefaciam & confitebor
Peccatum & impietatem meam,
Tibi incuruabor & pangam palmas:
Audi obsecro deprecationem meam.
Tibi animo fracto lachrimabor
In copia loquela & molestiae meae.
Tibi benignitas, tibi indulgentia,
Miserrare omnes labores meos.

Maius est quam ut feram peccatum
meum,
Crevit manus rebellionis mea,
Proptereaque aucti sunt dolores mei,
Et messui sationem meam.
Heu me, heu mihi, si
Iudices me pro impietate mea.
Fomes meus obsidet me perpetuo,
Vt aduersarius oppositus mihi.
Consuluit & seduxit me.
Consilium mihi perniciosum.
Ob illum, non ob alterum,
Violentia mea & ob murmuraciones.
Quando ascendunt in cor meum
Iniquitates meae in lecto meo.
Valde paueo atque etiam tremo,
Admodum augetur fremitus meus.
Contremisco si quando recorder,
Coram te fremitus meus
Et ante consisto nudus.
Quae vero erit responsio mea
Quo die testificabitur in me mendacium
meum?
Et comedet fructum legis meae,
Venientque dies retributionis,
Propinquabitque tempus visitationis
meae?
Auditum tuum quando percepi,
Turbatus sum admodum & timui,
Ecquis stabit in conspectu tuo?
Ecquis erit pro me?
Quo pacto tibi cum eis habitabis?
Quomodo iustificabor defensione mea?
Deliqui, insidiatus sum,
Perfidiose egi & contemptim.
Rapii, furatus sum,
Male feci & impie:
Quin etiam superbi atque violentus fui:
Peccaui & ad peccandum induxi alios,
Mentitus sum & blasphemauis,
Erravi ac alios seduxi.

Deridendos alios propinavi, & derisi,
Pruuaricatus sum, rebellavi.
Spreui, lacessiui,
Male & iniquè me gessi,
Impius fui & corruptis moribus,
Execratus sum, aberravi.
Recessi a viis tuis,
Et operuit me ignominia mea.
Auxi impietatem,
Roboratusque sum in malignitate mea
Simulavi, sceleratus fui,
Oppressi, contudi.
Peccaui in principio meo,
Impie egi in nouissimo meo.
Deliqui in pueritia,
Perfidiosus fui in senectute.
Fastidui legem tuam,
Meam vero delegi.
Deserui voluntatem tuam,
Concupiscentiam autem meam sectatus
sum.
Impleui libidinem fomitis mei,
Nec attendi ad nouissima mea:
De industria peccatum adieci
Ad impietatem & delicta mea:
Vt proinde opernerit vultum meum
Ignominia mea atque pudor.
Nec est mihi praeter te refugium,
Et à te est propitiatio mea.
Qui misereatur nullus est praeter te.
Ac à te venia mea.
Quod si ingressus fueris in iudicium
Cum seruo tuo, quod erit robur meum?
Quid ego? quid vita mea?
Quae vis mea aut fortitudo?
Tanquam stipula agitata ego impellor,
Quo pacto igitur recordaris erroris
mei?
Tacui, pndefactus sum,
Et texit me ignominia.
Fauorem tuum obsecro iugiter,
Vt impleat petitionem meam.
Mulum abluc me ab iniquitate mea.
Et peccato meo.
Inspice multitudinem laborum meorum,
Extenuatus sum in exilio meo.
Ne quaeso abscondas aurem tuam,
Meo pro refocillatione clamori.
Dulciter affice seruum tuum in bonum,
Dic quaeso angustiae meae, satis est.
Ostende mihi salutem tuam,
Ante diem mortis meae.
Quo die cecidero in laqueum? venan-
tis me, <sup>illa-
queatio-
nis meae</sup>
Sustine quaeso lapsum meum.
Absinthio satiata est anima mea
Adeo ut me taduerit viuere.
Fac mecum signum in bonum,
Et iam consurge ad operem meam.
Tu certe es portio hereditatis meae,
Iubilatio mea & bonum meum,
Sors mea, laus mea,
Tota exultatio mea & gaudium,
Latitia cordis mei & lumen oculorum
meorum,
Ab initio desiderium meum,
Tranquillitas mea & oblectatio,
Qui es mea & clamor meus,
Imbue me cultu tuo
Tibi que sit cultus meus.
Conuerte me & conuertar
Et acceptam habe respicientiam meam:
Doce me vias tuas,
Et dirige semitam meam.
Audi orationem meam,
Exaudi deprecationem meam.
Toto corde quesiui te,
Exaudi me Deus inquisitionis meae.
Fundam lachrimas meas ad te,
Dele peccatum meum lachrimis meis.
Portio mea, inquit anima mea,
Dominus atque hereditas mea est.

<i>Collige precor iniquitates meas</i>	<i>Voce una in ingressu meo.</i>
<i>Per misericordiam die interitus mei.</i>	<i>Adducant me in hortum deliciarum</i>
<i>Et quo die pergam ad cōspectum tuum</i>	<i>tuarum:</i>
<i>Gratum habe iter meum.</i>	<i>Ibiq̄ue sit habitatio mea</i>
<i>Et cum ijs qui executi sunt voluntatem</i>	<i>Et fruatur lumine tuo.</i>
<i>tuam,</i>	<i>Atque pone in gloria requiem meam.</i>
<i>Tribue mercedem operis mei.</i>	<i>Lux verò qua coram te reposita est</i>
<i>Mittens angelos gratia</i>	<i>Sit latebra mea & tabernaculū meū.</i>
<i>Et procedant in occursum meum,</i>	<i>Atque sub umbra alarum tuarum</i>
<i>Et dicant, sanctus esto aduentus tuus.</i>	<i>Tugurium meum statue. Amen.</i>

Respon-
det inter
rogatio-
nis. Est in
quit sta-
tus &
inquam
halitus
in me,
sic, Psal.
spiritus
vadens
& non
rediens.

H O L O C A V S T V M M A T V T I N V M

Salomonis ben Gebirolis è nona specie.

סחר אבקטך

Diluculo quæram te, ô petra et presidium meum:
Instruam coram te matutinam & vespertinam orationem.
Coram magnitudine tua stabo territus:
Oculus enim tuus cernit omnes cogitationes cordis mei.
Quid istud quod potest cor & lingua
Facere, & que vis mea? spiritus meus in medio mei.
Et tibi placet cantio hominis, propterea que
Laudabo te tantisper dum spiraculum Dei in me fuerit.

Deo laus, honor & gloria.